

Srbija i NATO
Polje visokog pritiska

Poslovanje Er Srbije
Umiranje od smeha

VREME
23
godina

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

VREME

broj
1299

cena 200 DIN
26. novembar 2015.

INTERVJU: UROŠ ĐURIĆ

SRBIJA KAO SOCIJALNI EKSPERIMENT

Iz iste perspektive
posmatramo svet

Premium Profit omogućava da jednokratnim ulaganjem na period od 3, 5, 7 ili 10 godina, uvećate vaš kapital i za preko 50%.
Uz pravu štednju i uvećanje kapitala sigurna budućnost je izvesna.

generali.rs Kontakt: 011 222 0 555

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarn

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorićević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov,
Slobodan Bubnjević, Sonja Čirić,
Zora Drčelić, Slobodan Georgijev,
Nebojša Grujičić (kultura),
Andrej Ivanji (svet),
Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović,
Jasmina Lazić, Zoran Majdin,
Radmilo Marković, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković (foto),
Milan Milošević, Teofil Pančić,
Saša Rakezić, Mirko Rudić,
Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,
Tatjana Tagirov, Dragan Todorović,
Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić,
Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić,
lektori: Katarina Pantić,
Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović,
Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Ovo izdanje je editovano
od strane ABC Srbija

04 Odnosi Srbija – NATO:

Polje visokog pritiska

08 Vučić i Stoltenberg na FPN-u:

Sa studentima o bezbednosti

12 Prodati ili ne prodati Telekom:

Smetnje na bežičnim vezama

16 Poslovanje Er Srbije: Umiranje od smeha

20 Slučajevi:

Politička komunikacija drugim sredstvima

22 Predstavnik vere i države:

Između vere i premijera

19 Nuspojave:

Fajgelj Andrej, kuhinjski Karađorđe

24 Pokazna vežba „Štit 2015“:

Kako su ispravni pobedili

26 Svečano otvaranje puta Pambukovica–

Novaci: Sklanjajte autobuse

28 Mediji: Slučaj Tanjug

31 Vreme dece: Deca ne smeju da rade

35 Lisica i ždral: Srce od kamena IV

KULTURA

36 Intervju: Uroš Đurić

42 Festival autorskog filma:

Predlozi za gledanje

46 Roman: „Svetkovina beznačajnog“,

Milan Kundera

48 TV manijak: Rijaliti na jeftinu struju

49 Pisci o slikarima:

O Nemanji Mati Đorđeviću

MOZAIK

54 Politička klima 4/5: Poslednje ostrvo

56 Intervju: Dr Milica Vukašinović Vesić

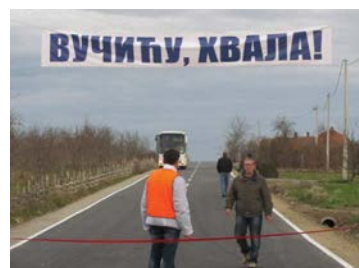
59 Navigator: 250 grama slobode

Rusi bi to nazvali
“pokazuha”:
fiktivni rezultat
nepostojećeg rada.
U subotu su na
nadvoje-natroje
smandrljanoj
vežbi naše slavne
specijalne i
policijske snage

pokazale kako poraziti nepostojećeg i
nimalo verovatnog protivnika koji je
pritom i neopevano glup i nespretn

PIŠE: **MILOŠ VASIĆ**

Skloniše autobuse iz vidokruga, bez da se
nabija, pristigli narod se rasporedi, kad sve
bi postavljeno, eto ti g. Vučića, presekoše
vrpcu, pa se Vučić gospodin, kome je
blistalo lice, reče: Zahvalan sam brojnim
meštanima koji su ovde, i Pambukovice
i Novaka... hvala vam na tihoj, pristojnoj
i ogromnoj podršci, vi ste moja snaga...

PIŠE: **DRAGAN TODOROVIĆ**

Prema Međunarodnoj organizaciji
rada, dečiji rad je onaj rad koji, po
svojoj prirodi i načinu na koji se vrši,
šteti dobrobiti deteta, zloupotrebljava
i eksploatiše dete i sprečava dečije
obrazovanje, razvoj i budući život

PIŠE: **SONJA ČIRIĆ**

Na naslovnoj strani: **Uroš Đurić**
Fotografija: **Marko Rupena**

POLJE VISOKOG

U trenutku nastanka ovog teksta stiže vest da je Turska, inače članica NATO-a, 24. novembra oborila ruski vojni avion. Dok Ankara navodi da je suhoj 24 povredio turski vazdušni prostor, rusko ministarstvo odbrane tvrdi da je njena kontrola leta u Homsu uočila da su zapravo turski lovci ušli u sirijski vazdušni prostor. Predsednik Rusije Vladimir Putin je izjavio da je to nož u leđa od saučesnika terorista i da će biti posledica po rusko-turske odnose... Može li Srbija biti neutralna ili se mora uhvatiti u ludo kolo

Jens Stoltenberg (1959), došao je u Beograd u kome je proveo rano detinjstvo od 1960. do 1963. i gde je, sada kao generalni sekretar ovde omrznutog vojnog saveza NATO, po dužnosti, morao u kući obešenog ipak da pomeni konopac: rekao je kako intervencija NATO-a 1999. nije bila usmerena protiv srpskog naroda, već na zaustavljanje krvoprolia na Kosovu i da žali civilne žrtve te intervencije. Jednom je to rekao u intervjuu koji je dao u zgradi RTS-a bombardovanoj 23. aprila 1999. u 2.06, kada je ubijeno 16 novinara, šminkera i tehničara. To

TRADICIONALNA DOBRODIŠLICA: Jens Stoltenberg, generalni sekretar NATO-a...

Foto: FoNet

PRITISKA

...i Aleksandar Vučić, premijer Srbije

je ipak rekao elegantnije nego ona neka-
dašnja gošća-stanovnica Beograda, koju
je baka zvala Madlenka, ćerka češkog di-
plomate koji je iz Beograda emigrirao u
SAD, a po kojoj su neki kritički opredelje-
ni publicisti bombardovanje SR Jugoslavi-
je 1999. nazvali "mali rat Medlin Olbrajt".

Jens Stoltenberg je očito dobro obave-
šten o činjenici da NATO, čiji je general-
ni sekretar, u ovdašnjem javnom mnje-
nju uopšte ne stoji dobro. U istraživanju
NSPM oktobra 2015, protiv toga da se Sr-
bija priključi NATO-u izjašnjava se 80 od-
sto ispitanika, samo 8,7 odsto građana
izjavljuje da Srbija treba da se priključi
Alijansi.

Biografija Jensa Stoltenberga sugerije
da možda lično razume ponešto od duha
ovdašnjeg javnog otpora prema imperi-
jalnim brutalnostima. Kažu da je Jens u
mladosti, pod uticajem svoje sestre Kami-
le, članice marksističko-lenjinističke gru-
pe Crvena mladost, učestvovao u demon-
stracijama protiv američkog bombardo-
vanja vijetnamske luke Hai Fong, kada su
prozori američke ambasade u Oslu bili
razlupani kamenicama. Sada председа-
va vojnoj organizaciji čiji se glavni igrač
ovog puta zaglibio na Bliskom istoku –
pogubnije nego onda u delti Mekonga.
Stoltenberg je inače bio norveški premi-
jer kao pripadnik desnog krila norveške
Radničke partije, koja liči na britanske
laburiste Tonija Blera. Teško je ne uoči-
ti krivudanje putanja evropskih leviča-
ra, eto uzmimo za primer nekadašnjeg
nemačkog šezdesetosmaša Jošku Fi-
šera i njegove petljavine u vreme NATO
intervencije.

POŠTOVANA NEUTRALNOSTI...

Generalni sekretar NATO-a je sin nor-
veškog ambasadora u SFRJ Torvalda
Stoltenberga, koji je u maju 1993. bio ko-
predsednik Međunarodne konferenci-
je za bivšu Jugoslaviju u Ženevi, a ka-
snije, kao visoki predstavnik general-
nog sekretara UN, jedan od posrednika

u potpisivanju tzv. Erdutskog sporazuma o mirnoj reintegraciji Istočne Slavonije i Zapadnog Srema u Hrvatsku. Za našu temu može biti zanimljivo i to da je Torvald bio ambasador u Beogradu u vreme kada je SFRJ bila lider nesvrstane politike, koja je 1961. ustanovljena tzv. Beogradskim samitom nesvrstanih. Da li zahvaljujući očevom predznanju, nekako su uverljivo delovale izjave Jensa Stoltenberga da poštuje neutralnost Srbije. Uostalom, Norveška (koja je bila neutralna od 1839. do 1940) sada je članica NATO-a, a nije članica EU, jer su tako odlučili glasači na referendumu.

Na taj zarazni primer nesvrstanih oba hladnoratovska bloka su gledala sa podozrenjem, možda većim na Istoku, pošto je Mađarska, na primer, tokom pobune 1956. ispoljavala želju da postane neutralna. I s druge strane gvozdene zaveze govorilo se sarkastično o "finlandizovanim državama" pod sovjetskim uticajem. Finska je, naime, posle Drugog svetskog rata potpisivanjem Sporazuma o prijateljstvu sa SSSR iz 1948. uspeła da do 1955. ukine vojnu bazu SSSR, a odbila je i pomoć Maršalovog plana, pa je proglasila neutralnost. Njen model američki diplomatski bard Henri Kisindžer je predlagao za Ukrajinu, koja je do krize 2014. bila neutralna.

Nakon sloma SSSR, dok su bivša sovjetska braća složno hrlila u zagrljaj zapadnog vojnog saveza (Višegradska grupa – Poljska, Češka, Mađarska, pa baltičke zemlje, pa Rumunija i Bugarska), Ukrajina se od 1993. do 2014. deklarirala kao neutralna, a onda se okrenula prema NATO-u i zapala u stanje građanskog rata. Moldavija je takođe proglasila neutralnost, kažu da bi inicirala odlazak ruskih trupa iz Pridnjestrovlja, a u sporazumu o njenom priključenju Partnerstvu za mir neutralnost se pominje dva puta. Bivše jugoslovenske države Slovenija i Hrvatska su se učlanile u NATO, Crna Gora čeka poziv, a s Makedonijom i Bosnom je to nešto komplikovanije.

NEUTRALNI "PARTNERI"

Zagovornici evroatlantskih integracija u Beogradu govore da nema učlanjenja u EU bez učlanjenja u NATO, zbog zajedničke odbrambene politike. Događaji na terenu, međutim, legitimnim čine pitanje šta

je ta zajednička bezbednosna politika EU.

Na primer, u kampanji u Libiji Amerikancima su se pridružili samo Francuzi i Britanci, ostali su gledali kako se tamo proizvodi katastrofa, a onda, kada su u Evropu pohrlile izbeglice, nastale su beskrajne rasprave povodom poziva da se posledice haosa u evropskom susedstvu solidarno saniraju. U tim konfuznim odnosima u okviru Evropske unije koncept vojne neutralnosti se ipak održava, mada izgleda komplikovano.

Građani Irske su, recimo, odbili novi Ugovor o EU iz Lisabona na referendumu 2008. godine, prvenstveno zbog percepcije da će time biti obesmišljen status irske trajne neutralnosti, koje se Irska držala i tokom Drugog svetskog rata, iako je bila članica Komonvelta. Tek posle dodatnih tumačenja i zvaničnih garancija datih kroz Deklaraciju Saveta EU iz 2009. godine koja je postala integralni protokol Lisabonskog ugovora, građani Irske su na referendumu prihvatili Lisabonski sporazum. Austrija, koja je bila neutralna posle sloma Austrougarske imperije sve do "anšlusa", neutralnost posle Drugog svetskog rata je izborila zahvaljujući sporazumu sa silama pobednicama posle Staljinove smrti. Posebnim memorandumom, potpisanim sa SSSR, obavezala se da proglasi status stalne neutralnosti posebnim zakonom, dok bi joj suverenitet i teritorijalni integritet garantovale okupacione sile preko Državnog sporazuma iz 1955.

Opštepoznatom se čini i neutralnost Švedske koja traje još od 1814. Tokom Drugog svetskog rata Šveđani su održali neutralnost i tako što su više puta prekršili odredbe Haške konvencije iz 1907. o neutralnosti, izvozeći strateški bitne proizvode za ratnu industriju, čak dozvoljavajući i prelaz nemačkih trupa preko svoje teritorije. Međutim, zbog humanitarnih aktivnosti tokom rata, pružanje utočišta izbeglicama i logorašima, kao i zbog pomoći danskim i norveškim borcima, kršenje ovih odredbi nije imalo prevelike posledice na posleratni status Švedske.

U okviru evropskog sistema bezbednosti, Švedska je kao članica EU našla rešenje u učešću u Partnerstvu za mir. Učestvovala je u dve mirovne misije UN pod rukovodstvom NATO-a: KFOR (u jednom trenutku je imala čak 700 vojnika

raspoređenih na Kosovu), ISAF u Avganistanu i u još devet misija u svetu. To je slučaj i sa drugim članicama EU koje su proglasile neutralnost. Primer neutralnosti je, naravno, i Švajcarska, kojoj je priznat status neutralne države još na Bečkom kongresu 1815.

OD HLADNOG DO PRAVOG RATA

Sa NATO-om je Beograd imao komplikovane i promenljive odnose još od vremena formiranja ove alijanse 1949. godine. U našoj publicistici se često ponavlja da je preko Trećeg balkanskog pakta, ili Ankarskog ugovora, potpisanog 28. februara 1953. sa Grčkom i Turskom, koje su 1952. pristupile NATO-u, SFRJ faktički ušla u NATO. U to vreme još su trajali pravi diverzion rat na istočnim granicama SFRJ i kriza oko Trsta (1945–1954). Pre toga, Jugoslavija je pomagala grčke partizane u severnoj Grčkoj.

Doktor Ivan Vujačić, bivši ambasador u Vašingtonu, u "Vremenu" 2010. ukazao je na to da je taj Balkanski pakt bio mrtav čim je potpisan: malo je bilo verovatno da bi članica NATO-a (Grčka, Turska) zbog eventualne tršćanske krize napala drugu članicu (Italiju). U toku pregovora o pomoći, Amerikanci su tada nagoveštavali da ne bi poslali svoje avione ni u slučaju napada Sovjetskog Saveza na Jugoslaviju – ako se sukob ne bi proširio van lokalnih okvira... Turski predlog o direktnom učlanjenju SFRJ u NATO Tito je tada odbio. Amerikanci su dali pomoć Jugoslaviji, ali u pregovorima su pokušavali da uklope pomoć Jugoslovenima sa odbrambenim planovima NATO-a u zoni tzv. Ljubljanskih vrata.

U toku raspada SFRJ odnosi sa zapadnom alijansom su bili komplikovaniji nego tokom hladnog rata. Zvanična propaganda u Beogradu je u devedesetim godinama prošlog veka na NATO gledala kao na neprijateljsku vojsku, ali su ipak potpisivani razni aranžmani o snagama za održavanje mira s mandatom UN, uz glavnu reč NATO-a: UNPROFOR (1992/95), UNCRO (1995/96), UNTAES (1996/98), UNCPSG (1998) i UNMOP (1996/2002), SFOR (1996/2004). Te snage su povremeno sprečavale konflikte, a u nekim momentima su samo gledale, kao u Srebrenici 1995. i u Republici Srpskoj Krajini u vreme "Oluje". Iz nekih razloga, kad god negde zabrljaju diljem

OD UNPROFORA DO KFORA: Vojnici NATO-a na Kosovu

Foto: Reuters

zemljinog šara, zapadni, pogotovu američki političari, stalno pominju kako je njihova misija ovde bila uspešna...

Posle mirovnog ugovora potpisanog u Parizu 21. novembra 1995. a sklapanog od 1. do 21. novembra u bazi Rajt u Dejtonu, Ohajo, do tada optuživani "butcher of Balkans" postao je "major factor of peace", ali stvari su se ubrzo iskomplikovale ustankom kosovskih Albanaca i nastojanjem vojnih i policijskih snaga SRJ da taj ustanak uguše silom.

Kriza krajem 1998. u kojoj je NATO pretio da će intervenisati vazdušnim snagama je nakratko zaleđena, američki posrednik Ričard Holbruk i srpski predsednik Slobodan Milošević su večerali jagnjetinu u restoranu "Sindelić", ali sukobi nisu smireni, albanski ustanak se nastavljao, kao i intervencija jugoslovenskih snaga, koje su u izveštajima uvek nazivane srpskim. Posle dramatizacije posledica obračuna u selu Račak (penzionisani američki general Voker), usledili su uzaludni pregovori u Rambujeu na čijem kraju tadašnji predsednik Srbije Milan Milutinović izjavljuje pred kamerama: "Que sera, sera... Šta će biti biće..."

Od 24. marta do 10. juna 1999. trajala je 78-dnevna vazдушna kampanja NATO-a nad SR Jugoslavijom, da bi dva dana nakon potpisivanja primirja (Kumanovski vojnotehnički sporazum) trupe pod

komandom NATO-a koje su nosile naziv KFOR ušle na Kosovo, a do 20. juna 1999. sve srpske snage su se povukle.

CRISIS-MANAGEMENT

KFOR je u početku sačinjavalo oko 50.000 vojnika iz država članica NATO-a, partnerskih i ne-NATO zemalja, pod jedinstvenom komandom. Te snage su na Kosovu nadgledale izgradnju institucija u koje su ušli pripadnici ovk (koju je inače pre intervencije jedan od američkih posrednika, Robert Gelbart, nazvao terorističkom organizacijom, a drugi, buldožer diplomata Ričard Holbruk, izuven je razgovarao s njihovim vođama), koje su posle prefarbavali u civilne političare, a ovk u vojsku pod drugim nazivom.

Neposredno pre nego što je 17. marta 2004. izbila erupcija nasilja u kojoj je stradalo mnogo crkava, istorijskih spomenika i privatnih kuća, komandant KFOR-a u Prizrenu je procenjivao situaciju u ovom gradu kao "stabilnu". Nemački general Holger Kamerhof insistirao je na smanjenju snaga KFOR-a i raspuštanju kontrolnih punktova. KFOR se držao konfuzno sve dok jednog trenutka nije prekipelo Amerikancima, pa su i zapucali. Hitno je dovedeno pojačanje od oko 2500 vojnika.

Nakon izbornog-revolucionarne promene režima u Beogradu 5. oktobra 2000. godine, nova vlada SR Jugoslavije

je 2001. sarađivala sa NATO-om u gušenju jedne po obimu manje pobune u opštinama Preševo i Bujanovac, što se zvalo *crisis-management*.

Krajem aprila 2002. Savezna vlada SRJ je usvojila preporuku Vrhovnog saveta odbrane o pokretanju procesa pristupanja Programu "Partnerstvo za mir", koji inače postoji od 1994. kao program praktične bilateralne saradnje na dobrovoljnoj, fleksibilnoj i transparentnoj osnovi između NATO-a i pojedinačnih država radi očuvanja mira i bezbednosti. Kada je SRJ transformisana u Državnu zajednicu Srbije i Crne Gore, NATO je, 30. juna 2003. godine, pokrenuo takozvani Prilagođeni program saradnje (učesće na kursovima u NATO školi u Oberamergau, seminarima i konferencijama, na određenom broju vojnih vežbi Programa "Partnerstvo za mir").

Godine 2005. SCG i NATO potpisuju ugovor o tranzitu koji garantuje imunitet vojnika KFOR-a pri njihovom prolasku preko državne teritorije. U martu 2005. godine, pokrenut je Poverilački fond NATO-a od 1,7 miliona evra koje je doniralo 12 država, namenjen za realizaciju projekta uništavanja viška od 28.000 komada lakog oružja, a kasnije se finansira uništavanje 1,4 miliona pešadijskih mina, municije; NATO daje nešto para za prekvalifikaciju bivših pripadnika oružanih snaga...

Sa studentima o bezbednosti, izbeglicama, terorizmu...

Za jedne je predavanje bilo gubljenje vremena, neki su došli zbog bodova, drugi zato što vole premijera, a neki da bi zauzeli mesto omladini Srpske napredne stranke. Fakultet je bio pod posebnim merama bezbednosti, a zgradu su obezbeđivali i pripadnici Specijalne antiterorističke jedinice (SAJ). Posle premijerove poruke studentima da rade i razmišljaju o rezultatima, usledila je Stoltenbergova recitacija "Ringe raja"

Deo Ulice Jove Ilića oko broja 165 osvanuo je tog petka 20. novembra sa novim asfaltom, primetili su studenti Fakulteta političkih nauka (FPN), koji se nalazi na ovoj adresi. Duž ulice i iza zgrade bilo je policije, a ispred ulaza nalazilo se nekoliko ljudi sa neakvim "bubicama" u uhu. Na krovu su bila četvorica žandarma sa puškama, pripadnici SAJ-a. Rampa fakultetskog parkinga bila je spuštена, a ispred nje su stajali policajci i obezbeđenje koji su odlučivali ko može na parking. Oko 13 sati tu je bio parkiran kombi Pink televizije. Betonske kante za smeće, koje inače stoje ispred ulaza na fakultet, sklonjene su sa strane, do žive ograde. Zgrada i deo oko nje bili su pod posebnim merama bezbednosti jer su dolazili premijer Srbije Aleksandar Vučić i generalni sekretar NATO-a Jens Stoltenberg. Tog dana su u amfiteatru fakulteta održali predavanje "Bezbednost u savremenoj Evropi".

Premijer i gosti samo što nisu stigli. Iako je saobraćaj u jednosmernoj Ulici Jove Ilića bio zatvoren, iz suprotnog smera naišla je neka šklopocija iz koje je izlazilo mnogo dima. Čovek sa dvoje dece u prikolici je očigledno krenuo u redovan obilazak kontejnera u potrazi za sekundarnim sirovinama. Policajci su bili u šoku, počeli su da mu pokazuju da se vrati nazad i ode. "Nemam rikverc!", odgovorio je zbog policijske zbunjenosti uspaničeni čovek. Nije mogao ni da okrene svoje bučno vozilo, pa su ga propustili da prođe. Nije prošlo ni tri minuta, ulica je opet odjeknula od zvuka njegove mašine. "Pa kuda sad?!", opet su bili šokirani policajci. "Pa rekao si da se vratim."

MERE BEZBEDNOSTI: Na sajtu fakulteta nije bilo najave događaja, već su studenti, da bi prisustvovali, morali da se prijave. Kod prvog ulaza u hodnik ispred amfiteatra, u kome je predavanje održano, dva momka proveravala su spiskove prijavljenih. Red je tu počeo da se pravi sat i po vremena pre početka događaja, oko 13.30. Oni koji su hteli da prisustvuju predavanju zamoljeni su da dođu do 14.15, "zbog pojačanih mera

bezbednosti". Posle toga mogli su da uđu samo akreditovani novinari. Oni koji su se na vreme prijavili i bili pronađeni na spisku, prolazili su narednu meru obezbeđenja – detektore. Svih 300 mesta u amfiteatru bilo je popunjeno, a tridesetak ljudi stajalo je sa strane. Prostor iza 15 redova sedišta bio je namenjen novinarima. Odatle je snimalo 15 kamera, dve su bile sa nalepnicama NATO televizije.

Novinar jedne televizije sa nacionalnom frekvencijom prokomentarisao je broj prisutnih: "Nije ovo ništa, na Pravnom je bilo gore." Student koji je bio u blizini dobio je da je bio na Pravnom i da je tamo većinu činila omladina SNS-a. "Ja sam ovde da zauzmem mesto, da ne zauzimaju oni. Među ovim ljudima prepoznajem 90 odsto naših studenata."

BODOVI I BOTOVI: Televizijska ekipa pokušala je da od grupe studenata dobije izjavu, ali su im oni odgovorili kako su obiljni studenti i da za to traži nekog bota. Jedan od momaka iz te grupe rekao je da je došao na predavanje jer ide na sve događaje takvog tipa. "Bio sam i na Šešeljevim mitinzima, i kada je Tadić okupljao, pa me eto i ovde."

Predavanju su mogli da prisustvuju svi studenti, koji su se prijavili, ali su prednost, prema rečima jedne studentkinje, imali oni sa treće godine. "Nama je ovo za bodove", prokomentarisala je ona. "Ja bih izašla čim počne. Upisali smo se. Ne mogu da sedim sve vreme", rekla je jedna devojka svojoj drugarici. Dečko u svečanom odelu koji je sedeo ispred nje, takođe student FPN-a, rekao je da ovakva predavanja moraju da se održavaju na njihovom fakultetu. "Vučić je premijer svih nas, on zna šta radi, a ovo je bitna tema." Dvojica njegovih drugova potvrdno su klimali glavom, devojka mu je odgovorila: "Ma, važi", nasmejala se i okrenula na drugu stranu. U amfiteatru je tog dana bilo mnogo studenata u odelima. Neko je prokomentarisao kako toliko elegancije fakultet nikada nije video.

Pored govornice bile su dve zastave Republike Srbije. Tabla iza katedre bila je čistija i zelenija nego inače, komentarisali

PREAMBULA NA NATO PUTU

Republika Srbija pozvana je da pristupi Programu "Partnerstvo za mir" na NATO samitu u Rigi 29. novembra 2006. godine, zajedno sa Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. Predsednik Republike Srbije Boris Tadić potpisao je Okvirni dokument 14. decembra 2006. godine u Briselu, čime je Srbija i formalno postala učesnica Programa "Partnerstvo za mir". NATO

u Beogradu otvara kancelariju za vezu (Military Liaison Office), koja je smeštena baš u onom delu zgrade srpskog generalštaba koji nije srušen bombardovanjem 1999, što je kao metod negovanja kulture sećanja bar u delu čaršije bilo efektivno.

Te godine u Srbiji je na referendumu usvojen novi Ustav Srbije u čijoj se preambuli o Kosovu govori kao o neotuđivom delu Srbije. Faktički, Srbija nije

imala uticaj na Kosovu, sem na teritoriji severno od Ibra, koju će u narednim godinama zapadni akteri tretirati kao bezmalo jedini problem Kosova i pritiskaće Srbiju da demontira "paralelne strukture". Oni koji su vodili Kosovo kao protektorat UN mnogo manje su obraćali pažnju na položaj 250.000 civila srpske i romske nacionalnosti, koji su se 1999. sklonili u Srbiju ili u srpske enklave na severu Kosova.

Foto: BetaPhoto

su studenti, a na sedištima u tri prva reda stajali su beli papiri na kojima je pisalo "REZERVISANO". Ta mesta bila su namenjena delegaciji, profesorima i posebnim gostima.

Desetak minuta pre 15 časova počeli su da stižu gosti i profesori. Među gostima bila su dvojica oficira u službenoj uniformi. Kasnije, u toku predavanja, kada se govorilo na srpskom koristili su slušalice za simultani prevod. Došli su i gradski menadžer Goran Vesić i predsednik Skupštine grada Beograda Nikola Nikodijević.

PREDAVANJE: Prvo se u amfiteatru pojavio Stoltenberg. Pozdravljen je aplauzom, ali su dlanovi zalupali mnogo jače kada je u prostoriju ušao premijer Vučić. Svi, osim onih koji su sedeli u poslednja tri reda, ustali su i pozdravili ga. U poslednjim redovima neki su se smejali.

Usledio je pozdrav dekana fakulteta, Dragana Simića. Prisutima se obratio na srpskom i na engleskom jeziku. Osim dobrodošlice, rekao je i da je Stoltenberg "izdanak čuvene norveške porodice i prijatelj naše zemlje, jednako kao i njegov otac, počasni građanin Beograda". Dodao je i da je "bez obzira na to što je gospodin Jens u Beogradu proveo svega tri godine, on Beograđanin sa velikim B", i da u ovom trenutku za temu razgovora nema kompetentnijih i značajnijih sagovornika od premijera Vučića i generalnog sekretara NATO-a. Nakon toga, u petominutnom govoru prisutne je pozdravio i premijer. On je svoje izlaganje počeo rečima kako su mu pripremili dug govor, "koji nije ni toliko glup", ali da bi izgubili sve vreme ukoliko bi ga čitao. "Stručnjacima iz Skupštine grada" rekao je kako se okupe uvek kada dolaze Amerikanci, a kada

dođu drugi nema ih nikada, pričao je o značaju dolaska generalnog sekretara NATO-a u Beograd. "Ja znam da bih u srpskoj javnosti najveće poene dobio ukoliko bih kritikovao i rekao nešto loše. Ono što nas zanima je budućnost i ono što možemo da uradimo za vas, poštovani studenti, i za one koji treba da žive u uređenoj zemlji." Dodao je i da Srbija postaje uređena i pristojna zemlja, što nije karakteristika mnogih država, i da ne treba da govorimo o onome što se dešavalo pre 16 godina, već da moramo da brinemo o budućnosti. Na kraju izlaganja premijer je studentima poručio da moraju da uče, da rade, da znanje ne može da im oduzme niko i da razmišljaju o konačnom rezultatu.

Pozdravom "Dobar dan! Kako ste?" na srpskom jeziku prisutima se obratio Jens Stoltenberg. Ispričao je da je Beograd grad njegovog detinjstva jer je, pošto mu je otac bio ambasador, živio ovde tri godine, da se seća da je svake nedelje išao na Kalemegdan, jeo sladoled i "čevapčiće" i da se igrao "Ringe raja". To je i odrecitovao i čučnuo iza govornice. Zatim je govorio o odnosu Srbije i Alijanse, bombardovanju, žrtvama...

Nakon njegovog desetominutnog izlaganja usledilo je vreme za pitanja. Za pola sata postavljeno ih je pet – tri Stoltenbergu, dva Vučiću. Pitanja su bila u vezi sa terorizmom, aktuelnom izbegličkom krizom, dešavanjima u Parizu... Novinari nisu ništa pitali.

VRAĆANJE U NORMALU: Predavanje je završeno nešto posle 16 sati, delegacije su izašle iz amfiteatra i nisu se zadržavale na fakultetu. Četvorica pripadnika SAJ-a, na čijim kačketima su stajale oznake jedinice, sišli su sa krova i otišli. Ispred fakulteta su ostali studenti da popuše po cigaretu. Četiri devojkice su rekly da im je drago što su došle, jedna je prokomentarisala: "Zanimalo me je, nisam tu zbog bodova. Bilo je dobro i korisno predavanje." Njihov kolega je dobacio kako mu je to bilo "protraćen sat vremena života".

Fakultet je počeo uobičajeno da funkcioniše, a radnici sa prijavnice vratili su betonske kante za smeće na mesto na kome inače stoje. Gužva je brzo nestala, studenti i profesori otišli su svojim putem. Novinari televizija snimali su stendapove ispred fakulteta. Reporterka jedne novinske agencije diktirala je kolegama u redakciji o čemu je bilo reči i prokomentarisala da su iste govore održali ranije tog dana. Stoltenberg je i tada recitovao "Ringe raja".

KATARINA STEVANOVIĆ

General Džonson je 1999. ubeđivao Srbe iz Kosova Polja da ostanu, ali se u mešovitim sredinama zadržalo vrlo malo Srba, koji su morali da istrpe teško nasilje.

Zategnutost s Beogradom je u trenutku priznanja nezavisnosti Kosova porasla. U Beogradu dolazi do izborne smene vlasti i povlačenja Vojislava Koštunice, koji se zbog zapadnjačkog priznanja Kosova udaljava od EU. Na vlast dolaze

demokrate Borisa Tadića u čijem se mandatu intenzivira saradnja u okviru mnogobrojnih projekata, kao što je Proces planiranja i nadgledanja i slično. Godine 2008. većina članica NATO-a priznala je nezavisnost Kosova koju je proglasila Skupština Kosova. Godine 2015. većina podržava učlanjenje Kosova u UNESCO, kao da će tako biti bolje zaštićene crkve koje nije zaštitio ni KFOR...

Onaj dokument iz Kumanova iz 1999, koji je zapravo dokument o primirju, nije međutim zamenjen nekim pristojnim ugovorom o miru. Što kaže dosetka, možda će nas i primiti u svoje redove, ali ugovor o miru s nama zaključiti neće.

NOVO DOBA

Severnoatlantska alijansa 2011. prihvata srpski Individualni partnerski plan s

OBARANJE SUHOJA: Novo povećanje napetosti između Rusije i NATO-a

Foto: AP photo

NATO-om (Individual Partnership Action Plan – IPAP), pa onda taj dokument 20. decembra 2014. usvaja Vlada Republike Srbije, a Severnoatlantski savet usvaja ga 15. januara 2015. Osnovu tog plana čini tzv. Meni partnerske saradnje koji sadrži listu oko 1500 aktivnosti, od čega oružane snage biraju od 102 do 160. U propagandi i zvaničnim dokumentima to se naziva partnerstvom za izgradnju institucija odbrane... U to spada centar za zajedničku obuku za hemijsku, radiološku, biološku i antinuklearnu zaštitu u Kruševcu, u novije vreme i trening centar za zajedničke mirotnorne akcije u Crepotini... Otvaranje baze ruskog ministarstva za vanredne situacije u zapadnim medijima opisuje se kao srpsko okretanje prema Rusiji... U septembru 2014. na samitu lidera NATO zemalja u Velsu ponavlja se podrška integraciji zemalja Zapadnog Balkana u Alijansu i hvali se napredovanju Srbije u jačanju partnerstva.

S vojnicima KFOR-a (NATO) na Kosovu srpska vojska je počela da sarađuje 1999. "preko nišana", iz nužde a na osnovu Rezolucije Saveta bezbednosti UN 1244 i Vojnotehničkog sporazuma, i to je nastavila bez većih incidenata, uz uspostavljanje linija komunikacije na svim nivoima.

Stoltenberg je dolazeći u Beograd ovog novembra 2015. doneo mali poklon – relaksiranje zone zabrane letenja od 25 kilometara od administrativne linije, koja je u međuvremenu dobijala oblik granice. Načelnik Generalštaba Ljubiša Diković je u Prištini potpisao vojni sporazum s kforovcima. Političari na vlasti su se naravno glasno pohvalili (Vučić je rekao kako se u proteklih 16 godina na radarima nisu videli Leskovac ni Vranje).

NEUTRALNOST I KAKO JE SAČUVATI

Sve te promene odnosa između Beograda i NATO-a odvijale su se u

međunarodnim odnosima koji su se u toku dve decenije čudljivo menjali – od sloma komunizma i trijumfalizma unipolarizma s američkom dominacijom, do faze u kojoj se u ukrajinskom i bliskoistočnom teatru ratnog haosa pokazuje da unipolarizam proizvodi više kriza nego što ih rešava. Može li se od tog avanturizma pobeći u neutralnost?

Ima mnogo istorijskih primera da velike sile ignorišu neutralnost neke zemlje: nacistička Nemačka je 1940. napala Belgiju i Holandiju (neutralnu od 1839. do 1940); SSSR je 1939. primorao Litvaniju i Letoniju da mu se "prikluče"; Britanija je 1801. i 1807. napala Dansku – zato što je tokom tzv. napoleonskih ratova bila neutralna, a strateški važan Island zauzela je 1940...

Ponekad se to nije isplatilo. Kada je nemački Kajzer ignorisao međunarodno garantovanu neutralnost Belgije (1839–1914), Velika Britanija je ušla u Veliki rat, za koji pre toga nije bila zainteresovana, a britanski mediji iz tog vremena govore o "silovanoj neutralnoj Belgiji".

Rusi, koji su 1999. požurili da pre KFOR-a stignu na prištinski aerodrom, a ratoborni američki general Klark bio rešen da zapuca, posle su mirovnjake povukli. Srbiji su oko Kosova davali podršku u Savetu bezbednosti UN, da bi u trenutku kada je Ruskoj Federaciji priključen Krim, sedište Crnomorske flote, upotrebljavali iste one izraze koje su koristili zapadni saveznici u slučaju Kosova.

Na zapadni lament da je Ruska Federacija izvršila aneksiju Krima, ruski ministar odgovara pitanjem: "Da li je Zapadna Nemačka anektirala Istočnu Nemačku?" Ujedinjenje Nemačke nakon pada Berlinskog zida izvršeno je na osnovu takozvanog ugovora "dva plus četiri" (dve nemačke države i četiri sile

pobednice u Drugom svetskom ratu), po kome je teritorija Demokratske Republike Nemačke trebalo da bude zona bez atomskog naoružanja i bez prisustva stranih trupa. To je jedini u javnosti poznati pisani trag onoga što Rusi pominju kao zapadno lažno obećanje da se neće širiti na istok, što ponavlja i tada izigrani Gorbačov. Na širenje NATO-a na istok Rusi su reagovali svaki put žešće i to je komplikovalo odnose, što će i dovesti do nečega što podseća na obnovu hladnog rata.

Srbija kojoj je zapalo predsedavanje OEBS-om u toku ukrajinske krize je polagala test izdržljivosti tog svog neutralnog pokušaja i testirala može li se biti neutralan ili se mora uhvatiti u ludo kolo.

U toku nastanka ovog teksta stiže vest o novim komplikacijama koja govori da je Turska 24. novembra oborila ruski vojni avion jer je, kako Ankara tvrdi, ruska letelica koja interveniše na ratištu u Siriji povredila turski vazdušni prostor. Rusko ministarstvo odbrane pak tvrdi da je njena kontrola leta u Homsu uočila da su zapravo turski avioni ušli u sirijski vazdušni prostor. Rusko ministarstvo odbrane javilo je da je u akciji spasavanja poginuo jedan ruski mornarički pešadinac. Na pilota su pucali turkmenski pobunjenici protiv Bašara el Asada koje, kako izgleda, pomaže Turska. Ruski predsednik Vladimir Putin je ubrzo potom izjavio: "Naš avion je oboren na teritoriji Sirije..." Dodao je da je obaranje Su-24 "nož u leđa od strane saučesnika terorista" i da će biti posledica po rusko-turske odnose. Rusko ministarstvo odbrane saopštava da će krstarica "Moskva" uništiti svakoga ko ugrožava rusku avijaciju.

Međunarodna situacija se intenzivira. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

U SVETU NA IVICI PROPASTI RAZLIKA
IZMEĐU RATA I MIRA BILA JE U JEDNOM
POŠTENOM ČOVEKU

MOST ŠPIJUNA

INSPIRISANO ISTINITIM DOGA AJIMA

FLUX 2000 PICTURES DREAMWORKS PICTURES AND RELIANCE ENTERTAINMENT PRESENT AN ASSOCIATION WITH PARTICIPANT MEDIA A FILM PRODUCED BY PETER HARKNESS AND STUDD HABELSBERG AN AMBLIN ENTERTAINMENT / MARC PLATT PRODUCTION
AMY RYAN • ALAN AIDA • ELLEN LEWIS • CHRISTOPH FRESSER • HEINING MOEFENTER • CHARLIE WIESEN • THOMAS NEWMAN • KASIA VALICKA MAJMON • MICHAEL KAHL • C.C. • ADAM STOCKHAUSEN • JANUSZ KARASINSKI • ADAM SCHNEIDER • DANIEL ULL • LEFF SHOLL • JONATHAN KING
DREAMWORKS PICTURES MEDIENBOARD MCF STEVEN SODERBERG MARC PLATT KRISTINE LACOSKE KREIER U BIODSKOPIMA MATT CHADMAN ETHAN COHEN JACQUES CHEN STEVEN SODERBERG

U BIODSKOPIMA
OD 26. NOVEMBRA

©2001 THE AMERICAN LITERATURE COLLECTION and TWENTIETH CENTURY FOUNDM CORPORATION.
 REPRODUCTION OF ANY BOOK, ARTICLE, OR PAGE, IN ANY FORM OR BY ANY MEANS, WITHOUT PERMISSION IN WRITING FROM THE AMERICAN LITERATURE COLLECTION, IS STRICTLY PROHIBITED.

Prodati ili ne prodati Telekom

Smetnje na bežičnim vezama

Izvor "Vremena" iz samog Telekoma kaže da postoji osnovana zebnja da će današnji pretežni izvor prihoda ove kompanije, mobilno telefoniranje, uskoro postati bagatelni resurs s obzirom na to da su cene telefonske komunikacije u padu, pa će se konkurencija "domaćim kompanijama" na tržištu Srbije neverovatno proširiti. Prihodi svih naših operatera od gole mobilne telefonije već 2014. godine opali su za četiri odsto, a ta tendencija će se verovatno nastaviti

Iako je Aleksandar Vučić, premijer Vlade Srbije, pre odlaska u Kinu izjavio da informacije o pristiglim "neobavezujućim ponudama" za kupovinu Telekoma Srbija ne daju tačne podatke o

ponuđenim cenama, a da curenje informacija "narušava proces" pregovora o privatizaciji, te da Vlada neće prodati ovu kompaniju ako ne dobije dobru cenu, ono što je obelodanio beogradski "Danas", 19.

novembra – da je američki investicioni fonda Kolbek kapital za 58 odsto akcija ove firme u državnom vlasništvu Srbije ponudio 1,47 milijardi evra, te da je ta ponuda za 170 miliona evra veća od prve

Kratka istorija “bućkanja”

Kada na berzama kapitala brokeri jedan drugom svaki čas prodaju isti paket akcija neke kompanije (prodaju, pa reotkupljuju) radi ostvarivanja svoje provizije na račun vlasnika – to se u njihovom žargonu zove “bućkanje”. Na neki način i Telekom Srbija je već skoro 20 godina predmet “bućkanja”.

Prvo je Milošević, 1997. godine, Italijanima i Grcima prodao 49 odsto pošte (telefonski deo praktično u celini) za 1585 miliona nemačkih maraka. Zatim je Đinđić za novu 2003. godinu “reotkupio” 29 odsto udela od Italijana za 195 miliona evra. Potom je Koštunica 2006. godine procenio da se Republici Srpskoj najelegantnije može dotirati novac ako se od njih, kreditom kod Siti banke, kupi lokalni mobilni operater za 800 miliona evra (to je najveći dug Telekomu). Zatim je Cvetković naredio Telekomu da reotkupi 20 odsto grčkog udela za 320 miliona evra (zbog čega je kompanija uzela kredit od 470 miliona evra) – da bi mogao deliti besplatne akcije građanima (čemu su Grci pružali otpor). Sve to je bilo izvedeno da bi se na kraju omogućila prodaja Telekomu za 1,4 milijarde evra. Pošto ta prodaja nije uspela, Cvetkovićeva vlada se uoči izbora 2012. godine zadužila za dve milijarde dolara (sa kamatom od 7,5 odsto i provizijom od 0,25 odsto). Sada čekamo odluku o prodaji Telekomu za najmanje 1,5 milijardi evra.

Kolodne i Džejson Bekman, a glavni investitor u ovaj fond je Ron Burki, čiju je imovinu časopis “Forbs” procenio na 2,9 milijardi dolara. Navodno je Kolbek, kao, uostalom i većina takvih fondova, specijalista za kupovinu kompanija koje loše posluju u sektoru supermarketa, distribucije i prehrane, pa te firme, dodajmo, “zateže” u profitne kompanije, a kasnije preprodaje po boljoj ceni.

Iako se premijer u gorespomenutoj izjavi pred put u Kinu pravio nevešt, pa je čak rekao da nije detaljnije obavešten o pristiglim ponudama, može se pretpostaviti da je on ipak stalno “u toku” cele stvari, jer je prethodno prilično nervozno odbrusio protivnicima prodaje Telekomu – da se, naravno, kao kupci ove državne firme neće pojaviti neki Samarićani i da prilikom prethodnog neuspelog pokušaja prodaje, oni koji su danas protiv te prodaje, nisu osporavali procenu Cvetkovićeve vlade da Telekom vredi dve milijarde evra, a sada već izlaze sa procenom da vredi tri milijarde evra, praktično bez argumenata. (Tačnije rečeno, Dilojt je tada vrednost Telekomu procenio na 2,5 milijardi evra.)

Inače, u više navrata poslednjih dana, Vučić je iznosio ogorčenost što se protestima protiv prodaje Telekomu pridružuju i članovi njegove stranke, a u tom kontekstu je konstatovao i da se narod protivi reformama, pa je pripremio da je spreman svakom da “izađe na crtu” (valja izbornu). Svemu tome premijer Vučić

je, u svom “ličnom stilu”, pridružio i ove reči: “Ako cena bude dobra, radovaćemo se, ako ne – svi ostali će da se raduju iz meni nepoznatog razloga, a ja ću verovatno da budem tužan.”

Na osnovu ovih izjava, bez mnogo rizika može se špekulisati da se premijer Vučić u slučaju prodaje Telekomu suočava sa više snažnih otpora u Beogradu, pa i u samoj svojoj stranci, čiji su članovi (uključujući i njega samog) krajem 2010. i početkom 2011. godine, ogorčeno bili protiv prodaje “najuspešnije nacionalne kompanije”. Tada Cvetkovićeva vlada nije imala petlje da proda Telekom za manje od milijardu evra Telekomu Austrija (cena je tokom pregovora nategnuta na 1,1 milijardu evra), pošto je prethodno već bila obelodanila da ne prihvata ništa ispod 1,4 milijarde evra. Sada su se tom otporu prodaji moguće pridružili i načelni protivnici sporazuma sa MMF-om, a možda i oni koji bi Telekom radije prodali mobilnim operaterima iz Rusije ili Kine, a ne jednom američkom fondu, koji tu kompaniju sutra može prodati mobilnim operaterima iz Meksika, Nemačke ili Austrije. No, tu verovatno nije samo problem sa grupom koja unutar SNS-a još ima hrabrosti da nešto gundna – nego rizik nosi i šira lobistička pobuna koja bi sigurno narasla u nekoj budućoj predizbornoj kampanji.

SAVETI I OČEKIVANJA

Naime, još pre nego što su otvorene neobavezujuće ponude za kupovinu

HALO OVDE VLADA SRBIJE:

Čekanje na kupca

Foto: M. Milenković

sledeće, ostaje referentna vest. Slično deluje i navodno saznanje tog lista da se ta cena u vrhu srpske izvršne vlasti smatra “zadovoljavajućom”, pa u tom svetlu treba razumeti i najavu premijera Vlade Srbije Aleksandra Vučića da će polovina novca od prodaje, “ako se dobije dobra cena”, biti utrošena za vraćanje državnih dugova, a druga polovina za javne investicije.

IZLAZAK NA CRTU

Pritom, “Danas” već navodi da će Kolbek u slučaju kupovine Telekomu za šefa ove firme angažovati Pitera Fojoa, bivšeg generalnog direktora i predsednika mobilnog operatora Nekstel Meksiko i menadžera sa iskustvom u AT&T filijali u Argentini, sa pokrivanjem Čilea i Urugvaja. Osnivači Kolbeka su bivši investicioni bankari u Goldman Saksu, Džejson

Ko su potencijalni vlasnici Telekoma Srbija

Iako je premijer Srbije Aleksandar Vučić izjavio da još nije poznato da li će uopšte biti sprovedena privatizacija Telekoma, pojedine informacije o potencijalnim investitorima i kupcima srpskog telekomunikacionog operatora uveliko kruže domaćom čaršijom. Zbog toga što su, kako to reče predsednik vlade, "negde počele da cure informacije", medijima je nezvanično potvrđeno da je najveću ponudu za kupovinu većinskog paketa akcija u "Telekomu Srbija", vrednu 1,47 milijardi evra, dao američki fond Kolbek kapital menadžment (Colbeck Capital Management).

Iz šturih informacija koje se mogu pronaći na njihovom sajtu saznali smo da je reč o relativno mladom investicionom fondu, koji su osnovala 2009. dvojica bivših bankara Goldman Saksa. Džejson Kolodne i Džejson Bekman formalni su vlasnici i partneri fonda, ali smatra se da iza ove organizacije stoji umnogome značajnija finansijska ličnost i siva eminencija Kolbeka. Reč je o američkom "supermarket-milijarderu" Ronu Barklu, vlasniku Jukaipa (Yucaipa), još jednog investicionog fonda iz SAD. Zbog toga ne treba da čudi da je investicioni fond Kolbek, u svom nastojanju da postane većinski vlasnik Telekoma Srbije, nastupio uz podršku upravo Barklove Jukaipa.

Investicionom fondu Kolbek očito nisu strane ni brojne kontroverzne situacije i agresivna preuzimanja, kao u slučaju restrukturiranja poznatog nezavisnog američkog studija Relativiti (Relativity Media). Glavni akcionar i vlasnik studija Rajan Kevano optužio je nedavno ekipu iz Kolbeka da su širili netačne glasilne i sabotirali dogovore sa drugim potencijalnim investitorima, što je u konačnici dovelo i do bankrota studija Relativiti.

Takođe, interesantno je da su, pre nego što su osnovali svoj investicioni fond, Bekman i Kolodne povezivani i sa "kontroverznim biznismenom" Gijem de Šimajem, kojeg je zbog finansijske prevare sud u Njujorku poslao na izdržavanje višegodišnje zatvorske kazne. Inače, jedan od vlasnika Kolbeka, Džejson Kolodne, široj javnosti postao je prepoznatljiv i zbog svog učešća u jednom američkom rijaliti programu.

Podaci do kojih je došao sajt Balkanmagazin pokazuju da je investicioni fond Kolbek poznat i po "finansiranju firme Manvin, nemačkog kralja pornografije Fabijana Tilmana". Njemu je Kolbek obezbedio kredite od više stotina miliona dolara, zahvaljujući kojima je Tilman razvio svoju imperiju, posebno u domenu sve popularnije internet pornografije.

Sa druge strane, veliki biznis teško da je moguće zamisliti bez političke "podrške". Najbolji primer za to je vlasnik Jukaipa Ron Barkl, koji je dugogodišnji istaknuti član Demokratske stranke u Americi i istaknuti finansijer partije, kao i brojnih kampanja koje je ta stranka vodila. Takođe, finansijsku podršku i obilne novčane donacije pružao je i porodici Klinton, kao i drugim zvučnim demokratskim kandidatima, poput Džona Kerija, Ala Gora itd. Čak je i kampanja nekadašnjeg guvernera Kalifornije, republikanca Arnolda Švarcenegera, u jednom trenutku bila potpomognuta od strane američkog milijardera Rona Barkla. Gotovo punih sedam godina (2002–2009) bivši američki predsednik Bil Klinton bio je angažovan kao "viši savetnik" Jukaipa i spekuliše se da je u tom periodu, od svog savetničkog posla u fondu, zaradio negde oko 20 miliona dolara. **UROŠ MITROVIĆ**

Telekoma (16. novembra), "dobro obavesteni" reprezentativni sindikati ove firme organizovali su 11. novembra javni protest protiv prodaje, sa šetnjom od Crkve Svetog Marka do zgrade Vlade Srbije, pod nazivom "Stop prodaji Telekoma". Poenta ovog protesta je "poruka potencijalnom kupcu da nije dobrodošao". Naročito zbog toga što je predsednik Sindikata

Telekoma Miroslav Joksimović "izrazio sumnju da će novi vlasnik otpustiti 4.000 zaposlenih i da će bez posla ostati i 100.000 radnika u domaćim firmama koje sarađuju sa Telekomom".

I među ekonomskim stručnjacima obnove su rasprave na temu prodati ili ne prodati Telekom, jer su stalni lobisti koji čuvaju tu kompaniju od privatizacije

očigledno proširili krug saveznika. Naime, posle prof. dr Branka Kovačevića, sa Elektrotehničkog fakulteta, koji već godinama pokušava da dokaže da je Telekom pre svega dragocen za srpske inženjere i srpsku elektrotehničku nauku, koja inače sa Telekomom posluje i na zavidnoj komercijalnoj osnovi, te da ga otuda ne treba prodavati, da bi naši stručnjaci bili u toku svetske tehnološke trke u elektronskim komunikacijama, sada su u javnost izašli još neki protivnici privatizacije. Na primer, bivši direktor Agencije za privatizaciju Branko Pavlović je sa dosta patosa naglasio da "prodaja Telekoma nije ništa drugo nego poštovanje direktive MMF-a da Srbija ostane bez igde ičeg svog", te da je "neracionalno prodavati zlatne koke". Na drugoj strani, na primer, konsultant za strana ulaganja Milan Kovačević, izneo je stav da Telekom, "iako pozitivno posluje, on opada i bolje da ga proda onaj ko ne uspeva da njime upravlja na pravi način, jer, ako mu ne bude popravljen položaj na tržištu, njegova vrednost će u budućnosti opadati" (obe izjave su preuzete iz Dnevnika od 15. novembra).

Nesto slično Kovačeviću rekao je i ministar trgovine, turizma i telekomunikacija Rasim Ljajić, otvarajući pristigle "neobavezujuće ponude". On je, naime, spomenuo da "Vlada ne prodaje Telekom iz nekog hira ili zbog budžetskih rupa", nego zato što "niko ne zna kako će biti za dve godine na tržištu, nema tog eksperta koji to može da vam kaže". Dakle, ministar Ljajić je, uprkos šturosti svoje izjave, odmah nagovestio navodnu suštinu ove operacije: da je, moguće, privatizacioni savetnik, francuski "Lazard", upozorio Vladu da ono za šta danas može dobiti pristojne pare, možda, kroz nekoliko godina neće vredeti gotovo ništa.

NEZGODNA HIPOTEZA

I izvor "Vremena" iz samog Telekoma kaže da postoji osnovana zebnja da će današnji pretežni izvor prihoda ove kompanije, mobilno telefoniranje, uskoro postati bagatelni resurs s obzirom na to da se u Evropi praktično ukida "roaming" (tu su na delu poznati programi "viber" i "whatsapp") i da su cene gole telefonske komunikacije u padu, pa će se konkurencija "domaćim kompanijama" na tržištu

**PROTIV PRODAJE I
OTPUŠTANJA: Radnici Telekoma**
Foto: BetaPhoto

Srbije neverovatno proširiti. Naime, pri hodi svih naših operatera od gole mobilne telefonije već 2014. godine opali su za četiri odsto, a ta tendencija će se verovatno nastaviti. Zbog svega toga, uprošćeno, neko iz Zaječara možda će preksutra kupiti karticu za mobilni telefon u Švedskoj, pa će preko Stokholma moći jeftino da komunicira sa drugovima na drugom kraju iste kafane i neće mu biti potrebna pretplata kod Telekoma, Telenora ili VIP-a, ili će tražiti da njihove cene budu niže od onih kod Dojče telekoma ili nekih drugih mega evropskih kompanija, koje će diktirati niske cene. Glavni resurs će uskoro, lako je moguće, biti mobilna komunikacija preko interneta, što uključuje "skajp" i sve druge multimedijalne komunikacije (i televiziju) i sva druga čuda koja već postoje ili će biti lansirana razvojem takozvane 4G tehnologije. Problem je što je Telekom u tom multimedijalnom delu razvoja poslovanja u ozbiljnom zaostatku, pa mu manje vredi širok krug korisnika od blizu osam miliona.

Ovu hipotezu nezgodno je dalje razvijati uoči konačnih pregovora sa Kolbekom ili nekim drugim zainteresovanim učesnikom u privatizaciji Telekoma, da ne bi bili osumnjičeni da radimo u korist "nacionalne štete" – iako je teško pretpostaviti da sve to, onima koji su aplicirali na spomenutom neobavezujućem konkursu, već nije vrlo dobro poznato.

Kad je reč o oceni gore spomenute, navodne Kolbekove cene od 1,47 milijardi evra za 58 odsto državnog udela u Telekomu – s obzirom na Vučićevo upozorenje o netačnim i nekompletnim podacima, takođe treba biti oprezan. No, ta cena na prvi pogled deluje doista dobro.

Da bi se razumela ova lakonska ocena, treba načelno pojasniti bar neke osnovne stvari. Kada neko prodaje neku proizvodnu ili uslužnu kompaniju, on u realnom smislu, u stvari, uzima odjednom, danas, projektovani ili očekivani neto profit te kompanije u narednih (obično) pet do deset godina, u zavisnosti od očekivanog razvoja tehnologije u toj branši i u zavisnosti od razvoja prilika na domaćem i stranom tržištu u dolazećim godinama. Pritom se rešava brige da obnovi fiksni kapital (oko milijardu evra u slučaju Telekoma) i otplati dugove, a pri svemu tome izađe na kraj sa konkurencijom i domicilnim budžetskim paćenicima.

Neizvesnost procene tog "budućeg profita" pre svega se zasniva na tome što se taj profit najčešće proračunava prema kretanju profita u prethodnim godinama i prema dotadašnjem načinu poslovanja, to jest u zavisnosti od veličine troškova u tim godinama. Tu uvek postoji rizik da kupac neće moći da preokrene dosadašnje nepovoljne stvari i unapredi baš samo one povoljne. To je u elektronskim komunikacijama najneizvesnije, s obzirom na razdoblja neverovatno brzog, skokovitog razvoja tehnologije i neočekivanih inovacija.

Krajnje uprošćeno, u slučaju Telekoma, kupac bi mogao da počne od podatka da je Telekom u proteklih osam godina ostvario oko 1,2 milijarde evra profita, dakle u proseku oko 150 miliona evra godišnje. No, kupac bi mogao da plati i više od, na primer, desetostrukog iznosa tog profita (što navodno nudi), od čega bi mu samo teoretski spadalo 58 odsto – iz više razloga. Prvo, Telekom ima oko 20 odsto kompanijskih akcija, pa bi mu

pravo gazdovanja "poraslo" od tih akcija u alikvotnom delu učešća u vlasništvu. Zatim, taj Telekomov profit ostvaren je sa "previše" zaposlenog osoblja, koje troškovno opterećuje poslovanje i smanjuje profit. Naime, Telekom je sa ukupno 13.044 zaposlenih (9015 u samoj Srbiji) ostvario praktično isti profit kao susedni Telenor sa 1200 zaposlenih. Uprošćeno, Telekom je po zaposlenom ostvario više nego deset puta manji profit od Telenora, pa kupac može da računa da će i on ostvariti u Telekomu nešto slično, nakon "restrukturacije", to jest otpuštanja oko 5000 zaposlenih. Ta procena broja ljudi koje treba otpustiti zasniva se na činjenici da, na primer, u hrvatskom Telekomu radi 5300 radnika, u slovenačkom 4400, a u mnogo jačem mađarskom 10.900 ljudi.

Na drugoj strani, otpuštanje u Srbiji kupca bi zbog zakona i kolektivnog ugovora koštalo između 70 i 100 miliona evra za otpremnine, ali i to nije prevelik trošak naspram tekućeg mogućeg povećanja profita, itd. Kupac, takođe, verovatno ima u vidu da je tržišno učešće Telekoma u Srbiji u stalnom padu, sa 50,7 odsto 2009. godine, na 38,6 odsto 2013. godine, na 36,6 odsto 2024. godine – pa možda veruje da tu tendenciju može zaustaviti ili čak promeniti na račun konkurencije, ako je bliži najnovijim elektronskim tehnologijama i ako odmah uđe u savez sa budućim kupcem Telekoma koji raspolaže najnovijim znanjima i dobrim iskustvom u ovom poslu, itd. Uostalom, mi i ne treba da bринemo za potencijalnog kupca Telekoma, naše je da gledamo da dobijemo što više novca za ovu firmu oko koje se, dakako, nakupilo mnogo "korisnika" njene državnosvojinske pozicije.

Na kraju, treba reći i koju reč o navodnom "narodnom otporu" prodaji uspešne nacionalne kompanije. To je čista "anketna fantazija". Kada bi taj narod pitali da li je za prodaju Telekoma ili za to da mu se plate i penzije snize za još deset odsto u naredne (najmanje) tri godine, da bi zaposleni u Telekomu sačuvali dobro plaćena radna mesta – taj narod bi verovatno imao drugačiji pristup celoj stvari od ovog koji mu se sada pripisuje.

✎
DIMITRIJE BOAROV

Umiranje od smeha

Kako dve godine nakon osnivanja posluje avio-kompanija u vlasništvu Republike Srbije i Etihada, koliku državnu pomoć prima i šta piše u finansijskim izveštajima

“U mirali smo od smeha prethodnih dana kada smo čitali kako su neki tumačili finansijske izveštaje”, rekao je Aleksandar Vučić početkom novembra na proslavi dvogodišnjice postojanja kompanije Er Srbija. Povod za premijerov smeh i veselo raspoloženje bilo je saopštenje bivšeg ministra privrede i lidera pokreta “Dosta je bilo” Saše Radulovića, u kojem je iznet podatak da je kompanija Er Srbija, bivši Jat ervejz, ostvarila istorijski gubitak od 75 miliona evra, koji je u najvećoj meri pokriven državnom donacijom od 71 milion evra. Upitan koliko je onda, zapravo, država izdvojila za Er Srbiju, Vučić je precizirao: “Izdvojeno je mnogo manje nego što su neki drugi govorili, a dali bismo mnogo više da je bilo potrebno.”

Bez obzira na to što je, u međuvremenu, Radulović iznosio podatke o poslovanju drugih državnih firmi, navodeći da su Srbijagas, EPS, Železnice Srbije, Petrohemija, Železara Smederevo i Er Srbija napravili zajednički gubitak veći od milijardu evra, a država im na to još dala 241 milion evra subvencija, Vučić se nakon desetak dana ponovo osvrnuo samo na Radulovićeve navode o Er Srbiji. “Takav čovek ne ume da čita papire koje bi umelo da pročita dete iz četvrtog razreda osnovne škole i žao mi je onih koji ponavljaju za takvima, koji ne umeju da pročitaju papire. Ali to nije nikada znao, nije umeo da čita ni kod nekih drugih stvari, ali da ne ulazim sad u to”, rekao je, propustivši da objasni iz kog razloga je poverio ministarsko mesto čoveku za koga tvrdi da čita slabije od prosečnog desetogodišnjaka.

Uz Vučića, i Siniša Mali, gradonačelnik Beograda, poručio je da se “mešaju babe i žabe”, da “apsolutno nije tačno” da je Srbija dala 75 miliona evra pomoći Er Srbiji (mada u Radulovićevom saopštenju stoji

71 milion), kao i da je “najvažnije pogledati dokument o restrukturiranju Er Srbije od strane Komisije za odobrenje državne pomoći, koji se nalazi na sajtu vlade i koji je najvažniji dokument”.

IZUZIMANJE PARA

Ono što je gradonačelnik Mali zaboravio da kaže jeste da se u pomenutom Rešenju Komisije za kontrolu državne pomoći, kojom se dozvoljava državna pomoć za Er Srbiju, ne može naći maltene niti jedna konkretna brojka, s obzirom na to da su “određeni podaci izuzeti iz javno dostupne verzije ovog rešenja kao zaštićeni (...) na zahtev Podnosioca prijave (to je bio Aleksandar Vučić, tada prvi potpredsednik vlade, prim. aut.), a u skladu sa članom 22. Zakona o kontroli državne pomoći i zakonom kojim se uređuje zaštita poslovne tajne”, kako piše u zaglavlju dokumenta na prvoj njegovoj strani.

Tako, karakterističan citat iz ovog dokumenta izgleda ovako: “Vlada Republike Srbije treba da preuzme sledeće finansijske obaveze: dug prema bankama obuhvata USD (...), sporni dug USD (...); obaveze prema Vladi Republike Srbije koje obuhvataju USD (...), duga prema Narodnoj banci Srbije (osporeno) i kredit odobren od Vlade Republike Srbije od USD (...)”, i sve tome slično – svugde gde se pominje novac, stoji (...). Pomenuto Rešenje u sebi zaista sadrži i plan za restrukturiranje Er Srbije, iz koga se može, na primer, saznati da će “Ukupni troškovi restrukturiranja u periodu od 1. avgusta 2013. godine do kraja prvog kvartala 2014. godine iznositi najmanje USD (...)”.

“Poslovni prihodi su sledeći: Er Srbija prodaje avionske karte, i od toga zarađuje pare”, kaže za “Vreme” Saša Radulović. “Postoje i troškovi – za zaposlene, gorivo, iznajmljivanje aviona, i tako dalje – i kada

PONOSNO NAPRED, UZ OBILATU DRŽAVNU POMOĆ: Dane Kondić, generalni direktor Er Srbije
Foto: FoNet

te dve stvari oduzmemo, dobijamo istorijski gubitak od 75 miliona evra. A onda se pojavi tih 8,5 milijardi, što po srednjem kursu iz 2014. iznosi 71 milion evra, i onda ispadne da poslovni gubitak nije bio 75, nego četiri miliona evra. A pošto osim poslovnih prihoda i rashoda postoje i finansijski i ostali prihodi i rashodi, kad se sve to sabere, dođe se do nekakvog dobitka od 2,7 miliona evra. Kada oduzmemo državnu donaciju od 71 milion, dođemo do gubitka od 68 miliona evra. Međutim, ono što se ne vidi u finansijskom izveštaju jeste opraštanje dugova, koje postoji, a što nije prikazano u napomenama uz finansijski izveštaj. Pokret ‘Dosta je bilo’ nije ni uzeo u obzir taj novac, to nismo stavili u naše saopštenje, ali i to postoji, samo što se u napomenama uz finansijski izveštaj ne vidi. A kad god im neko oprosti dug, to se pojavi kao prihod”, kaže Radulović. Na molbu “Vremena” da razgovara sa predstavnikom Ministarstva privrede o poslovanju Er Srbije, ovo ministarstvo nije dalo nikakav odgovor.

ŠTA KAŽU BROJKE

Ako za trenutak pogledamo šta zapravo piše u finansijskom izveštaju Er Srbije

za 2014. koji je nedavno objavljen na sajtu APR-a, možemo videti da pod stavkom "Ostali prihodi" stoji prihod od primljenih donacija od skoro 8,6 milijardi dinara, koji je obrazložen time da Okvirni ugovor o transakciji između države Srbije, Etihada i Er Srbije "zahteva obezbeđivanje finansijske državne pomoći i investicija od strane Republike Srbije i Etihada". U daljem tekstu eksplicitno stoji da je Grupa "priznala prihode od državne pomoći u iznosu od 8.584.758.000 dinara". U 2013. ta državna pomoć je iznosila 414 miliona, što je sve otišlo na troškove otpremnina, jednu od obaveza koju je država preuzela na sebe. Uz to, u 2014. Er Srbija je uložila više od milijardu dinara u tuđa osnovna sredstva, a kaže se i da postoje "značajni neotkazivi ugovori o operativnom lizingu", koji su zaključeni na period od dve do šest godina, čiji je ukupan iznos u 2014. godini bio veći od 5,5 milijardi dinara. Takođe, u dugoročne obaveze Er Srbije ulaze "državna davanja" u vrednosti od skoro 16,7 milijardi dinara.

"Ta 'tuđa osnovna sredstva' su avioni koje je Jat zakupio od Etihada, odnosno uzeo na lizing", kaže Radulović. "Zajednička kompanija Er Srbija na lizing uzima od Etihada avione stare oko deset godina, a mora i da ulaže u njih, tako da mi, u stvari, ulažemo u avione Etihada. To nije sve. Nigde nisu napisali šta se desilo sa

23 miliona dolara koliko Jat ima potraživanja prema Erbasu. To je novac koji smo dali za nabavku aviona 1998. godine, pa onda te avione nismo poručili. Koliko znam, vlada je te pare poklonila Etihadu, pa je Etihad tim parama praktično mogao da za sebe kupuje nove avione. To nije ni stiglo do Jat-a, odnosno Er Srbije, koja sada zakupljuje avione. Kada je reč o ovim dugoročnim obavezama, kada smo u ministarstvu privrede pravili ličnu kartu Jat-a za period do juna 2013, tu je stajalo kome je sve Jat dužan – od Narodne banke Srbije i Ministarstva finansija do Aerodroma, NIS-a, Jugopetrola... U ovih 16,7 milijardi se verovatno nalazi zbir svih tih dugovanja. Zašto im ovo treba? Ovo će polako da se otpisuje, tako da će i u 2015. otpisivanjem ovog duga fiktivno napraviti prihod, ne bi li i 2015. pokazali da su u plusu. Oni će polako da 'čupka' taj dug, i kako im vlada svake godine bude opraštala deo duga, to će se prikazivati kao prihod Er Srbije."

ŠTA KAŽU UGOVORI

Nakon bezbroj odlaganja, i tek nakon što je BIRN objavio, a "Vreme" prenelo sadržaj nacрта ukupno pet ugovora Republike Srbije sa Etihadom o pretvaranju Jat ervejsa u Er Srbiju ("Vreme" broj 1231), to isto je uradila i vlada sa Vučićem na čelu, objavljujući ukupno dva ugovora i

jedan aneks. Uz silne diskvalifikacije prema BIRN-u i "Vremenu", Vučić je na konferenciji za novinare tada rekao da su "novine Miroslava Miškovića" objavile "nekakve prednacrt ugovora", dodajući da je "vlada Republike Srbije preuzela da u kompaniju investira ukupno 82 miliona dolara", da Srbija nije ništa uplatila 2013, niti je imala obavezu da bilo šta uplati, a da je Etihad uplatio 40 miliona dolara. BIRN je napisao da je za zajam od 40 miliona dolara Etihad dobio 49 odsto vlasništva u novoj kompaniji, a da je Srbija bila obavezna da samo u 2013. plati 90 miliona, i preuzme dugove Jata veće od 230 miliona dolara. U analizi ovih ugovora, Demokratska stranka je tada, u avgustu 2014, iznela podatak da Republika Srbija u Er Srbiju ulaže ukupno 660 miliona dolara u finansijskim sredstvima, imovini i pravima, a da Etihad pozajmljuje 40 miliona dolara.

Prema podacima iz Okvirnog ugovora o transakciji koji je tada objavila Vlada Srbije, "Republika Srbija prima na znanje (...) da će Er Srbiji (AS) biti neophodna stalna podrška Republike Srbije vezana za finansijsku sposobnost Društva" (Stav 1.7 ugovora). "Ulaganja Republike Srbije u Jat i stalna obaveza Republike Srbije prema Er Srbiji biće u formi davanja i obaveza uključujući kombinaciju kapitala, zajmova i drugih finansiranja i/ili aranžmana finansiranja, kako bude zajednički dogovoreno" (Stav 1.10), a "Bez ograničenja, Republika Srbija se obavezuje (...) da će obezbediti da se Aerodrom Beograd odrekne svih obaveza koje AS eventualno ima prema Aerodromu Beograd, i koje su nastale u bilo kom momentu pre Datuma Zatvaranja (...) u iznosu najmanje jednakom 13 miliona USD." (Stav 2.5.2). Srbija se obavezala i da od *datuma zatvaranja* (*closure date*, koji je ostao nepoznat) do kraja 2016. svake godine uplaćuje po 14 miliona dolara Er Srbiji, i još 22 miliona dolara u 2014. i 18 miliona dolara u 2015. (Članovi 2.5.4 i 2.5.5). Republika Srbija se obavezala i da Er Srbiji daje "popust na količinu" od najmanje 50 odsto za plaćanje taksi Aerodromu Beograd (Stav 7.2.8.2), kao i popust "ne manji od 50 odsto" za cenu *into plane* goriva koje NIS naplaćuje Er Srbiji, a ako NIS na to ne pristane, Republika Srbija će finansirati razliku između tog popusta i stvarnog popusta koji Er

Srbija dobije. (Stav 7.4.2). Ujedno, Srbija se obavezala da će dati i 13 miliona dolara za "poboljšanje i povećanje kapaciteta Društva za linijsko održavanje" (Stav 7.8). Ovo su, između ostalog, neki detalji iz Okvirnog ugovora o transakciji sa sajta vlade Srbije.

1,15 milijardi na skoro 1,8 milijardi, a ovaj rast će se izvesno nastaviti i u 2015. Prema nedavno objavljenom finansijskom izveštaju Aerodroma za period od januara do septembra 2015. godine, Aerodrom je za prvih devet meseci ove godine Er Srbiji već prodao usluge u vrednosti od 1,77

ubedljivo najvećem korisniku usluga Aerodroma "Nikola Tesla", otpisana su dugovanja od oko šest milijardi dinara.

Otkud onda ovoliki neto dobitak Aerodroma u 2014. i u prvih devet meseci 2015, ako Er Srbija ne plaća ništa? Odgovor je jednostavan – dugovanja Er Srbije Aerodromu plaćaju građani Srbije. U 2014, Aerodrom je pod stavkom "ostali prihodi" imao "prihod od naplaćenih ispravljenih potraživanja od kupaca" u iznosu od 2,18 milijardi, od čega je skoro 2,15 milijardi uplatila Uprava za javni dug Republike Srbije – dakle, naplaćeno je ono što je pre toga bilo "ispravljeno". Na osnovu pomenutog Zakona o preuzimanju obaveza privrednog društva Er Srbija, Republika Srbija je preuzela dug Er Srbije u iznosu od 4,29 milijardi, a 29. decembra 2014. Uprava za javni dug je "izvršila namirenje obaveze Er Srbije u iznosu od 2.145.319.000 dinara", kako piše u napomenama uz finansijski izveštaj Aerodroma. Drugu polovinu ovog duga u istom iznosu (dve milijarde i 145 miliona dinara) Uprava za javni dug platila je Aerodromu 31. marta 2015, od čega je 1,9 milijardi evidentirano u prvom polugodištu, pa su tako ovi "ostali prihodi" Aerodroma za prvih devet meseci ove godine iznosili 1,91 milijardu dinara. Međutim, u napomenama piše i da je reč o ispravljenim potraživanjima prema Jatu, odnosno Er Srbiji za 2012. i 2013. godinu. Šta će biti sa 2014. i 2015?

U ponedeljak pre podne "Vreme" je poslalo pitanja Aerodromu "Nikola Tesla", između ostalog i o tome koliki je deo potraživanja Aerodroma prema Er Srbiji naplaćen, koliki otpisan, a koliko je preostalo, kao i tome da li će otpisana i ispravljena potraživanja iz 2014. takođe biti vraćena, poput ovih ranijih. U utorak, predstavnici službe za odnose sa javnošću Aerodroma "Nikola Tesla" izvinili su se što neće poslati odgovore, napominjući da im je ostavljen prekratak rok da na njih odgovore. Sa druge strane, iz revizorske kuće Dilojt stigao je odgovor da im politika kompanije nalaže da ne smeju da komentarišu finansijske izveštaje i daju izjave, a da je Aleksandar Đurđević, koji je radio reviziju finansijskog izveštaja Aerodroma "Nikola Tesla", službeno odsutan van zemlje.

¶

RADMILO MARKOVIĆ

APLAUZI KAO MODA: Premijer Srbije Aleksandar Vučić na konferenciji povodom dve godine od osnivanja Er Srbije

Foto: FoNet

U međuvremenu, donet je i Zakon o preuzimanju obaveza privrednog društva Er Srbija, koji kaže da Republika Srbija preuzima kao javni dug Republike Srbije obaveze privrednog društva Er Srbija sa stanjem na dan 31. decembra 2013. godine, koje iznose oko 9,35 milijardi dinara, a koje je trebalo da budu plaćene u dve rate – prva do 31. decembra 2014, a druga do 31. marta 2015. godine.

ER SRBIJA I AERODROM

Zanimljivo je pogledati i uporediti poslovanja Er Srbije i Aerodroma "Nikola Tesla" u prethodne dve godine. Prihodi Er Srbije od prodaje (prevoza putnika, čarter saobraćaja, prevoza robe...) porasli su za skoro sedam milijardi dinara u 2014. (na ukupno 21,36 milijardi), što se objašnjava uvećanjem broja prevezenih putnika za 68 procenata u 2014, odnosno na ukupno 2,3 miliona putnika. Time se objašnjava i povećanje prihoda Aerodroma "Nikola Tesla" u Beogradu od prodaje usluga sa 5,37 milijardi u 2013. na skoro 6,8 milijardi u 2014 – učešće Er Srbije u prihodima Aerodroma se u ovom periodu popelo sa

milijardi (ukupno 5,52 milijarde u 2015, u odnosu na 5,12 milijardi za ovaj period u 2014. godini).

Međutim, ako pogledamo neto dobit Aerodroma, primetićemo čudna kretanja: u 2012, neto dobit je bila oko 730 miliona dinara. U 2013, prvoj godini postojanja Er Srbije, dobit se srozala na 16 miliona dinara, u 2014. bila je 3,4 milijarde dinara, a za prvih devet meseci 2015. taj dobitak je blizu 2,1 milijardu. O čemu je reč? U 2013. je Aerodrom, čiji je većinski vlasnik Republika Srbija sa oko 83 odsto vlasništva, "ispravio vrednosti sumnjivih i spornih potraživanja", odnosno otpisao ukupno nešto više od 1,93 milijarde dinara, od kojih je najveći deo (milijardu i 927 miliona) dugovala Er Srbija. Da ova potraživanja nisu bila "ispravljena", Aerodrom bi imao dobit od skoro dve milijarde. Međutim, ovde se nije stalo sa otpisivanjem potraživanja od Er Srbije. U 2014. "ispravljeno" je više od pola milijarde potraživanja prema Er Srbiji, a direktno otpisano još milijardu i po, a za prvih devet meseci u 2015. "ispravljeno" je još dve milijarde. Ukupno, od 2013. do 2015. Er Srbiji,

Fajgelj Andrej, kuhinjski Karađorđe

Da, odgledao sam opskurni i opsceni kućni video građanina Fajgelj Andreja: stoički sam izdržao do kraja, doduše povremeno šakom prekrivajući lice i gvireći kroz makazice između kažiprsta i srednjaka. Nije to bilo nimalo prijatno iskustvo (fenomen "transfera blama"), ali ne žalim se, u životnoj sam dobi u kojoj čovek već odlično zna da život nije što i poljem preći. I, šta da vam kažem o odgledanom? Ako mene pitate, moj je snažan utisak da građaninu Fajgelju nije dobro, i da je ovo što je okačio na oglasnu tablu interneta svojevrsni apel za pomoć, ali opet, ja nisam stručan za tu vrstu problema, ostavimo relevantan sud o tome specijalisti. Nama je ovde bitno nešto drugo: sve i da mu stvarno nije dobro, nije građaninu Fajgelju sada ništa gore nego što mu je bilo

mu lepo; na drugoj strani, namestio se da bude idealno javno strašilo za ove Vučićeve crevne parazite koji žive od toga da pronalaze strašne pretnje i ugroze uperene protivu Zlatnog Aleksa (univerzalni srpski gadžet nekima korisniji i od zlatnog roleksa!), vazda spremnog da se žrtvuje za opštu dobrobit – dakle, i režimu lepo. Jedini kojima nije lepo su nedužni svedoci ove kukavne brakorazvodne parnice, odnosno žrtve njihove bivše bračne idile.

Šta pisac hoće da kaže? Samo ovo: tzv. Andreja Fajgelja izumeli su ovi isti koji su ga sada uhapsili. Taj tip je bio niko i ništa, lokalni novosadski folirant opšte prakse, bauljao je okolo uzaludno pokušavajući da probije čvrstu opnu zaslužene anonimnosti, da bi se pred One izbore skrasio u

Oni koji sada hapse "rušioca ustavnog poretka" Andreja Fajgelja oni su isti koji su ga i stvorili

u prethodnih nekoliko godina, dok je obavljao jednu istaknutu, a baš čim zasluženu javnu funkciju, koja je podrazumevala raspolaganje važnim javnim resursima, i materijalnim i simboličkim.

Elem, šta smo ovde imali? Građanin Fajgelj zaseo negde, valjda u svoju kuhinju, uključio kameru – onu koju uglednije osobe sa estrade obično koriste da snimaju svoje golišave brezobrazluke – pa rasprio o tome kako je, oh i ah, strašno i užasno da je Vučić Aleksandar dočekaio onog Stoltenberga jr. (a koji je nešto važno u zlom NATO-u, jbt) hlebom i solju. I sve u tom smislu, pa još mahnitije od toga, mrzi me i da pokušam da prepričavam. Kako god, upravo su "hleb i so" tu jako bitni, iz razloga vejanja ovejanih suština i diletantske mistike-onanistike kakva je toj sorti lelemuda vazda jako draga. Drugim rečima, da je Vučić Stoltenberga dočekaio brokolijem i prolećnim rolnicama, možda bi mu viševekovni, drevni alpski Srbin Fajgelj još i oprostio što je Jensu oprostio što nas je tukao, ali ovako... Fajgelj je baš mnogo iznenagjen & uvregjen. Jedino što bi moglo sprati uvredu i sramotu nanetu Srpskom Biću, Fajgeljevom a i šire, jeste ustanak na okupatorsku vlast, ni manje ni više; a bilo je tu i još nekih morbidnih namigivanja i aluzija, i Organi su sve to shvatili kao pozivanje na nasilno rušenje ustavnog poretka. Kako god, zbog ovoga je Fajgelja privelo na 48 sati (bez svadbe), pa ga evo upravo pustilo da se brani sa slobode, do daljeg. Pred Palatom pravde u njegovu se čast tom prilikom okupila Sanda Rašković Ivić (ne piše je li ponela 'leba i soli). Malo li je, po ovakvom danu?

Ova bura u čaši kišnice politički je idealna za eksploataciju na obema stranama jedne melodrame. Od jednog jurodivog opskuranta i grotesknog salonskog hi(p)sterika može napraviti "heroja" kojem će munjevito porasti akcije na sceni njemu sličnih (gde je gužva velika i simultanog dernjanja je mnogo, pa se nije lako istaći u toj kaka-foniji), dakle – nje-

Dverima, s ekipom sebi sličnih varoških bezveznjaka i zamlata od zla oca i gore majke. Onda su Dveri na lokalnu nekim čudom za dlaku prešle cenzus, a potom i zatrebale tzv. naprednjacima da naknadno sruše uspostavljenju demokratsku vlast. Dotadašnji Dverjani su se – privučeni "ponudama koje se ne odbijaju" – odmetnuli od centrale, formirali "Treću Srbiju" i poklonili naprednjacima vlast, i za to su nagrađeni raznim sinekurama, a Kulturni centar Novog Sada predat im je na slobodno upravljanje – tj. upravo narečenom Fajgelju, koji je skoro tri godine od njega pravio opštedržavno ruglo i sprdnju. U međuvremenu se i ts raspala na nekoliko (interesnih) mikrofrakcija, a mučeni Fajgelj se kanda u svemu tome malko pogubio... Trenutno, evo, diže ustanak iz kuhinje. :-)

Nema, dakle, ničega u i oko narečenog Fajgelja što bi na bilo koji način bilo novo i iznenađujuće. Ovi koji se sada zgražavaju i ibrete i koji će gledati da propagandno eksploatišu njegovu smešno nadobudnu beslovesnost direktno su odgovorni što smo svi mi uopšte ikada saznali da postoji nešto takvo kao što je građanin Fajgelj Andrej; ti isti ljudi tom su i sličnim likovima podarili moć da nas gnjave i kinje svojim budalaštinama, da nam sa pozicije izvesne društvene moći uskraćuju pristup dragocenom, uglednom i važnom javnom resursu, i da od njega prave (unosno) leglo svakovrsnih mračnjaka ili naprosto suklata i diletanata, da ljude koji stvaraju živu i stvarnu kulturu ove zemlje nazivaju izdajnicima i "ustašama", da svoju neotklonjivu ništavnost i trajno nepostojanje na kulturnoj mapi ovog naroda promoviraju kao neko više patriotsko poslanje etc., etc. I na kraju – šta se zbi-
lo? Isfrustrirani Pinokio se zdravo najedio na Đepeta, pa bi da ga skрати za glavu, a Đepeto mu sad preti da će ga skратiti za nos ako ne prestane da svirucka... Samo, taj Đepeto je u potpunosti zaslužio svog Pinokija, a vredi i obrnuto. Jadnan je to lutkarski teatar sve u svemu, sa bednicima od lutkara i sa mizerijama od lutaka.

Politička komunikacija drugim sredstvima

Zašto vlast posle fizičkog napada na Miroslavu Milenković reaguje izjavama da postoji namera da se “iskoristiti ovaj incident za napad na Vladu Srbije i državne organe” i kakve veze sa svim time ima najavljeni izveštaj Saveta za borbu protiv korupcije o izdvajanjima iz budžeta u protekle tri godine za marketinške usluge koja su pogodovala određenim medijima

Članicu Savjeta za borbu protiv korupcije Miroslavu Milenković dvojica nepoznatih napadača sačekala su prošle subote, 21. novembra, u ulazu zgrade u kojoj živi. Ona je to prijavila medijima (tv N1, sajt “Peščanik”, gdje je u nedjelju, 22. novembra detaljno opisala što se dogodilo), ali nije policiji. Srećom, kako je rekla, ozljede nisu teške – dobila je daskom po glavi – i shvaća to kao opomenu zbog svega onoga što Savjet i ona rade, ali ne odustaje od borbe protiv korupcije, naprotiv.

Premijer Srbije Aleksandar Vučić još se nije izjasnio o svemu, mada je prije puta u Kinu imao vremena (otputovao je u ponedjeljak, 23. novembra). Ipak, prije odlaska na daleki istok – usprkos tome što ga je informirani medijski djelatnik Dragan Vučićević uvjeravao da je na pomolu državni udar i da neće preživjeti do petka – izjavio je da će nakon 5. decembra, kada prođu “važni događaji u Srbiji”, odgovoriti na neka pitanja i “drugima koji su se zaigrali”.

Napadnutu članicu Savjeta za borbu protiv korupcije svoje vlastite vlade Miroslavu Milenković nije spomenuo, iako je javnost već uveliko brujala o napadu, pa valja čekati njegovu i jedino meritornu presudu kad se vrati, ali ovi njegovi koje je ostavio uveliko su se oko cijelog slučaja zaigrali.

Na istom su zadatku, kad je o državi riječ, ministar policije dr Nebojša Stefanović, ministar vanjskih i bivši ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić i Srpska napredna stranka: iz svega što su ovih dana imali za reći proizlazi da tu nešto Miroslava Milenković muti, da destabilizira vlast, da se u danu posle napada “pojavljuju komentari i reakcije koji izgledaju potpuno identično i orkestrirano i

FINANSIJSKI FORENZIČAR BEZ POLICIJSKE ZAŠTITE: Miroslava Milenković

Foto: Medija Centar

doprinosu stvaranju atmosfere linča” u kojoj treba da se pronađe neko ko je politički kriv, a ne neko ko je kriv za fizički napad (dr Stefanović), da “umesto da se insistira na što bržem identifikovanju i hapšenju počinilaca, izgleda da je to najmanje važno” namjera je “iskoristiti ovaj incident za napad na Vladu Srbije i državne organe” (Dačić). Istodobno, naprednjaci saopćenjem kažu da Miroslavu Milenković pozivaju da “slučaj, o kom govori u medijima, uključujući sve detalje navodnog napada, prijavi nadležnim državnim organima, pre svega policiji, jer u suprotnom – nastavlja da otežava istragu i pronalazak lica za koja tvrdi da su je napala. Valjda bi ona prva morala znati da se postupci ne vode i ne rešavaju preko medija, već da je to isključivo u delokrugu nadležnih državnih organa.”

Obratiti pažnju na opasku o “navodnom napadu”!

IZVEŠTAJI I ĆUTANJE

Činjenice su sljedeće: Savjet za borbu protiv korupcije osnovala je Vlada Srbije 2001. godine. Otad do danas taj je organ proizveo određeni broj izvještaja, nekad boljih, nekad lošijih – nema ih mnogo i resursi im nisu neki – nekad zakašnjelih (o pravosuđu, što je najogledniji primjer), nekad pravovremenih. Ni na koji od izvještaja nijedna vlast se nije previše obazirala, prešućivala ih je i zanemarivala, ali nešto se očito promijenilo posljednjih mjeseci u kojima su bar dva izvještaja ustalasala ustajalu žabokrećinu, usprkos kontroli medijskog prostora. Prvi, onaj o vlasničkoj strukturi medija, koji je još životniji postao s trenutnim

ratom na liniji "Kurir" protiv "Pink" i "In-formera" i obrnuto, te Tanjugom kao nastavkom državno-privilegirane agencije u vidu nekakvog biroa Vlade Srbije. Drugi, mnogo pogubniji po vlast, onaj je o poslovanju DIPOS-a, koji privilegiranim pojedincima omogućuje da za sitne novce iznajmljuju ekskluzivne dedinjske i ine kvadrate po prestolnici... Da je samo Tomislav Nikolić pristao potpisati sramni zakon ta bi privilegirana ekipa za sitne pare mogla otkupiti iznajmljene vile i stanove, čak i protivno restituciji i pravima pravih vlasnika.

Treći se izvještaj tek očekuje, najavila je Miroslava Milenović: više od 800 milijuna eura iz budžeta, kojega pune građani, često zahvaljujući privatnim izvršiteljima koji nasrću na njihovu bijedu, izdvojeno je u tri godine za marketinške usluge koje su pogodovale određenim medijima, pri čemu se ističu oni iz kojih – suprotno zakonima – država još nije napustila vlasništvo, ali i privatni tv "Pink" Željka Mitrovića, o čijim će se *državnim poslovima*, kako izgleda, tek čitati u izvještaju. Dok to čitanje ne stigne na dnevni red, javnost će gledati i slušati informiranog Dragana J. Vučićevića i samog premijera u teškorječivim monolozima, ustrajljivi se od državnih udara i atentata i prostakluka svake vrste. Pritom, nakon čitanja budućeg izvještaja Savjeta, ostat će najvjerojatnije sve isto... Izbori su, kažu, pred vratima.

HRONOLOGIJE

Vratimo se nazad na napad na Miroslavu Milenović i neprijavljivanje istoga. Ona kaže, prije tri mjeseca napadnut je njen bliski suradnik Ivan Ninić, koji je – za razliku od nje – brutalno premlećen. Do danas vinovnici nisu pronađeni, usprkos obećanjima dr Stefanovića i svih ostalih. Osim toga, ona, i ne samo ona, već i ljudi njoj privatno i poslovno bliski, primjetili su da je mjesecima prate. Sve to je početkom septembra prijavila nadležnima koji se bave borbom protiv organiziranog kriminala, policiji i tužilaštvu. Čak je s ovima iz policije hodala po gradu, pokazivala mjesta gdje je primijetila sumnjivce koji ju prate, brojale su se nadzorne kamere i sve ono što već treba, a od svega je ispalo – kaže ona – "ni pisma, ni razglednice". Policija je zaboravila da

ju obavijesti o bilo čemu, tužilac Milko Radisavljević također. Njemu je "Vreme", inače, u ponedjeljak uputilo sms poruku s pitanjem da li je baš njegovo tužilaštvo, ili neko drugo, nadležno da ispituje prijetnje članu Savjeta za borbu protiv korupcije i odgovor koji smo dobili je očekivan: nema ga, ni pisma, ni razglednice. Ili, kako reče Miroslava Milenović ovih dana, kako tražiti bilo kakvu pomoć od nekoga tko je upravo u postupku reizbora, s malim šansama da prođe novouspostavljeno političko rešeto!

GLEDA, NE VERUJE: Nebojša Stefanović, ministar unutrašnjih poslova

Foto: FoNet

"Ne vjerujem više policiji", kaže Miroslava Milenović, inače jedina međunarodno licencirana finansijska knjigovodkinja u Srbiji. Zbog toga ju je i napao dvojac dr Stefanović–Dačić plus naprednjaci – kolektivno: em opstruira istragu i pravi političku priču, em je, po onoj naprednjačkoj mantri, neprijatelj države, premijera i njegove porodice.

Kad bismo ostali gluhi na reakcije nadležnih iz vrha policije koji ni prstom nisu mrđnuli da riješe pitanje praćenja članice Savjeta za borbu protiv korupcije, slučaj prebijanja Ivana Ninića koji – kao i mnogi drugi slučajevi – ostaje neriješen, mogli bismo pitati Milenovićevu zašto se nije obratila nadležnima. Problem jest u tome da se obični, tzv. mali ljudi, ako stave prst na čelo, moraju upitati gdje su oni i kome su oni važni ako vlastima

nije važna članica jednog državnog savjeta i ako vlasti činjenicu da ju je netko napao tumače kao njen napad na vlast i premijera. Ako ona nema povjerenja u pravdu, kako ga mi mali možemo imati? U krajnjoj konzekvenci, ako nas male netko prebije, možda je najbolje da ode-mo kući lizati rane i "ne talasati", ne pitati kako ćemo nakon ukidanja "socijalnih stomatologa" nadoknaditi zube koje nam je iz glave, kao našem kolegi novinaru Davoru Pašaliću, izbio neki nasilnik i ne pitati se da li iz glave trebamo sami izbiti bilo koje pitanje koje će najediti ove koji niti za Miroslavu Milenović neće prstom mrđnuti.

NASILJE KAO KOMUNIKACIJA

Nismo u svemu tome čuli nikakve argumente: kome su se mogli zamjeriti Ninić i Milenovićeva? On je mogao mnogima, uglavnom radikalnim naprednjacima, bio je sa njima, pa ih je napustio i krenuo se baviti korupcijom protiv koje su oni načelno bili. Miroslava Milenović se također mogla zamjeriti raznim: em je radila forenzičko-knjigovodstvene naloge u mnogim procesima koji su bili ili jesu aktualni u specijalnim sudnicama, em je svoja znanja stavila u službu Savjeta za borbu protiv korupcije, koji na svjetlo dana iznosi mnoge podatke iz zakutaka lopovluka i kriminala u koje su, kako je bjelodano, zagazili dijelovi – veći ili manji – tzv. političkih elita, bivših, sadašnjih i nadasve kombiniranih.

Najbolju definiciju dao je u izjavi "Blicu" zaštitnik građana Saša Janković: "Napadnuta je utvrđena državna politika, napadnuto je zvanično telo države Srbije i napadnuta je građanka, jedna od nas. Treba nam rezultat jer je vreme za pokazne vežbe i političke izjave davno prošlo."

I još jedna konstatacija, profesora Vladimira Pavićevića iz Nove stranke, koji kaže da postajemo društvo u kojem je nasilje postalo prihvatljivo, legitimirano kao sredstvo komunikacije.

Jučer kolega Glavaš i profesor Ilija Vujačić i Ivan Ninić, danas Miroslava Milenović, sutra netko od nas.

A od dr Stefanovića: ili smo se sami prebili, ili smo to zaslužili zato što on naučno zna da ne ljubimo njega, premijera i njegovu porodicu.

TATJANA TAGIROV

Između boga i premijera

Zbunjuje to što niko ne postavlja pitanje da li je visoki verski poglavar odgovarajuća ličnost za ambasadora. Da li se, ukoliko se to usvoji kao valjani princip, time narušava granica između svetovnog i sekularnog? Da li jedan verski lider, koji živi po Zakonu što je iznad državnog zakona, može da bude skoro pa bespogovorni izvršilac spoljne politike svoje vlade? Šta ako dođe do sukoba lojalnosti

Pre nekoliko dana potvrđeno je da je muftija srbijanski Muhamed Jusufspahić postavljen za ambasadora Srbije u Saudijskoj Arabiji. Postavljenje je bilo očekivano, već se o tome pisalo i ranije. "Telegraf" je čak vest propratio uz naslov "Konačno muftija Jusufspahić ambasador Srbije". U aprilu, odgovarajući na pitanje da li će ići kao diplomatski predstavnik u Rijad, muftija je kazao: "Biće volja Božja. Božji, Alahovi, prihvatamo je, rado."

I omiljeni imam beogradske Bajrakli džamije, naš Dorćolac, pakuje kofere i odlazi u novootvoreno diplomatsko predstavništvo. Pošto se bavimo religijskim pitanjima, imali smo više prilika da razgovaramo sa muftijom. Kulturni, obrazovan čovek, zaljubljenik u jezike, prijatan, zaista neko ko bi bez problema mogao da zastupa svoju zemlju i snađe se u diplomatskim vodama. Pogotovo kada se uzme u obzir da govori arapski, da poznaje tamošnje prilike svakako bolje od mnogih drugih koji bi mogli da odu umesto njega.

Ipak, zbunjuje to što niko ne postavlja pitanje da li je visoki verski poglavar odgovarajuća ličnost za ambasadora. Nije ovde reč o Muhamedu Jusufspahiću jer je njegovo imenovanje, verovatno, i dobar potez, već je reč o nečemu drugom. Da li se (i ukoliko se to usvoji kao valjan princip) time narušava granica između svetovnog i sekularnog? Da li jedan verski lider, koji živi po Zakonu što je iznad ovog državnog zakona, može da bude skoro pa bespogovorni izvršilac politike jednog ministra i premijera? Šta ako dođe do sukoba između te dve lojalnosti – lojalnosti šefu države kojem se polaže zakletva i verskom autoritetu, pa i pisanom, po čijim se pravilima živi?

Da li je ovo dobar trenutak da preispitamo odvojenost političkih i verskih vlasti, da ne gledamo u njenu fluidnost kao

nešto nužno loše već da vidimo u kojim segmentima države i društva fluidnost te granice može biti od pomoći, a u kojima šteti? Ili da kritikujemo ovakva mešanja dve sfere i da se zapitamo zašto je vrlo teško naći sličan primer u Evropi? Konačno, mora se priznati da bi se verovatno podigla sva liberalna javnost, koja makar sebe tako vidi, da je za ambasadora u Rusiji izabran, na primer, vladika Porfirije, koji je takođe jedan pametan i obrazovan čovek. Setimo se samo slučaja RRA, odnosno vladčinog imenovanja u Radiodifuznu agenciju, gde su se danima i nedeljama ukrštala koplja, pa je čak, u tim stvarima umerena, "Politika" pisala kako je sam slučaj da je jedan arhijerej Srpske crkve izabran da bude na čelu državnog organa ozbiljno podelio javnost. (Pritom ovaj slučaj i nije toliko redak u Evropi, da se u određenim državnim telima nađu i verski službenici.)

ČVOROV I LAIČKE DRŽAVE

Još je krajem osamdesetih, početkom devedesetih počelo da se govori o ponovnom uticaju religije u društvu, desekularizaciji, povratku religije na svetsku scenu... U zemljama bivše Jugoslavije zahvaćenim ratom sve je išlo intenzivnije i opasnije. Religija se instrumentalizovala, prečesto spajala sa nacionalističkim stremljenjima, velikodostojnici sa svih strana se nisu ponašali niti veliko niti dostojno. Nakon decenija prisilne sekularizacije i dominantnog društvenog raspoloženja u tom duhu, ovo jednako pogrešno preplitanje religije i politike devedesetih izazvalo je u delu javnosti ogromnu netrpeljivost prema bilo kakvom mešanju crkva i verskih zajednica u poslove država i društva. Nakon 2000, sa takvim naočarima, Crkva se u Srbiji percipirala verovatno kao moćnija nego što odista jeste, kada je reč o njenom uticaju na društvo i državu. Danas, u "bici" između Vučića

i stavova njegove Vlade i Crkve i njenih stavova, zna se ko, bez ikakvih problema, izlazi kao čest pobednik.

Francuski model potpune odvojenosti Crkve i države, poznati *laïcité*, često se u Srbiji, u delu javnosti, propagira kao ideal, model za podražavanje, dok se zaboravlja da postoje i druge vrste odvojenosti ova dva aktera. Tako se, recimo, u Nemačkoj ili Austriji crkve i verske zajednice svako ko ne mešaju u politiku države, ali su isto tako važan faktor u društvenom životu i ne libe se da izraze svoj stav o društvenim pitanjima. U tom smislu, treba praviti razliku između (pokušaja) uplitanja Crkve u politiku – kao što je recimo poziv na vojnu odbranu Kosova i Metohije – koje je pogrešno i loše po sve uključene, i njene uključenosti u društvenu sferu, koja je potrebna. Isto, naravno, važi za ostale crkve i verske zajednice. Sve one zastupaju određeni broj ljudi, akteri su u jednom društvu i artikulišu glasove onih koje zastupaju.

Međutim, kako i ko povlači granice između verskih zajednica, države i društva? Gde to preplitanje postaje problem ili može da izazove probleme?

GUGL NE ZNA

Ako se na najpoznatijem svetskom pretraživaču otkućaju na engleskom, nemačkom ili španskom sve moguće kombinacije pojmova "verski predstavnik" i "ambasador", ispostaviće se da nema skoro niti jednog rezultata koji bi nam dao neke primere iz prošlosti ili sadašnjosti diljem Evrope, što naravno ne znači da takvi primeri uopšte ne postoje. Na kraju, nekadašnji predsednik Kipra, Makarije III, bio je pravoslavni vladika, dok je nemački predsednik Joakim Gauk bio svedevremeno protestantski pastor.

Međutim, sagovornici sa kojima je "Vreme" razgovaralo, Dragan Velikić, književnik i nekadašnji ambasador Srbije u

NAŠ ČOVEK U RIJADU: Muftija Moamer Jusuf Spahić

Foto: A. Andić

Beču, i Vladeta Janković, profesor i nekadašnji ambasador u Londonu i Vatikanu, ističu da se nisu u svojoj diplomatskoj karijeri susreli sa slučajem gde bi verski lider bio ambasador, kao i da ovdašnje postavljenje neizbežno predstavlja mešanje

svetovnog i sekularnog domena. Kao problematično, obojica naglašavaju da se interesi verske zajednice i države ne moraju nužno poklapati, te je zato princip po kojem bi verski lideri bili postavljeni za ambasadore upitan.

Naravno, izuzetak je Vatikan jer, po prirodi stvari, odatle ne može da se šalje nikog drugog do sveštenih lica. (Zanimljivo je da se diplomatska predstavništva Vatikana i ne nazivaju ambasadama već nuncijaturama.)

“Izbor muftije Jusufspahića za ambasadora ne mora biti rđav, naprotiv. Međutim, sam princip je problematičan. Ova Vlada već pravi niz diplomatskih gafova, od kojih je poslednji poseta predsednice Narodne skupštine Maje Gojković Iranu, odnosno njena pojava u hidžabu”, zaključuje za “Vreme” Vladeta Janković.

ČUTLJIVA JAVNOST I TEORIJE ZAVERE

Kada je postalo jasno da će muftija Muhamed Jusufspahić zaista otići u Saudijsku Arabiju, počele su, polako, da kruže teorije zavere. Dok je većini, po forumima, drago da muftija, kao nestranačka ličnost i čovek na svom mestu, predstavlja Srbiju u inostranstvu, postoje i mišljenja da je njegov odlazak tražen od strane neke moćne države, ne bi li se na taj način ojačao položaj Muamera Zukorlića.

Sam muftija Jusufspahić je na pitanje novinara portala *Srbijadanas* kako vidi svoje angažovanje u diplomatiji odgovorio: “Kao građani ove zemlje i u ovoj zemlji služimo Bogu, i time što služimo Bogu valjano, valjamo i svojoj zemlji. Možemo u svojoj zemlji da glasamo i da imamo tu vrstu građanskih prava, možemo i da imamo druge uloge, one koje su korisne. Mada, sve što je dobro može i da se zloupotrebi. Ali, ne treba ono što može dobro da se upotrebi ukinuti i prekidati, već treba dobro držati i održavati, vladati – a to je ono što je potrebno da bude država, kao naša zajednička ustanova koju ustanovljavamo, osnivamo, ali i održavamo.”

Srpska javnost se ne izjašnjava o tome – da li smatra da je reč o dobroj praksi ili ne. Da li bi reakcija bila drugačija da se upravo pakuje jedan vladika? Konačno, da li jedan verski lider treba da bude ambasador? Ako kažemo ne, da li time diskvalifikujemo nekog samo zbog njegovog poziva? Ako kažemo da treba, ne dolazimo li u poziciju dvostruke lojalnosti s početka teksta? Ne narušavamo li (onu fluidnu) granicu sekularnog i svetovnog? Pitanja je dosta, samo o njima niko ne razgovara.

JELENA JORGAČEVIĆ

Kako su ispravni pobedili

Rusi bi to nazvali "pokazuha": fiktivni rezultat nepostojećeg rada. U subotu su na nadvoje-natroje smandrljanoj vežbi naše slavne specijalne i policijske snage pokazale kako poraziti nepostojećeg i nimalo verovatnog protivnika koji je pritom i neopevano glup i nespretan

Glupi i senilni generali – primećeno je još pre sto godina – uvek vode prethodni rat umesto sadašnjeg. Nešto slično videli smo i prošle subote na četiri lokacije u Beogradu. Zbog nečega – valjda iz detinjaste ljubavi za parade i cirkuse i zbog saveta trusta marketinških pilećih mozgova – naređeno je da se smesta i bez dovoljne pripreme napravi ta neka pokazna vežba borbe protiv terorista, odmah posle pariskih tragedija, a bez razmišljanja o njima. Da bi sve bilo praktično i brzo, vrh Vlade skupio se ispred zgrade siv (sad to zovu Palata Srbija) po kišici koja je sipila. Ipak je bilo lakše nego pre godinu dana kada je uz vojnu paradu i pljusak slavljen pokretni praznik oslobođenja Beograda...

Artisti ovog cirkusa – bez ikakve svoje krivice i u trpnom stanju – naterani su da aktiviraju na brzinu sklepana scenarija, *sineopsise*, zasnovane na ranijim rutinskim i pokaznim vežbicama i sasvim nepovezane sa stvarnošću. Sastavljače tih *sineopsisa*, sva četiri, trebalo bi – u interesu pristojnosti i javne bezbednosti – penzionisati ili premestiti u Kuršumliju; bolje penzionisati jer je Kuršumlja važno mesto.

Šta smo tu imali? Imali smo četiri scenarija ili situacije: otmicu aviona, napad na zgradu Vlade, otmicu voza i zauzimanje plovnog objekta na Dunavu. Idemo redom.

SEDI – KEC

Sleće oteti avion sa dva (dva!) otmičara, verovatno iz Šarm el Šeika, čim su nesmetano uneli pištolj i nož. Otmičari imaju neke zahteve, pregovori propadaju i specijalci kreću u akciju. Kao prvo, niko normalan ne otima avion udvoje; uspešna otmica traži bar pet ljudi. Kao drugo, avioni se ne otimaju već decenijama, jer gorko iskustvo kaže da vlasti ne nasedaju više. Avioni se obaraju bombom (kao u Šarm el Šeiku) ili raketom (kao nad

Ukrajinom). Nisu ovo sedamdesete kada je otmica aviona mogla da donese neku korist poput puštanja zatvorenih terorista; a i to je trajalo do 1977, kada su Nemci u Mogadišu pokazali da tako više ne ide. Bilo kako bilo, te dve budale iz aviona dopustili su da im specijalci priđu s leđa (a odakle bi inače?), da otvore ulaze i banu

u sredini "romba", je li, i hoda ka objektu. Onda terorista, prerušen u baštovana, skače iza grma i puca. Kobre ga ubijaju odmah, odvlače Štićeno Lice u auto i udaljavaju se s lica mesta velikom brzinom. Još dvojica terorista onda nesmetano ulaze u hol Palate, pucaju i hvataju dvadesetak talaca koje polegnu na pod.

fotografije FoNet

unutra. Najlepši i najdirljiviji detalj bio je kapetan aviona koji je uspeo da otvori prozor i da spusti konopac sa čvorovima po kome se specijalac uspenatrao do kokpita i uskočio unutra. Otmičari koji ostave pilotsku kabinu bez kontrole zaslužili su to što ih je u ovoj vežbi kao snašlo. Scenaristi ove "situacije" ne znaju da se i teroristi uče na prethodnim iskustvima i da su prilaz avionu s repa, iz mrtvog ugla, uvek držali pod kontrolom – dok se to još radilo. Neuverljivo i smešno, Sedi: jedan!

Scenario drugi: kolona službenih vozila sa Štićenim Licem stiže pred zgradu siv (Palatu Srbija) i – staje nasred Bulevara Nikole Tesle, umesto da dođe neposredno pred ulaz, kao što se uvek radi. Štićeno Lice izlazi u pratnji Kobri koje ga drže

Ulazio sam u tu zgradu mnogo puta i sva-ki put je tu bila učtiva, ali efikasna, ekipa obezbeđenja, dovoljno brojna. Teško da je neki lažni baštovan mogao da se infiltrira, jer se osoblje poznaje između sebe. Tu nastaje najveći cirkus od svih: pristižu oklopna vozila, snajperisti, specijalci svih vrsta. Dižu se helikopteri sa još specijalaca koje, međutim, kasnije nismo videli kako napadaju s gornjih spratova. Onda sledi pobedonosni napad policije i vojske. Teroristi su izbačeni iz stroja, tao-ci spaseni, sve je divno, a onda kuca nanjuši eksploziv u rancu. U realističkom scenariju – sve i da je tako daleko dogurao, u šta sumnjamo – teroristi bi aktivirali eksploziv i pobili taoce odmah, postali šehidi i divota. Onda se pojavljuju

pogrešne

oni kontradiverzantski stručnjaci; čovek "hidrauličkom rukom" oprezno diže ranac, nosi ga napolje i onda ga ubaci u kontejner kao da je bacio đubre: tup! Dobro. Odakle uopšte *vazduplohovna* podrška kad je nismo videli u trenutku odlučujuće akcije? Naime, kad su oni izašli ili se niz užad spustili na krov objekta, akcija je već bila gotova u parteru. Da su se barem pojavili na stepeništu i pripucali... Nedovoljan, jedan!

Treća situacija bila je i najblesavija: u poslednji vagon putničkog voza na pe-

ne otimaju se, jer nema gluplje akcije od otmice voza. Jevtino.

Poslednji scenario bio je spektakularan i podjednako priglup. Kao, teroristi se povukli na splav baš nekako na desnoj obali Dunava, preko puta ulaza u Palatu, i tamo drže taoce. Tamo imaju i motorni čamac (kao što će se kasnije videti), ali umesto da uskoče i zbrišu, oni čekaju policiju. Tu sad nastupa velika sila: brodovi policije i rečne flotile doplovljavaju uz *vazduplohovnu* podršku, pucajući iz svih oružja s velike daljine (uz opa-

Ovaj subotnji cirkus bio je pokazna vežba i ilustracija za više zabrinjavajućih pojava. Kao prvo, potrošene su pare poreskih obveznika za nešto što je trebalo da bude narodna zabava i poen za premijera. Kao drugo, videlo se jasno da pokazna vežba pokazuje doktrinu borbe protiv terorizma zastarelu već tri decenije. Naime, današnji teroristi rade sasvim drugačije od tadašnjih. Oni ne uzimaju taoce; sve i kad ih uzmu – pobiju ih, radi lepšeg efekta. Oni dođu i raznesu se u masi nedužnog sveta; oni otvore vatru iz kalašnjikova gde im se čini zgodno i onda izginu kao šehidi, odu na ahiret među dženetske hurije i briga ih. Oni nisu naši stari dobri teroristi koji su očekivali da nešto iskamče uzimanjem talaca; tada se znao red i čuvala sopstvena teroristička guzica za ubuduće; ideologija je bila drugačija. Ideologija ovih novih je smrt, a ne politika.

Da je ova pokazna vežba htela da pokaže današnju stvarnost, ispala bi drugačije. Onaj avion iz Šarm el Šeika otišao bi u vazduh još u letu; u Palati bi eksplodirao onaj ranac odmah, pre nego što ga kuca nanjuši; u vagonu na stanici teroristi bi pobili koliko mogu i izginuli kao šehidi; isto i na Dunavu. Ne brinite. Niko više neće otimati avion da ga zakuca u Beogradanku; teško da može u današnje vreme – čak i u Šarm el Šeiku, posle ovoga. Pogotovo neće napadati Štićeno Lice nasred Bulevara Nikole Tesle, Kobrama uz inat; postaviće veliku bombu – ako im je baš stalo. Vozovi ne zanimaju više nikoga – osim za postavljanje velike bombe ili samoubilačkog napada. O rečnim brodovima i splavovima i da ne govorimo – osim ako se nekome baš ne dopadne da pukne jedan od *onih* splavova; ionako su leglo nemorala.

Ukratko: ova pokazna vežba pokazala nam je kako se ozbiljni i stručni ljudi zloupotrebljavaju i novac poreskih obveznika troši u budalastim marketinškim poduhvatima. Da su te pare investirane u pametan obaveštajno-analitički rad, opasnost od eventualnog terorizma bila bi manja.

¶

MILOŠ VASIĆ

ZLOUPOTREBA SPECIJALACA NA MARKETINŠKI NAČIN: Vežba "Štit"

ronu Glavne stanice u Beogradu ulaze dvojica terorista i uzimaju taoce. Imaju puške AK 47 i pištolje. Šta oni hoće i zašto baš vagon ostaje nejasno i posle pokušaja pregovaračkog tima da ih to pita. Kod uzimanja talaca uvek ima neki zahtev; inače ih pobiju odmah. Zahtevi mogu biti razni, ali ih ima: te oslobodite ovoga ili onoga; te dajte neke pare; te objavite naš proglas; te povucite trupe odavde ili odande; te Vučić da podnese ostavku; te da se "Parovi" emituju ceo dan; itd. Otmice vozova izašle su iz mode odavno: još negde 1974. neki teroristi (iz neke indonežanske vukojebine) oteali su voz u Holandiji, ali su kraljevski marinci to rešili za tren oka i temeljito. Posle (kao i pre) toga u vozove se podmeću bombe;

snost da pogode žandarme na obali i taoce na splavu i bez efekta, jer tek prepad žandarima neutrališe teroriste i oslobađa taoce. Kad, međutim: teroristi uskaču u čamac (tek tada) i pokušavaju da otmu "putnički brod", zapravo omanje plovilo rečne flotile zvano "Šabac". Tu dolazi do prepada i efikasne pobeđe – za tren oka. Šta bi bilo da je dvadesetak naoružanih terorista zaista na Dunavu presrelo i zauzelo jedan od onih rečnih "kruzera" na četiri sprata i sa barem hiljadu putnika? Ne smem ni da pomislim...

ŽALI BOŽE PARA

Onda su Gospodar Vučić, doktor Stefanović, ministar Gašić i ngš Diković otišli na piće i meze.

Svečano otvaranje puta Pambukovica–Novaci (4,7 km)

Sklanjajte autobuse

Skloniše autobuse iz vidokruga, bez da se nabija, pristigli narod se rasporedi, kad sve bi postavljeno, eto ti g. Vučića, presekoše vrpcu, pa se Vučić gospodin, kome je blistalo lice, reče: Zahvalan sam brojnim meštanima koji su ovde, i Pambukovice i Novaka... hvala vam na tihoj, pristojnoj i ogromnoj podršci, vi ste moja snaga...

Samo što je Premijer gospodin svečano objavio, da će u aprilu 2017. svi autoputevi biti gotovi, iz pitomog Uba stigla podrška. Lično predsednik opštine, gospodin Darko Glišić, kome lično Vučić gospodin kum, svojeručno javio da će predsednik Vlade Republike Srbije Aleksandar Vučić, u subotu, 21. novembra, svečano otvoriti novoizgrađenu deonicu regionalnog puta Pambukovica–Novaci. Gospodin Glišić, tijekom povodom, još svojeručno veli: Pune 63 godine se čekalo na izgradnju ove deonice od 5 kilometara. Država je finansirala radove sa 91 milion dinara, i čovek koji je omogućio ta sredstva, zaista zaslužuje i da otvori put. Kako ovo bio grose izazov, reporter obuče svoje nandžaraste pantalone, koje navlači samo u specijalnim prilikama, natuče kačket i sabajle u vati pravac za Pambukovicu.

MOŽE I DO VOĆA

Desetak kilometara od Uba, prema Koceljevi, odvajanje za Novake, nov put, po sredini bela linija, bele linije i sa strane, s obe strane puta odvodni jendeci. Preko puta crvena traka, u vazduhu, okačen za banderu, i metalnu šipku instaliranu za te potrebe, veliki beli transparent na

kome velikim ćiriličnim slovima piše, Vučiću zarez Hvala znak uzvika. Na toj raskršnici žuta tabla opštine Ub, mala bina, mikrofoni, kombi sa miksetom... Tek nekoliko ljudi. Ukraj puta, sa tompus, u radnom odelu, sako, farmerke, žute cipele sa žute pertle, gospodin Milorad prezimena Grčić, koji generalni direktor REIK "Kolubara". Čuti, i puši, radno zabrinut.

Ozgo, od Novaka, stiže autobus, izađe muški svet, biće radnici sa nekog od "Kolubarinih" kopova. Žensko so kratke čizmice, maramče oko vrata, uze izdaje naredbe, da se pridošli raspoređuju sa strane, može i do voća. U sve pristiže "audi", iz koga izađe Šef protokola Vlade, pravo na poranio Milorad direktora "Kolubare", dohvatiše se preko ramena. Uto, eto i dva autobusa od Uba, nekoliko od Koceljeve, Valjeva... U svakom "Slobodna vožnja" autobusu, napred, do vozača, beli šušakavac sa natpisom Srpska napredna stranka. Stiže naredba da se skinu Napredni šušakavci, ono energično žensko, sa maramče oko vrata, dade komandu da se sklone autobusi, ponovi, da se autobusi ne vide.

Autobusi su i dalje pristizali, iz Šapca, još njih sa Uba, pristigli narod se raspoređivao, bilo i onih koji stigli sopstvenim prevozom, jedan auto se parkira naspram

bine, ono energično žensko povika, Sklanjaj, to je samo za Pink. Autobusi su još dolazili, u sklanjanje autobusa se uključili i Šef protokola Vlade, skloniše sve autobuse iz vidokruga. Reporter među pristigli narod ubeleži narodnog poslanika iz Koceljeve Matića, direktora Valjevskih vrtića, direktora Valjevske bolnice, predsednika opštine Lajkovac, predsednika opštine Mionica, načelnika Kolubarskog okruga, sns poslanika iz Valjeva...

Preko mikrofona dade komandu, Svako po dva metra nazad, na levu i desnu stranu se raširite, oslobodite traku koja treba da se preseče, nemojte se nabijati... Samo što prošlo osam sati, sve beše postavljeno, začu se žamor, od usta do usta prođe uputstvo, Svi smo mi meštani, nekolicina otvori fascikle i upisa dnevnu zapovest, Svi smo mi meštani.

U sve pristigoše sa po jednu kiku četiri devojke u narodnoj nošnji, momci u žutim "Dunav auto" prslucima, po komandi, napraviše lanac ispred "meštana", kamere se postrojiše pred binu, u sve pristiže Dragan Džajić Džaja, sa Putevi Drobnijakom, sve se okrete prema Ubu. Začuše se aplauzi, okretoše se kamere, kako izađe iz auta Vučić gospodinu se dogodi žena koja mu pokloni teglicu slatkog i vunene čarape.

**LEVO KRILO,
DESNO KRILO:
Dragan Džajić,
Aleksandar Vučić**
Fotografije: D. Todorović

izgleda... Želeo sam da pokažem da nam je značajno da svaka kuća u Srbiji, svaki domaćin, može da računa na svoju državu... a vama hvala na toj tihoj, pristojnoj i ogromnoj podršci, vi ste moja snaga, i zahvaljujući vama, uspećemo, i postizati sve bolje rezultate, vama gospođu Milice hvala za te divne vunene čarape koje sam dobio, a sad vas molim da prošetate i vidite put, siguran sam da vam osmeh sa lica neće silaziti... aplauzi su trajali, aplauz dade i Drobniak, dade ga Džaja, Šef protokola Vlade...

To ne bilo sve, Vučić gospodin imađase da se izjavi na pitanja novinara, javi se jedan od kameru, Vučić ko da primeti da pitanje nije dobro postavljeno, primakoshe ga, ovaj ponovi, av gospodin odgovori da se preko medija, u vezi prodaje Telekom, vrše pritisci na Vladu, u ovoj zemlji ništa ne možete da obavite bez kriminalno-mafijskih pritisaka, ali, ako ne budu zadovoljni cenom, neće prodavati Telekom, a to će biti velika šteta za Srbiju... Isti novinar postavi i potpitanje, Vučić odgovori da će pola para od prodaje u vraćanje katastrofalnih kredita, a pola u infrastrukturu i investicije... Tamen reporter 'teo pita pitanje o najavljenom štrajku glađu policije, rekoše nema pitanja, Hvala lepo. Pred Vučić gospodina banu stariji čovek, koga su preslišavali u voćnjaku, koji imade kaže: Hvala vam, hvala, nastavite ovako! Posle još ovako slikanja sa meštanima, koji su ga redom milo i drago gledali, Vučić gospodin ode prisustvuje "Štit" sletu u Beogradu. Za slikanje sa meštanima osta samo Džaja.

Novinar bi slobodan pita gospođu Milicu, kako je uspela da Premijeru uruči poklone, i kako se samo toga setila, a Milica gospođa uze odgovori, čarape su od vune, sive, mešala crnu i belu, to radi, prede i plete, zvali je iz opštine, predsednik Darko, došo i pit'o, da l' bi htela da dočeka, bude tu kad dođe Premijer, i ona 'tela...

Meštani uzeše da se razilaze, traže autobuse kojima došli, ali, autobusi su pristizali, tovarili "meštane", jedan, sa punim rukama belih sns šušlavaca, je glasno pozivao vođe puta da ponovo uzmu i obuku šušlavce... Gore, prema Novacima, na novom putu, u prisustvu predsednika opštine Glišića, su iz kombija delili pivo i sokove, svima osmeh sa lica nije silazio... ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Primi poklon, odloži ga spremnim saradnicima, sve pozdravljajući razvojnim pozdravom, Dobar dan, nastavi kroz špalir bodren aplauzima koji se nisu smirivali.

U pratnji kuma Glišića, predsednika na Ub, stiže do crvene vrpce, gde su Džaja i Drobniak već bili postrojeni. 'Odma upita Drobniaka, koliko para, koliko kilometara, Drobniak raportira, Vučić gospodin mu replicira da opet slag'o, nije 4,8, nego 4,7 kilometara. Posle još malo spontano sti, pokaza državničku odlučnost: Ajde Džaja i Drobniak da otvore, a ja ću da tapšem. Od one četiri devojke sa po jednu kiku, sa crvenih jastučića, uzeše makaze, i Džaja i Drobniak presekoše vrpcu. Svi su aplaudirali, Vučić gospodin je aplaudirao, ko treba da kaže bravo, reče, Bravo, i Vučić gospodin reče, Bravo!

Vučić gospodin nastavi bude državnički odlučan, da se prošeta, vidi put. Krenuše uzbrdo, Džaja na desnom križu, Vučić gospodin po sredini, leva strana Drobniak i kum predsednik Glišić. Drobniak dade informaciju da je najvažnije da put ima odvodne kanale, Vučić ode ukraj puta vidi kanale, pa upita Drobniak direktora, Kad ćeš da radiš Negotin, Bor... Drobniak spremno odgovori, Vučić nastavi, da se završi autoput Paraćin-Zaječar i Paraćin-Bor, Drobniak obeća četiri trake. Pa se Vučić gospodin okrete legendi Džaji, pa legendarno reče, Baš lepo izgleda, a Džaja iskusno vrati pas, Fenomenalno!

MNOGO SAM PONOSAN

Kad se i Drobniak složi da sve fenomenalno, vratiše se do bine, Vučić gospodin stade pred kamere, prvo pa zahvali gospođi koja mu darovala vunene čarape, poruči saradnicima da je to samo njemu

poklon, pa pređe na temu da vele da se na ovaj put čekalo 60 godina, te da je zadovoljan da su to uspeli da urade. Dalje, zbog pokolenja, citat: Hoću da kažem da je država Srbija to finansirala, 85 miliona dinara, što za nas nije malo, ali, kad pogledate asfalt, onda dobro razumete zašto su ljudi srećni, zašto su zadovoljni, i kada vidite, a znate kako sam naddrndan, da moje lice ovako blista, zahvalan sam brojnim meštanima koji su ovde, iz Pamukovice i Novaka...

Nastavi da će uradi sve ono na što se čekalo 40 i 50 godina, autoput do Preševa, Čačka... sve ćemo da završimo najdalje do aprila 2017. Pa još nastavi, sve će to tako da bude, zato hoće da se zahvali svim ljudima koji su želeli, i hteli da veruju u marljivost, rad, ljudima koji ne slušaju uvek reči koje žele da čuju, ali ljudima koji poštuju energiju i rad više od svega, koji razumeju šta je poštenje i poštovanje naroda... Prvi put Srbija se podiže na lestvici zemalja sa dobrim poslovnim ambijentom, i to za 32 mesta u jednoj godini... naš budžet je dobar... smanjujemo nezaposlenost... prvi put ćemo, malo-pomalo, moći da kažemo da nam je bolje...

Svi su samo tako aplaudirali, tražili još, pa se Vučić gospodin obrati direktno prisutnim "meštanima": Sve to ne bismo mogli da uradimo da nije bilo vas, da danas nema vas, da nema normalnih, običnih, pristojnih ljudi koji razmišljaju o budućnosti, i koji dobro znaju da samo rad donosi rezultat, i molim vas da prošetate, jer ovaj put ste vi zaradili i zaslužili. Pa se okrete Džaji legendi, Mnogo sam ponosan, nisam znao da ste nedaleko rođeni, hvala vam Dragane što ste došli, a vi ljudi prošetajte, da vidite kako to lepo

Ne postoji, a javlja

U ovom trenutku, ne zna se ni koliko je zaposlenih u Tanjugu ostalo bez posla, ni kakav je status te agencije, ni kakve mu investitore obećavaju Vučić i Vulin, a ni kako ta agencija uopšte radi ako je formalno-pravno prestala da postoji pre skoro mesec dana. Kad se u tu inače kompleksnu storiju ubaci Željko Mitrović, pitanja se samo množe, a odgovora – ni od korova

Iako je 31. oktobra 2015. prestala da postoji, sudbina novinske agencije Tanjug, baš kao i sudbina 188 zaposlenih, i dalje je sasvim neizvesna. No, kako u slučaju privatizacije Tanjuga nijedan korak nije tekao normalno i regularno, nije nikakvo iznenađenje da je i kraj te priče u najmanju ruku neobičan.

Prema informacijama do kojih je krajem prethodne sedmice došla "Politika", deo zaposlenih u Tanjugu nastaviće da radi u okviru tv Pinka, a gase se sva dopisništva izuzev onih u Novom Sadu i Kosovskoj Mitrovici. Isti izvor takođe navodi da će biti zadržani gotovo svi snimatelji i ceo desk, a da je planirano da u drugim rubrikama ostanu jedan ili dva novinara. Koliko god atraktivno zvučala, ova vest ne daje odgovor na osnovno (iako prilično bizarno) pitanje: da li Tanjug postoji ili ne postoji?

"NA DIVLJE"

"Tanjug zvanično, u ovom momentu, ne postoji. I Tanjug u ovom momentu radi na divlje. To je ono što je nama dostupno, na osnovu podataka koje imamo. Da li je Vlada u međuvremenu donela neki akt za koji mi ne znamo, na osnovu koga Tanjug sada radi, to ne znamo. Kao što ne znamo ni da li uopšte postoji neki akt koji bi mogla da donese kako bi on nastavio sa radom", kaže za "Vreme" Petar Jeremić, predsednik Izvršnog odbora Udruženja novinara Srbije (UNS).

Ako su saznanja "Politike" tačna i ako iz Tanjuga ljudi prelaze na tv Pink, biće ovde i dodatnih nepoznanica. Prvo i osnovno, nejasno je kako će i po kom osnovu zaposleni iz ugašenog javnog preduzeća biti jednostavno prebačeni na novu adresu. Nejasno je i zašto se prebacuju baš na tu adresu, a ne na neku drugu – ko je, kada, kako, zašto i na osnovu kog zakona odlučio da to bude baš ružičasto

Mitrovićevo carstvo? Osim toga, vrlo je čudna teza o ostanku dela redakcije. Gde će oni to ostati? U kom to preduzeću, kad se njihovo već ugasio? Ko će ih plaćati? U kom svojstvu će nastaviti s radom? Iako ističe da misli kako je priča s Pinkom zapravo "spin" smišljen radi utišavanja nezadovoljstva zaposlenih, ista pitanja postavlja i Vukašin Obradović, predsednik Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS)

"Ako ti ljudi rade kao novinari Pinka, ne vidim tu nekakav problem. Ali, ako se na ovaj način pravi neka paradržavna, nova agencija, onda to jeste problem. Jer, na taj način se cela ideja uređivanja prostora novinskih agencija izvrgava ruglu i mimo zakona se pravi nova agencija koja bi bila pandan Beti i Fonetu. Stvar se mini Tanjug, koji bi direktno bio u službi one medijske grupacije kojoj pripada i Pink."

U međuvremenu, kako je na svom sajtu objavilo Udruženje novinara Srbije, pravna služba Tanjuga pozvala je 16. novembra zaposlene, "jednima da saopšti da ne moraju da dolaze na posao, drugima da dođu da potpišu ugovore o raskidu radnog odnosa, dok su treći od urednika deska obavešteni da ne moraju da dolaze na posao ukoliko ih niko ne bude pozvao". S druge strane, u zvaničnom saopštenju službe marketinga Tanjuga kaže se kako niko nije dobio otkaz, već "su svi ostali bez posla prestankom rada agencije". Tu opet dolazimo na početak ove priče, odnosno na pitanje kako je moguće da je došlo do "prestanka rada agencije", a da ta agencija i dalje radi i emituje vesti.

Osim toga, vrlo je diskutabilno i kako je jedna polovina ljudi "ostala bez posla", a druga polovina nije. Kakav je status onih koji bi trebalo da čekaju poziv – da li su oni zaposleni, otpušteni ili malo jedno, a malo drugo? Direktorka Branka Đukić se

početkom novembra obratila zaposlenima s molbom da nastave da rade do kraja meseca, uz napomenu da ima "čvrste garancije" Aleksandra Vučića da će Vlada pokušati da nađe adekvatnog strateškog partnera i tako reši problem.

Za sada, ministar za rad Aleksandar Vulin obećao im je otpremnine i, kao i Vučić, izrazio nadu da će Vlada naći investitora "koji će moći da pomogne da Tanjug nastavi da funkcioniše". Naravno, na pitanja kako, na osnovu kojeg zakona i uz asistenciju kakvog to investitora "koji se iznenada pojavljuje i rešava stvar", nije ni pokušao da odgovori.

PROŠAO VOZ

Prvi poziv za prikupljanje ponuda za privatizaciju Tanjuga objavljen je krajem juna, produžen je nekoliko puta, a na otvaranju ponuda 14. septembra utvrđeno je da nema ponuđača spremnih da plate traženih 760.936 evra. U danima neposredno pre ovakvog finala, spekulisalo se o onima koji su navodno otkupili privatizacionu dokumentaciju – bili su na tom više nego atraktivnom spisku novopečeni medijski mogul Radoica Milosavljević, vlasnik tv Nove i nekadašnji direktor tv Prve Dejan Jocić, kao i Aleksandar Rodić, ispred Adria Media grupe. Od svih njih, jedino je Rodić objasnio zašto neće da ulazi u taj posao, ispravno procenjujući da Tanjug previše zavisi od budžeta države.

U svakom slučaju, 3. septembra Agencija za privatizaciju ponovo je oglasila prodaju Tanjugovog kapitala – ovaj put po upola manjoj ceni, od 380.467 evra. No, ni to nije bila dovoljno atraktivna ponuda, pa Tanjug ni u drugom krugu, završenom 7. oktobra, nije dobio novog vlasnika. Tu dolazimo do možda najmisterioznijeg segmenta ove priče, a to je izostanak treće faze privatizacije. Posle drugog

RAD NA DIVLJE:

Tanjug

foto Milovan Milenković

kruga, trebalo je da kapital Tanjuga bude prenet zaposlenima bez naknade, odnosno da zaposleni dobiju besplatne akcije i posle toga budu prepušteni tržištu. To se, međutim, nije dogodilo.

Zahvaljujući nizu propusta menadžmenta Tanjuga, Ministarstva kulture i informisanja i Agencije za privatizaciju, istekao je zakonski rok za prenos kapitala i taj voz je jednostavno prošao.

“Zakon nije poštovan. Država kao država, odnosno institucije nisu bile sinhronizovane, a loptica se sada prebacuje između Vlade, Ministarstva privrede, Ministarstva kulture i Agencije za privatizaciju. Dvadesetak dana pre zakonskog roka za prestanak rada Tanjuga, deo države koji je direktno nadležan za Tanjug nije znao šta drugi deo države priprema za Tanjug. I čekala se odluka onog koji sebe predstavlja za državu”, objašnjava Petar Jeremić, napominjući da velika odgovornost ipak leži i unutar samog Tanjuga. “Zaposleni u Tanjugu su bili nezainteresovani. Niko nije smeo da pita svoju direktorku šta se sprema, a ona je pričala raznorazne bajke o tome šta će biti. Pored države, šta god ona bila u ovoj priči, najodgovornija je direktorka Branka Đukić, koja taj proces nije sprovela kako treba.”

U svakom slučaju, Odluka o prestanku JP Novinske agencije Tanjug objavljena je 5. novembra u “Službenom glasniku”, gde je navedeno da se Tanjug briše iz Registra privrednih subjekata, da njegovu imovinu preuzima Republička direkcija za imovinu, a da bogatu arhivu, odnosno dokumentaciju nastalu tokom 72 godine

postojanja agencije, preuzima Arhiv Jugoslavije. Što se tiče zaposlenih, navedeno je da će Tanjug isplatiti sve neisplaćene zarade i druga primanja, kao i da će zaposleni dobiti otpremnine.

PODMETANJE LEĐA

Ali, tada počinje velika politička predstava koja i dalje traje.

Iako je 3. novembra lično potpisao “Odluku o pravnim posledicama prestanka Javnog preduzeća Novinska agencija Tanjug”, premijer se nakon samo dva dana, čim se vratio iz posete Sarajevu, jednostavno napravio lud i udario ozbiljnu pacu ministru kulture Ivanu Tasovcu i državnom sekretaru nadležnom za medije Saši Mirkoviću.

Ističući kako je razočaran dešavanjima u vezi s Tanjugom, obratio se ministru lično: “Hoću zbog stenograma i istorije da kažem da sam bio protiv gašenja Tanjuga. Ti i Saša Mirković ste me ubeđivali da je to važno, potrebno i reformski... Tražio si da ne ideš u Sarajevo kako bi ostao ovde da braniš i obrazložiš odluku. Noćas sam gledao vesti, nigde te nisam video, samo sam čuo nemušto objašnjenje Saše Mirkovića, gde se poziva na tačku 141, pa ne razumem tačno zašto nisi išao u Sarajevo”, objasnio je premijer. Konačno, u antologijskom govoru, i antologijska rečenica: “Tako sam ja bio protiv gašenja Tanjuga, a ti, Tasovac, za... Ti, Tasovac, nisi podmetnuo svoja leđa, podmetnuo si moja leđa, kao i obično.”

Tasovac je tog dana podsetio da se zaposleni u Tanjugu nisu na vreme

pripremili za privatizaciju, da im je “možda bilo lagodnije da potroše vreme na priče o cenzuri i autocenzuri” (!) i da su se “bukvalno, autougasili”. Drugi odgovor usledio je nekoliko dana kasnije, kada je počeo otvoreni rat između “Kurira” i “In-formera” i kada se ministar otvorenim pismom istovremeno obratio javnosti, novinarima, samom sebi i, vrlo verovatno, premijeru Vučiću. Tu stoji da se on više ne plaši medija, da Tanjug niko nije želeo da kupi, da se Vlada u tu kupovinu nije mešala, a da su se zaposleni “proglasili previše važnim da bi bilo šta za njih važno”, pa i zakon.

Iako je ovaj pasaż možda i najsuvislji u vrlo obimnom Tasovčevom pismu, do danas je ostalo nejasno iz koje pozicije on govori – iz pozicije ministra, nadležnog za sprovođenje zakona i brigu o državnim preduzećima koja se bave informisanjem, ili iz pozicije običnog građanina lišenog bilo kakve moći odlučivanja na koga se, potpuno nezasluženo, obrušila lavina neodobravanja i ničim opravdanih optužbi. Obe varijante su, naravno, tražiće za srpsku medijsku scenu.

U svakom slučaju, Tasovac se nadalje nije izjašnjavao, a imenjaci Vučić i Vulin bolje da nisu. Ipak, i dalje nije jasno zašto je ljudima koji su zaratili sa skoro svim medijima baš toliko stalo do tog jednog i zašto se silno nasekirao zbog njegovog gašenja. “Ta sekiracija je cinizam i demagogija. Da su zaista hteli da sačuvaju Tanjug, to su mogli da urade po modelu recimo Slovačke, ili drugih država u kojima posluju i privatne i državne agencije, s tim da državne imaju jasan opis posla i način finansiranja, a pokrivaju oblasti koje su neinteresantne ili nedostupne privatnim agencijama”, kaže Vukašin Obradović. “To je, međutim, moralo da se uradi mnogo ranije i vreme za to je prošlo.” ¶

TAMARA SKROZZA

nedeljnik
VREME

MILAN MILOŠEVIĆ

Desna deca levih roditelja

O JOŠ JEDNOJ GENERACIJI X
IZMEĐU "VOĐE", "DANGE" I "STRADIJE"

Prilog kulturi sećanja, hronika u 250.000 reči
u tekstovima ispisivanim tokom 2340 nedelja,
kao prolećne vode proteklih od 1970. do 2015.

Odabrani članci objavljeni tokom prethodnih 45 godina u listovima
Vreme, NIN, FAKK i Yu Novosti, o raspadu Jugoslavije, Kosovu,
uspaljenosti s kataklizmičnim posledicama, o političkim borbama
90-ih, prekinutoj modernizaciji i urbanizaciji bez urbanosti, migracijama
u samoopravnom socijalizmu i pećinskom antikomunizmu, o tome
kako će, sudeći po socijalizmu, kapitalizam u Srbiji ispasti loš
i o tome kako je otpisana jedna generacija nade.

Beograd, 2015

856 strana, format B5, tvrdi povez

„Ova zbirka tekstova dragocena je i kao
udžbenik za sve one koji bi ozbiljno da se bave
novinarstvom, ako takvih još uopšte ima.

Knjiga brani čast profesije i svedoči
kako se u životnom opredeljenju
može biti dosledan i čestit i kad je
sve, pa i taj život, protiv tebe.“

—iz predgovora

Dragoljuba Žarkovića

280 strana, format A5, meki povez

„Muškarci mogu da budu feministi i Miloš Vasić
je sigurno jedan od njih. Svestan patrijarhalne
kulture u kojoj je kao muškarac povlašćen,
svoju poziciju koristi da razne dripce i mufljuze
koji jesu seksisti – dozove pameti.“

—iz predgovora Jovane Gligorijević

U PRODAJI!

Dve nove knjige u izdanju nedeljnika "Vreme", "Desna deca levih roditelja" Milana Miloševića i "Moj muški život" Miloša Vasića, mogu se kupiti u navedenim knjižarama, kao i u redakciji Vremena (radnim danom od 10 do 15h) i preko sajta www.vreme.com.

DELFI KNJIŽARE

27.mar, Stanoja Glavaša 1, Beograd
Banovo brdo, Požeška 118a, Beograd
Bulevar, Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd
Kod Vuka, Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd
Makedonska, Makedonska 12, Beograd
Miljakovac, Vareška 4, Beograd
NS, Zmaj Jovina 12, Beograd
SKC, Kralja Milana 48, Beograd
Terazije, Terazije 38, Beograd
Zira, Ruzvelova 33, Beograd
Immo outlet centar, Gandijeve 21, Beograd, Novi
Super Vero, Milutina Milankovića 86a, Beograd, Novi
TC Zemun park, Autoput za Novi Sad, Beograd, Zemun
TC Zemun park, Živka Davidovića 86, Beograd, Zemun
Zemun, Glavna 20, Beograd, Zemun
Čačak, Gradsko šetalište bb, Čačak
Gornji Milanovac, Vojvode Milana 4, Gornji Milanovac
Jagodina, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Kragujevac, Kralja Petra I 12, Kragujevac
Kraljevo, Omladinska 16, Kraljevo
Kruševac, Mirka Tomića 89, Kruševac
Niš 1, TC Kalča, Niš
Niš 2, Voždova 4, Niš

Big shopping centar, Sentandrejski put 11, Novi Sad
Zmaj Jovina, Zmaj Jovina 12, Novi Sad
Pančevo, Miloša Obrenovića 12, Pančevo
Požarevac, Stari korzo 12, Požarevac
TC Rodić, Trg Svetog Stefana 32, Sremska Mitrovica
Subotica, Korzo 9, Subotica
Užice, Trg Svetog Save 46, Užice
kod Sata, Kneza Miloša 33, Valjevo
Vršac, Sv. Teodora Vršackog 5, Vršac
Zrenjanin, Ulica Bagljaš Zapad 5, Zrenjanin

KNJIŽARA BULEVAR BOOKS, Bulevar oslobođenja 60, Novi Sad

KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd

KNJIŽARE VULKAN Sremska, Sremska 2, Beograd

Stadion, Zaplanska 32, Beograd

Delta city, Jurija Gagarina 16, Beograd, Novi

Mercator, Bulevar umetnosti br. 4, Beograd, Novi

Ušće, Bulevar Mihajla Pupina 4, Beograd, Novi

Zmaj Jovina, Zmaj Jovina 24, Novi Sad

KNJIŽARNICA ZLATNO RUNO, Svetogorska 24, Beograd

KNJIŽARE SLUŽBENOG GLASNIKA

Foto: UNICEF Srbija/Shubuckl

DECA NE SMEJU DA RADE

Prema Međunarodnoj organizaciji rada, dečji rad je onaj rad koji, po svojoj prirodi i načinu na koji se vrši, šteti dobrobiti deteta, zloupotrebljava i eksploatiše dete i sprečava dečje obrazovanje, razvoj i budući život

Iz Konvencije o pravima deteta

ČLAN 32.

1. Strane ugovornice priznaju pravo deteta da bude zaštićeno od ekonomskog iskorišćavanja i od obavljanja bilo kog posla koji bi mogao da bude opasan ili bi ometao školovanje deteta ili bi bio štetan po zdravlje deteta ili za fizički, mentalni, duhovni, moralni ili društveni razvoj deteta.

2. Strane ugovornice će preduzeti pravne, administrativne, društvene i obrazovne mere da bi se obezbedila primena ovog prava. U tom cilju i u skladu sa važećim odredbama međunarodnih instrumenata, strane ugovornice će posebno: (a) obezbediti minimalnu starosnu granicu ili granice za zapošljavanje; (b) obezbediti odgovarajuće regulisanje vremena i uslova zapošljavanja; i (c) obezbediti odgovarajuće kazne ili druge sankcije da bi se osigurala efikasna primena ovog člana.

Po Zakonu o radu Republike Srbije, opšti uslov za zasnivanje radnog odnosa je starost zaposlenog. Poslodavac može da zaključi ugovor o radu sa licem koje ima najmanje 15 godina života, radni odnos sa licem mlađim od 18 godina života može da se zasnjuje uz pismenu saglasnost roditelja, usvojioca ili staraoca, mlađi od 18 godina ne može da obavlja težak fizički rad, rad pod zemljom, pod vodom ili na velikoj visini, rad koji uključuje izlaganje štetnom zračenju i drugo. Na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje 31. oktobra 2015. bilo je 20.156 nezaposlenih lica starosti od 15 do 19 godina, od čega 8720 žena.

Pravilno sprovođenje Zakona o radu kontroliše Inspektorat za rad, organ Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Republike Srbije. Njihova 242 inspektora rada kontrolišu 338.186 privrednih subjekata. U izveštaju koji su dostavili redakciji piše da tokom prošle godine "nisu konstatovali slučajeve dečjeg rada", ali su registrovali 25 lica od 15 do 18 godina na radu u delatnosti ličnih i finansijskih usluga, u delatnosti smeštaja i ishrane, građevinarstva i industrije.

Ovi podaci se ne podudaraju sa podacima u Istraživanjima višestrukih pokazatelja položaja dece i žena u Srbiji koja je prošle godine objavio UNICEF a po kojima je u Srbiji 10 odsto dece starosti 5–17 godina bilo uključeno u aktivnosti koje se klasifikuju kao dečji rad: u gradskim sredinama 5 posto, a na selu 16 posto dece.

U svetu je angažovano 168 miliona devojčica i dečaka na poslovima koji ih lišavaju adekvatnog obrazovanja, narušavaju im zdravlje, oduzimaju slobodno vreme i osnovne slobode, kršeći njihova dečja i ljudska prava. Svako drugo od te dece, tačnije njih 85 miliona, izloženo je najgorim oblicima dečjeg rada, kao što su rad u opasnim okruženjima, ropstvo i drugi oblici prisilnog rada, ili je uključeno u nezakonite aktivnosti kao što su trgovina drogom, prostitucija i angažovanje u oružanim sukobima. Veliki broj dece se bavi takozvanim domaćim radom, radom na kućnim poslovima, u kući trećeg lica ili poslodavca. Rad te dece je najčešće sakriven od očiju javnosti. Ona su izolovana, diskriminisana, izložena nasilju i često rade daleko od porodične kuće.

U osnovi dečjeg rada je siromaštvo.

Foto: Marko Rupena

Prema istraživanju "Dečji rad u Srbiji" Ministarstva za rad, zapošljavanje, socijalna i boračka pitanja iz 2006. godine, još uvek jedinom državnim istraživanju o ovoj temi, najviše zloupotrebe u radu maloletnika – osim kod romske populacije koja je najugroženija – ima kod mališana iz hraniteljskih porodica. Rezultati istraživanja su pokazali da je svako deseto dete u ruralnoj hraniteljskoj porodici u riziku od iskorišćavanja dečjeg rada. Trećina romske dece je potvrdila da mora da radi da bi zaradila za sebe i porodicu.

Najveći procenat mališana je izjavio da su uposleni kao prodavci na pijacama, uličnim tezgama ili "kod Kineza", a mnogi od njih su raznosili robu ili čistili ulice. Elementi zloupotrebe najdrastičniji su u oblastima teškog fizičkog rada, kriminala, prostitucije, preprodaje robe, ali i na seoskim domaćinstvima.

Od 2002. godine, svakog 12. juna, obeležava se Svetski dan borbe protiv dečjeg rada kako bi se naglasilo stradanje dece koja rade.

SONJA ĆIRIĆ

Ovo je moja kuća, mama, tata, ja i auto

Svratište za decu ulice jedna je od usluga Centra za integraciju mladih (cim) koja postoji na dve lokacije u Beogradu – u Krfskoj ulici na Zvezdari i u Bulevaru Arsenija Černojevića na Novom Beogradu. Usluga je namenjena deci koja su uključena u život ili rad na ulici. Od 243 deteta koja koriste usluge Svratišta za decu ulice u Beogradu, njih 30 i dalje radi na ulici. U Svratište dolaze kako bi zadovoljili osnovne potrebe za hranom i higijenom, ali i da bi se družili i išli u pozorište, bioskop, muzeje... Prema nezvaničnim procenama, u Srbiji ima oko dve hiljade dece mlađe od 15 godina koja rade na ulici.

Emina ima osam godina i već tri godine dolazi u Svratište. Prvi put je došla sa starijim bratom, kome su prostorije u Krfskoj ulici na Zvezdari bile poznate od ranije. Oni više ne rade na ulici. "Ja nisam radila na ulici, ne, ne. Moj brat jeste, ali ja nisam." Na ovu Emininu rečenicu uključio se drugar iz Svratišta, Edi: "Što lažeš? Reci, morala si da radiš da bi došla ovde. Evo, ja sam prosiu u parku sa mamom. Više ne prosim." Pomalo postidičeno, Emina priznaje da je radila. "Dobro, prodavala sam mara-mice. Sad dolazim ovde skoro svaki dan. Samo mi mama nekad ne da da dođem."

Prošlo je 16 časova. Ovog popodneva u sobi Svratišta na Zvezdari igra se osmoro dece. Sevdija je učiteljica, a ostali su đaci. Vole da se igraju škole, prodavnice, ali i socijalnog. Služba za socijalni rad ovoj deci je dobro poznata ustanova. "Ovde se igramo, crtamo, kupamo. Imam mnogo drugara i volim da dolazim da se igram s njima", kaže Edita. "Vidiš ovo, to sam ja crtala kad sam tek došla. Ovo je moja kuća, mama, tata, ja i auto", pokazuje ona crtež okačen o zid.

U svratistu je zabavno

Deca koja dolaze u Svratiste rade na ulici. Oni prose, peru šoferšajbne automobila na semaforima, prodaju cveće, papirne maramice, sakupljaju sekundarne sirovine... Neretko vode računa o čitavom domaćinstvu i mlađim sestrama i braći dok su roditelji na poslu. Mina Lukić, koordinatorica Svratista, kaže da su se ranije deca okupljala u različitim delovima grada i zajedno živela, da trenutno nema dece koja žive na ulici, ali da i dalje ima deca koja rade na ulici.

“VREME”: Koliko dece u Srbiji radi na ulici?

MINA LUKIĆ: Nezgodno je govoriti o tome jer nema zvaničnih podataka. Nezvanične su procene da u Srbiji ima oko dve hiljade dece koja su uključena u rad na ulici. Mi pokrивamo veliki broj neformalnih naselja na teritoriji grada i imamo dobar uvid u situaciju. Naše terenske radnice obilaze naselja. One su sastavni deo stručnog tima Svratista

i taj stručni tim čine još i specijalni pedagozi, odnosno vaspitači u Svratistu, medicinske sestre, socijalni radnici, po potrebi psiholog i pravnik. Na terenu obilazimo sve porodice naših korisnika i još neke lokacije u gradu za koje imamo informaciju da deca rade, pa tako targetiramo i potencijalno nove korisnike. Terenske radnice, ako je potrebno, prate porodicu i decu kod lekara, u neku instituciju, pružaju im sve informacije, motivišu porodice da pruže podršku deci da idu u školu.

Kako deca postaju korisnici Svratista?

Najčešće dolaze tako što jedni od dru-

gih čuju. Jedini uslov za prijem u Svratiste jeste da je dete uključeno u život i rad na ulici. Deca imaju informaciju da je ovde zabavno, da uvek ima drugara i različitih aktivnosti, pa se neretko desi da neko dete koje je naš korisnik kaže svojim drugarima da dođu i da obavezno kažu da rade na ulici. Terenske radnice proveravaju informacije koje od dece dobijamo i neretko se dešava da to nisu deca naše kategorije. Drugi način je da terenske radnice šalju informacije.

Da li deca koja koriste vašu uslugu i dalje rade na ulici?

Veliki broj dece smanji ili potpuno prestane sa radom na ulici kada počne da dolazi kod nas. Cilj Svratista je da deca potpuno prestanu da žive i rade na ulici, ali i da u idealnim okolnostima dete dolazi u Svratiste, kada je prestalo da radi na ulici, ide redovno u školu, ima jasnu svest o tome zašto je to važno i da za tri godine prestane da koristi naše usluge. Međutim, uvek postoji rizik da će se dete vratiti na ulicu ukoliko prestane da dolazi u Svratiste. Od 243 korisnika, koliko je trenutno na našoj evidenciji, njih 30 radi na ulici. Ostala deca povremeno rade na ulici ili su potpuno prestala. Ako uzmemo u obzir da su svi oni radili na ulici, ovo je uspeh.

Koji su najčešći razlozi što deca dolaze u Svratiste?

Najčešće dolaze radi zadovoljenja osnovnih potreba za hranom i higijenom. Topli obrok koji služimo za ručak uvek je kuvana hrana i naručujemo je od jednog restorana. Za doručak i večeru deci dajemo peciva, sendviče i sličnu

Foto: Marko Rupena

Žuti zidovi prostorije u Svratistu oplemljeni su crtežima i fotografijama dece koja tu dolaze. U ovoj sobi imaju televizor, igračke, taburee, stolice i nekoliko stočića. U drugoj sobi ranije su bili kreveti i garderoberi jer su deca mogla i da prenoće. Kreveti su izneti jer je radno vreme promenjeno. Radi se do 18 časova i nema noćenja. Tu su sada postavljeni stolovi i stolice, a soba služi za radionice. Na umetničkim radionicama koje imaju jednom nedeljno, umetnici s njima crtaju, slikaju, prave kolaže. “Kreativna radionica mi se najviše sviđa. Juče smo pravili pevca. Vidi”, pokazuje Jovana petla napravljenog od papira čije je perje u obliku dečjih šaka. “Idemo u pozorište, u bioskop. Bili smo i u Meku!”, kaže Jovana. “Ja nisam bio u Meku. Nisam došo tad. Bio sam u školi”, dodaje Edi.

Usluge Svratista mogu da koriste deca od pet do 15 godina. Ona idu u školu i vrtiće, a ovde dobijaju školski pribor i stiču naviku da redovno pohađaju školu. “Ovde radim domaći, učim i idem svaki dan u školu. Ja sam vrlo, vrlo odličan đak”, kaže Milica. “Meni se najviše sviđa kad idemo u pozorište”, kaže Marko. “Ovde se kupamo, pijemo, jedemo, igramo se.”

Edita i njene sestre i braća pomažu mami da radi na pijaci. “Sad nam ne daju mama i tata da radimo. A i ovde su nas učili da deca ne treba da rade. To je prekršaj pravila, pričao nam je to Krša. Ne smemo mi da radimo.” Krša je jedan od vaspitača u Svratistu. Osim vaspitača, sa decom Svratista rade i socijalni radnici i psiholozi, a dane s njima provode i volonteri. To su najčešće studenti koji učestvuju u raznim radionicama. Pokazujući jedno od svojih umetničkih dela, Sevdija mi kaže: “Ti možeš da nam budeš student. Što ne dođeš?”

Sat u Svratistu otkucava 17 časova. Iako mogu tu da ostanu još sat vremena, deca se polako spremaju i odlaze kućama.

KATARINA STEVANOVIĆ

Zakoni, lista opasnih zanimanja...

Od prošle godine Srbija je jedna od deset država koje su obuhvaćene globalnim projektom Međunarodne organizacije rada (MOR, odnosno ILO) s namerom da se suzbije dečji rad. Prema podacima MOR-a, u Srbiji radi od 8000 do 10.000 dece mlađe od 15 godina. Jovan Protić, nacionalni koordinator MOR-a za Srbiju, kaže da se taj broj odnosi mahom na decu u hraniteljskim porodicama, romskim i poljoprivrednim.

Međunarodna organizacija rada je specijalizovana agencija UN koja nastoji da promoviše socijalnu pravdu i međunarodna ljudska i radna prava. Osnovana je 1919. godine i jedina je preživela međunarodna organizacija Versajskog ugovora koju je preuzeo sistem UN – piše na sajtu MOR-a.

Pripreme projekta čiji je pun naziv "Angažovanje i podrška na nacionalnom nivou za smanjenje pojave dečjeg rada" počele su prošlog leta, projekat će zvanično početi polovinom decembra i trajaće 18 meseci. Partneri MOR-a su Ministarstvo za rad, socijalna i boračka pitanja, predstavnici centara za socijalni rad, MUP, Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Ministarstvo omladine i partneri civilnog društva.

Projekat ima četiri komponente, navodi Jovan Protić. "Pre svega treba uraditi analizu postojećih pravnih instrumenata i zakonskih okvira kako bi se videlo šta nedostaje, analizu na osnovu koje bismo dali preporuku ministarstvima šta treba dopuniti u zakonu. Biće to prilika da se ovdašnji zakonski okviri usklade sa međunarodnim. Naš projekat ne može da utiče na Skupštinu, ali može da ukaže ministarstvima šta treba da se uradi." S tom namerom planirana je i izrada studije o eksploataciji dece i dečjem radu, sa naglaskom na zloupotrebu dece za prosjačenje i u pornografske svrhe, kao i izrada sveobuhvatne Nacionalne strategije i Nacionalnog akcionog plana za borbu protiv dečjeg rada, uključujući njegove najgore oblike. Uradiće se i mapiranje i analiza postojećih nacionalnih i lokalnih socijalnih programa i politika koji se tiču dečjeg rada, žrtava trgovine decom i ranjivih grupa kao što su romska deca.

Sledeća komponenta, navodi Jovan Protić, odnosi se "na listu zanimanja opasnih po decu, Srbija je jedna od zemalja koja takvu listu nema. Postoji globalni spisak opasnih zanimanja po decu, i svaka zemlja ga prilagođava sebi. Ovde se ne radi samo o fizički opasnim zanimanjima već o svim onim koja odvajaju dete od obrazovnog sistema. Treća komponenta, obuka inspektora, operativno je najbitnija zato što omogućava da se reši problem nadležnosti. Na primer: inspektor rada ima nadležnost da uđe u prijavljeni objekat, recimo u kafanu na kraju grada, kako bi proverio da li neko u njoj radi bez ugovora, ali ne može i da deluje ako tu radi neko ko ne bi trebalo da radi, nego mora da prijavi policiji. Sve to dugo traje. Mi ćemo pokušati da ovim treninzima povežemo inspektore, policiju i centre za socijalni rad kako bi se lakše detektovao dečji rad i kako bi se brzo intervenisalo. U svakom upravnom okrugu u Beogradu organizovaćemo treninge trenera i inspektora rada (*focal point*) osim za borbu protiv dečjeg rada, i protiv trgovine decom. I, poslednja komponenta je prepoznavanje svesti o dečjem radu. Ljudi, naime, ne reaguju kad vide bilbord na kome golišava devojka reklamira kazino, pa čak i kad je vide da radi u njemu. Potrebno je dakle podići svest kod ljudi o dečjem radu."

Planiran je i pilot-program za rehabilitaciju romske dece putem njihovog povlačenja sa ulice i motivisanjem da se vrate u škole.

Da li će ovaj Projekat MOR-a uticati na smanjenje broja dece koja rade, Jovan Protić kaže da "iako to zavisi od partnera s kojim ga sprovodimo, nema razloga da Projekat ne utiče na poboljšanje već samim tim što će biti popunjeni postojeći zakonski okviri, sačinjena lista opasnih poslova, i što će biti sprovedena obuka inspektora rada".

SONJA ĆIRIĆ

hranu. Primarni razlog što deca rade na ulici jeste ekstremno siromaštvo kojem su izložena i moraju da pomažu roditeljima u popunjavanju kućnog budžeta. Kada dete počne da dolazi u Svrtište i kada ovde može da jede, da se okupa, da dobije čistu odeću i obuću, školski pribor, automatski se budžet porodice malo rasterećuje. Ima i onih koji dolaze zbog različitih radionica koje organizujemo. Bar jednom mesečno ih vodimo u pozorište, u Narodni muzej, svake nedelje imamo dan nedelje, sportske aktivnosti, kreativne radionice. Ispunjeni su dani sa tim aktivnostima.

Sa kakvim se sve situacijama susrećete na terenu?

Većina naše dece živi u neformalnim naseljima. Najveći broj njih živi u barakama, objektima od kartona, drveta i sličnih materijala. Najčešće nemaju pristup struji i tekućoj vodi. U nekim naseljima postoje česme, za struju se dovijaju na razne načine. Kada se vidi u kojim okolnostima deca žive, potpuno je jasno zašto je u Svrtištu najosnovnije da imamo sredstva za higijenu. Našoj deci je važno da vode računa o higijeni, ali nemaju uslova za to kod kuće.

Imate li problema sa roditeljima čija deca koriste vaše usluge?

Roditelji se plaše kada deca počnu da dolaze kod nas jer mi Centru za socijalni rad šaljemo informaciju o tome, ali roditelji često vezuju Centar sa nekim ko može da im oduzme dete i to je problem. Uz malo objašnjenja i zajednički sastanak, to se prevazilazi. Većih problema sa neodobravanjem da deca ne dolaze ovde nismo imali.

Koliko često deca dolaze u Svrtište?

Svrtište nije mesto na koje je dete upućeno i gde mora da dolazi, već dolazi dobrovoljno i u skladu sa tim samo određuje dinamiku svog dolaska. Imamo decu koja dolaze svakodnevno, a imamo i onu koja dolaze jednom nedeljno, ali i ređe. Decu koja dolaze ređe, češće posećujemo na terenu. Vaspitači znaju zašto deca dolaze, koje su im potrebe. Dnevno u oba svrtišta dođe ih između 50 i 60. Zimi je taj broj veći. Prošle godine kada smo delili novogodišnje paketiće, samo ovde na Zvezdari bila su 94 deteta.

KATARINA STEVANOVIĆ

Srce od kamena IV

Kad bi me zaposlio kakav institut da proučim snagu navike, lenjost duha i lakoverno prihvatanje gotovih duhovnih obrazaca, ne bi bilo srećnijeg nameštenika na našem govornom području!

Da je barem neki čitalac napisao "zamislite kakav bi svet bio tek da nema ni te kakva je da je organizacije, neka nam stoga ona potraje, makar kao strašilo u ataru: neke ga se ptice neće nimalo bojati, pozobaće i zrna koja su strašilu nadohvat ruke, ali neka plašljiva ili slabovidna tičica ipak će zazirati od autoriteta, i potražiće crva negde gde niko ne motri, pa će šteta na njivi ipak biti manja!", nego naidoh na tajac čovečanstva...

Ali, čekaj zar ne štite upravo Ujedinjene nacije i one koji oskudevaju, i one čiji je život u opasnosti? Kraj sve brige za ugroženi živalj imaju i odeljenja koja štite najveće krasote

posebno da se nauč. obradi): ono što je bilo aksiom, ispostavilo se da je jedna navika, jeftina, ama duboko ukorenjena predrasuda. Tako sad izgleda da se ne bi moglo bez UN, a pokazaće se da može, ničija nije gorela do zore. Bilo je u istoriji još alijansi, saveza, paktova, boga oca, sve se to s merom pali i s merom gasi, dobro, ne uvek baš ni sa merom, nešto se raspadne i na neodmeren način, ali kad bi se sutra obznanilo da nema UNESCO-a, ne bi se ništa značajno dogodilo (osim dakako u životu bumbara specijalizovanih, odabranih i preplaćenih za čuvanje baštine).

I humanitarce bi da se ja pitam trebalo prodrmati: radiš u UNHCR, brineš o izbeglicama, a stanuješ u najlepšem delu grada, ofis ti je u Proleterskih brigada gde UN zakupljuju ne znam ti koliko mesta za vaše cenj. džipove; potonji moraju biti vrhunski da biste išli ponekad i na teren, koji je daka-

Od UN – za čije sam se ukidanje gorljivo založio – do danas ni demarša ni boga oca, eto kako je svetska organizacija troma, nezainteresovana, samouverena i ohola

koje je čovečanstvo dosad sazdalo, oni to zovu baština, mi Srbi – svetinje! Štite, štite, kako ne bi štitili, tamo je silesija odlično obrazovanih i dobrozhelatel'nyh liudei, ali zar nisu UN država u državi, nisu li kako rekoh prošle sedmice izneverile očekivanja malih ulagača?

Neću više ni o UNESCO-u ni o UN: mene zanima pokorno i radosno prihvatanje opštih mesta.

Priznajem da sam se bio učlanio u Savez pionira, tačnije nisam se odupro opštoj mobilizaciji ekstremno mladih maloletnika, nisam se uskopistio, nego sam prihvatio crvenu maramu i jedino žalio što je šajkača teget, a partizanske su bile zelenkaste i bile su od čoje. Ali sam već u trećem razredu imao prigovor savesti, pitao sam zašto ću morati i ja u vojsku, sad kad je rat završen i kad se donose petogodišnji planovi. Mora da se ide u vojsku, svaka država mora da ima vojsku! Tako sam uprkos vlastitom svetonazoru 10. aprila 1979. otišao u JNA, otišao sam u nešto što nije moralo da postoji. Život bi bio moguć bez JNA, mislio sam, svi ovi oficiri i podoficiri mogli bi da rade nešto korisnije, kad su već svi dobili stanove! Da! Još jedna opšteprihvaćena mudrolija: svako vojno lice mora da ima stan! To bih kojekako progutao da je i svaki civil od države dobijao kakav-takav stan, ali su oficiri bila kasta bez premca: kad oni ne bi imali stanove, neprijatelj bi to jedva dočekao, pa bi ih uzimao u podstanare i onda bi preko vlastitih kirajdzija, na svoj, neprijatelju svojstven način, ili doznavao vojne tajne, ili bi nezadovoljne i sve siromašnije pripadnike oružanih snaga vrbovao za neku stranu silu koja nam ionako danonoćno radi o glavi...

Šta hoću da kažem? Mislio se da nema života bez JNA, a ima (ne tvrdim da je zbog toga život bolji ili gori, to treba

ko neravan i blatnjav, ali ja bih da makar vaša kancelarija bude tamo gde su izbeglice: kakvu izbeglice baraku dobiju za ko zna koliko dana i noći, takvu istu baraku da i vi dobijete i tu da donesete svoje laptopove i ostalo. Bilo bi dobro da u tom naselju i živite, ali budite tu i samo od devet do pet, i dok ste na poslu delite sudbinu onih zbog kojih ste preplaćeni: izbeglice nemaju mokri čvor, nemate ni vi, suvi čvor i za vas, to će vam pomoći da bolje razumete posao za koji ste se opredelili.

Preuveličavanje značaja takozvanih spomenika kulture ušlo bi takođe u moj služb. delokrug da me je imaginarni institut zaposlio: zamislite, ukradena je Mona Liza, najlepša slika svih vremena, majka svih drugih platana tog formata! Pa šta ako bi je neko opet ukrao, i ako nikad ne bi bila nađena?! Videle su je i slikale milijarde turista, ljubitelja umetnosti, pojavila se u bilionima kič-predmeta, svakome je sela na glavu kao remek-delo bez premca, a da je sutra nema, život bi bio jednako uzbudljiv i jednako vredan. Obožavaoci umetnosti dolazili bi da slikaju zid sa kojeg je znamenitost nestala, a kustos bi i dalje brbljao o njoj.

Bi li ljudi koji se Đokondi pobožno klanjaju i koji ne mogu bez nje uopšte sami prepoznali njenu lepotu? Ili su naprosto prihvatili ono što slušaju od malih nogu: to je najlepša slika na svetu! Da je jedno delo najlepše na svetu, to je misao dostojna novinara, ali i kritičara, doklen bi Leonardo da kojim slučajem ustane nakratko iz groba verovatno rekao: dosta mi je nje, bacila je u zasenak tolike druge moje radove, dajte mi savremene boje i neka mi pozira Andrea Petković, pa ćete videti šta je rad starog majstora!

Srbija kao socijalni

“Ne ćute svi umetnici. Ali interesantno je šta kažu oni koji odluče da govore. Meni je zamorno, dosadno da čitam to o čemu oni baljezgaju, to je jedna jalova babažvaka. Njihov je diskurs postao deo folklor. Godinama unazad odbijam da razglabam o procesima u društvu ne zato što me je strah, već stoga što i kada pričate protiv nekog, nesvesno ga promovirate, pomažete posredno učvršćivanju njegove pozicije. Tako ste se upecali na udicu koju su bacili on i njegovi, da bi se samo pričalo o njemu i o njima. Ja ne želim da pričam o njemu i njima. Njih zaista treba ignorisati”

Uroš Đurić, slikar u čijoj biografiji kao da više nema mesta za navođenje “razbarušenih” zanimanja po kojima je poznat u Srbiji, od bubnjara pank benda Urbana gerila, preko radio-voditelja, glumca, di-džeja, do kolumniste i tragača u kvizu “Poteri”, i danas veruje da je svaki posao dobar ako pokriva račune. Magistar Fakulteta

likovnih umetnosti i večiti student istorije umetnosti Filozofskog fakulteta u Beogradu, Uroš Đurić u zemlji i inostranstvu aktivno izlaže od 1989. godine. Dela su mu zastupljena u kolekcijama Ludvig muzeja u Beču, Esla u Klosternojburgu, EVN-a u Marija-Encersdorfu, Antoana de Galbera u Parizu, Muzeja savremene umetnosti u Beogradu, Telenora, muzeja

Zepter i Muzeja grada u Beogradu, Muzeja savremene umetnosti Vojvodine u Novom Sadu, kao i u mnogim privatnim kolekcijama širom Evrope. Aktuelna beogradska izložba video-zapisa “Život kao takav” u galeriji Podroom (19. novembar – 12. decembar), donosi izbor iz njegove video-produkcije koja je nastala između 2012. i 2015. godine, po Beogradu, Pragu,

eksperiment

fotografije Marko Rupena

Mariboru, Minhenu, Parizu, Ohridu, Berlinu, Raškoj, Renu, Trstu...

“Kod nas su u toku dramatične promene, pravo anticivilizacijsko urušavanje. To više nema veze sa režimima. Što reče Raša Todosijević – čini mi se kao da Srbija diže nevidljivi zid prema spoljnom svetu. Savremeno društvo je izbacilo dva termina koji su se oslanjali na realizam. Jedan je

proizvod Istoka, drugi Zapada i nijedan nema nikakve veze s realnošću. Socrealizam je u stvari bio socidealizam, to su bile idealističke predstave naturane putem systemske propagande koja plasira poželjnu stvarnost. A tv rijaliti ide još dalje od toga. Zatvoriti ljude u kuću, ostaviti ih bez ikakvog osećaja za vreme, za dešavanja, za kontakt sa spoljnim svetom, zapravo

nije nikakav *reality*, to je lišeno svake realnosti. To je socijalni eksperiment koji besramno unovčavate plasirajući ga kao stvarnost. Mi sad imamo problem što je cela Srbija utonula u realnost koja to nije”, objašnjava Uroš Đurić i dodaje da je istinski *rijaliti* ona stvarnost koju je zabeležio u video-zapisima izloženim u Podroomu. “Svi ti prizori su”, kaže Đurić, “život koji

pojedinaac sagledava između prelomnih istorijskih događaja, život lišen velikih odluka, lišen potrebe da se kaže nešto istinski radikalno ili novo, sve dok se ne artikulira prve klice narastajućeg otpora spram izrabljivački skrojene stvarnosti”.

“VREME”: Ko je odgovoran za tako skrojenju stvarnost? Svedjedno jeste li u Beogradu ili Parizu, Pragu, Berlinu?

UROŠ ĐURIĆ: Znači šta, uvek je neko nekog izrabljivao. Pritom, društvo nije ni zatvorena ni dovršena kategorija. Ono ima svoju dinamiku i menja se. Kao i društveni sistemi. Svako društvo teži nekom idealu. Kao što ne postoji jedna ekonomska formulacija za kapital, već ih formirate prema svojim pogledima koji na kraju dobijaju ideološki okvir. Nekom je raspodela profita legitimna samo u kapitalističkom poretku, dok Marks smatra da je profit nečiji neplaćen rad. Ceo sukob se svodi na to čiji je profit. Da li pripada društvu, pojedincu koji ga stvara svojim radom, ili pak onom ko drži sredstva za proizvodnju u svojim rukama? Oko toga se londžamo dve stotine godina, od kada je ideja o industrijskoj proizvodnji počela da se ostvaruje. Novac u velikoj meri određuje način života, ukoliko ste imućni, doći ćete do skupih lekova, pa kao Čarli Šin stopirati razvoj HIV-a u organizmu. To su mogućnosti nedostupne sirotinji.

Voleo sam ranije da čitam šta su bili motivi različitih revolucionara. Ovde se zaboravlja da su komunisti jako dobro prošli na prvim parlamentarnim izborima posle Prvog svetskog rata. Novoosnovana Komunistička partija je prvo na lokalnim izborima u proleće 1920. pomela sve konkurente u većini gradova u Kraljevini uključujući Beograd, Zagreb, Sarajevo, Niš... Bilo je veliko nezadovoljstvo običnog naroda posle Prvog svetskog rata, te se, osim na selu, većinski glasalo za komuniste.

Tada je otpor bio artikulisan i moguć. Da li je danas otpor ovde moguć?

Doći ćemo i do toga. Iz današnje perspektive je veoma interesantno ko je tvorac Obznane (dekret kojim je Vlada Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 30. decembra 1920. godine zabranila rad Komunističke partije Jugoslavije i prokomunističkih sindikata, te suspendovala razna radnička i ustavna prava, prim. aut.). Tvorac

Obznane bio je iz partije koja je dobila najviše mandata. A to nisu bili Pašićevi radikali. Njihovi naslednici danas se zovu Demokratska stranka. Milorad Drašković, ministar policije i autor Obznane, bio je demokrat koji je potpuno opstruirao demokratiju. Obznana nije bila zvanični dokument, jer ga nije objavio “Službeni list” niti potpisao kralj, već običan proglas, ali njom je partija koja je legalno i legitimno participirala na izborima dobivši ogroman broj glasova, proglašena državnim neprijateljem broj 1. Takav falični, nezvanični dokument s potpisom ministra bio je izlepljen po zemlji kao poternica. Kao i svaka partija, komunisti su bili podeljeni na političku frakciju koja je htela da nastavi da se bori političkim sredstvima ignorišući Obznanu.

■ Mi u Srbiji nismo još organizovani kao klasno društvo, za to je potrebno vreme. Mi smo uvek bili društvo socijalnih, ali ne i klasnih razlika. Klase ovde nisu uspostavljene na dubljim temeljima, pa se tako sa svakim režimom obično promeni i socijalna mapa društva

ni, i – revolucionarnu koja je bila za oružane akcije. Crvena pravda, grupa revolucionara KP, odlučila se za seriju atentata. Alija Alijagić 1921. ubija Draškovića. E sad, zanimljivo je ko je Alijagić. Reč je o begovskom sinu, potomku razvlašćene otomanske oligarhije, koja je posle ulaska Austrijanaca u Bosnu 1878, naglo izgubila ime i društvene pozicije. On je morao, da bi porodica opstala u novim okolnostima, da izuči neki zanat. I tako dobijamo holivudski zaplet o frustriranom begovskom detetu koje kreće u revolucionarnu borbu. Vrlo su slojevite priče o tome do koje mere socijalni bekgraund utiče na nečije odluke.

Zašto je malo pobune? Zašto umetnici čute? Često ćemo čuti umetnika ili intelektualca da na pitanje zašto se ne angažuje protiv sistema, države, režima, nepravde, nekupanja, čega god, odgovara: ja mislim da je najbolje da radim ono što najbolje znam, to je vrsta mog doprinosa. Na kraju se ispostavi da svi čute.

Ne čute svi. Ali interesantno je šta kažu oni koji odlučuju da govore. Meni je recimo zamorno, dosadno da čitam to o čemu

oni baljezgaju, to je jedna jalova babažvaka. Njihov je diskurs postao deo folklor. Godinama unazad odbijam da razglabam o procesima u društvu ne zato što me je strah, već stoga što i kada pričate protiv nekog nesvesno ga promovirate, pomažete posredno učvršćivanju njegove pozicije. Tako ste se upecali na udicu koju su bacili oni i njegovi, da bi se samo pričalo o njemu i o njima. Ja ne želim da pričam o njemu i njima. Njih zaista treba ignorisati. Ja baš mislim da Alija Alijagić nije bio u pravu i voleo bih da vidim šta bi se dogodilo da su poslušali ove starije i obrazovanije frajere, Simu Markovića i Filipa Filipovića, koji su bili za ignorisanje Obznane. Dakle, hajde sada da se vratimo na istu priču – ignorisanje Obznane i promocija svojih uvere-

nja. Umesto da promoviramo sopstvene vrednosti, mi se stalno bavimo degradacijom tuđih. A ljudi nisu skloni degradaciji. Kada probate da difamirate protivnika nikada ne izgledate kao neko koga bi drugi želeli da poistovete sa sobom.

Lako je degradirati, trebalo bi, međutim, pustiti da vas degradiraju – onda postajete žrtva, a kult žrtve je najjači promotor svakojakih vrednosti. Pogledajte, uostalom, šta prvi među nama u ovom društvu sve vreme radi. On na dnevnoj bazi sebe predstavlja kao žrtvu svega i svačega. To je fascinantno, i na kraju kažete – pa ovom je čoveku stvarno teško. I tu je ključ svega.

Vaši su video-zapisi nastajali u Trstu, Minhenu, Parizu, Ohridu, Berlinu i Beogradu? Koliko su se promenili ti gradovi u odnosu na vreme kad ste osamdesetih u nekima od njih bili deo skvoterske scene?

Život je danas neuporedivo skuplji, što otežava socijalnu i svaku drugu mobilnost. Granice su otvorene, ali je nekad bilo mnogo jeftinije putovati unutar evropskih država nego što je to danas. Gradovi

koji su bili pijemont savremenog života – Njujork, Pariz, London, Berlin – totalno su sterilisani. Ali nova tendencija koju ranije nisam uočio, na primer u Parizu, jeste pojava čitavih porodica beskućnika. To nisu oni starinski klošari, koji su uvek delovali pomalo iščašeno. Na ovima se vidi da su donedavno bili socijalno vrlo ubaždareni, ali su ih banke u međuvremenu ostavile bez ičeg. Mama, tata i tri ćerke koji prostru nasred ulice kartone i legnu. Dickens! Istovremeno, u centralnoj zoni, od Luvra do Trijumfalne kapije, nema nikog na ulici. Potpuno nestvarno! Ne rade klubovi, sve je zatvoreno i pusto. Samo beskućnici narušavaju prazninu.

Jednom ste rekli da je putovanje stvar karaktera a ne novca, kako održati takav karakter u svetu koji se pod naletom strašnih masovnih zločina – zatvara?

Masovni zločini se neprekidno događaju u Siriji i Iraku, a ne u Parizu. To je kliše, pecanje na propagandu. Nama nije smetalo da putujemo u Italiju kada je bio Bolonjski masakr, kada su fašisti podmetnuli bombu na železničkoj stanici. Poginulo je 85 ljudi i preko 200 povređeno. Nije se pravio spektakl od toga. Sve vreme se ratovalo, otkako znam za sebe. U vreme koje se smatralo blagorodnim, odvijao se krvavi pir u Vijetnamu, Kambodži, Libanu... Današnji svet je upao u neku vrstu infantilizma, stalno neko iščuđavanje i prenemaganje. Pezi se nad usamljenošću mladih žena i muškaraca, a problem otuđenosti postoji dugo, učili smo o tome

na časovima marksizma. Dok god imate industrijsku civilizaciju, imaćete posla s protivrečnostima koje ona sa sobom nosi.

Jedan nivo kulturne razmene u evropskom krugu je standardizovan, za razliku od Srbije gde je svako umetničko delo i kulturno pregnuće ravno podvigu.

Sa Srbijom je zanimljivo to što se u njoj odvijaju isti procesi kao i u velikom svetu, samo u nešto rudimentarnijem izdanju. Ako umete da čitate socijalne odnose, lako možete da zaključite šta se događa okolo, a da ne izađete iz zemlje, jedino što se tamo igra vodi na sofisticiranijem nivou. Dalje, mi u Srbiji nismo još organizovani kao klasno društvo, za to je potrebno vreme. Mi smo uvek bili društvo socijalnih, ali ne i klasnih razlika. Klase ovde nisu uspostavljene na dubljim temeljima, pa se tako sa svakim režimom obično promeni i socijalna mapa društva. Kada ode te u klasno organizovan sistem, stvari postaju jasnije. Radio sam izložbu u bečkoj Secesiji pre 11 godina, sa Rike Frank, kustoskinjom koja dolazi sa severa Nemačke i potiče iz apotekarske porodice koja drži apoteku u gradu Kilu od druge polovine 18. veka. Rike ima uvid u svakog pretka od 1760. naovamo, čime se bavio, sve... Oni su dakle farmaceuti poslednjih 250 godina, od vremena patrijarha Šakabente, da približimo to našim pojmovima. I kako sa tim da se poredite, ako me pitate o nivou kulturne razmene ovde i negde tamo? Elem, ona je prva posle 250 godina iskočila iz sistema porodice Frank, i otišla

da studira istoriju umetnosti. Svi su pitali – zašto, kad ti je sve obezbeđeno?

Ili odem da radim radove u keramici sa Italijanima u Albisoli i upoznam potomke porodica koje su izvodile radove Pikasu i grupi Kobra, kad samo čujete ta imena, zapitate se čime ste to zaslužili. A to su opet porodice radnika, zanatlije koji rade taj posao pet stotina godina, toliko mogu da dokumentuju, a verovatno to rade i duže. To je klasno društvo. E sad, nisu svi Srbi živeli 500 godina pod Turcima. Srpska država jeste, jer se konstituiše od 1804, ali nisu svi bili pola milenijuma u otomanskom ropstvu. Moji, recimo, nisu, bili su u talu sa Venecijancima od 17. veka i to stoji u zadarskim arhivama. Većina Srba nije živela sve vreme pod Turcima, ali mi još nismo dobro obradili sopstvenu istoriju. Utvrdili neke stvari jesmo, ali ne i usvojili šta se tu zaista dešavalo. Previše je mitova.

Vratimo se vašem pozivu. Zašto ste digli ruke od ulja i ugljena? Može li slikarstvo da preživi?

Naravno da može. Nisam nikad digao ruke od slikarstva. I dalje slikam i izlažem slike, pre dve godine sam ih izlagao u Renu, to se vidi na jednom od filmova u Podroomu. Međutim, nije mi jasno zašto se ovde sve teže pruža mogućnost da slike budu izložene onako kako dolikuje. To je pitanje izlagačke produkcije.

Poslednji put sam slike ovom izložio u Nju momentu 2007, ciklus koji je potom prikazan u Frankfurter kunstferajnu, neke od njih su sada deo evn kolekcije u Austriji. To je zbirka njihove elektrodistribucije i smatra se jednom od najznačajnijih po kvalitetu imena. Dakle, ja slikam, ali ovde slabo izlažem, jer su izložbe slika produkcijski kompleksne. Slikanje je težak i zahtevan proces. U današnjim uslovima neophodno je imati dosta toga sredećenog kako biste mogli tematski da pristupite jednom ciklusu u kom želite nešto da izvedete. Prvo, bitno mi je da znam da imam izložbu godinu dana unapred, da uopšte mogu da krenem. Drugo, moram da izdvojim ogromnu količinu novca, te boje su užasno skupe, a ja ih dosta trošim, što bi rekli, mastim ih, a moram da imam ideju kome ću ih prodati, to je sveukupno pitanje isplativosti. Jedna od 12 projekcija sa postavke u Kulturnom centru Beograda posvećena je Bazelu. Bazelski sajam savremene umetnosti je najveći tog tipa u

svetu, potpuni spektakl. Na sajmu najviše dominiraju slike i skulpture, još se najviše para valja u savremenom slikarstvu. Tu donekle možemo da objasnimo zašto je Marina Abramović tako ludački dobro pozicionirana, ona nije bila na taj način konkurentna, postala je fenomen onog momenta kada je pitanje performansa postavila na tržište umetnosti.

Ona kao neko ko dolazi odavde ne ugrožava vrednosnu kategorizaciju koju je uspostavilo pet najuticajnijih sredina koje usmeravaju svetsku politiku, ekono-

Jeste. Galerista je neko ko te zastupa, to je zastupnički odnos. Ja, recimo, ne bih želeo da moj galerista radi sa više od deset ljudi. Onda dođe sledeći koji isto odabere deset do 12 ljudi. Ova bi sredina procvetala kada bi imala pet do deset ozbiljnih galerista koji bi radili javno. Ali, kod nas ne postoje zakonski parametri da se takav posao započne, ljudi su neskloni riziku, a to je ozbiljan posao, traži posvećenost, uređen sistem. Ovdje bi trebalo najmanje pet godina, tzv. *start upa*, da se stvori galerijsko tržište. Mi to nemamo, imamo samo

miju, a pogotovo kulturu, a to su Amerika i Engleska, Nemačka, Italija i Francuska. Svi ostali su B, C i D liga. U tih pet država je sve što se tiče savremene umetnosti. Nije u pitanju samo novac, ima veoma bogatih sredina koje se smatraju perifernim u kulturnom smislu kao što su Skandinavija, Španija i Portugal, Japan i Kina, Brazil i Rusija... Svi oni mogu da daju po jedno do dvoje megazvezda, a ostatak je u ovih pet nacija. To je totalna dominacija. Kako ja da se poredim s Kiferom (Anselm Kifer, nemački slikar, prim. aut.), kako da dobacim dotle? Treba pratiti Kiferov skok na tržištu od 2004. do 2014. godine kad je o njemu rađen dokumentarac. U Francuskoj gradi nešto što podseća na mauzolej, faraonsku grobnicu. Kupio je napuštene fabrike i magacine u nekom selu i tu sad živi i stucava vagone para na svoju sliku sveta.

Jednom ste davno napisali da, kod nas, u svetu galerista i kolekcionara vladaju zakoni tamnog vilajeta. Da li je i danas tako?

dilersko tržište koje je u sivoj zoni. To je valjanje ozbiljne robe izvan zvaničnih tokova novca. Oni su kao tapkaroši ispred bioskopa. Ti dođeš u taj neki red, kupio bi i ti, a onda oni dođu i kažu, e nema više, kupi kod mene. Sreo sam jednog ili dvojicu ozbiljnih dilera, ali mi je najzanimljivija ta tajnovitost u priči, nikada na kraju ne saznate ko je krajnji korisnik. Nikad niko od njih direktno nije došao da kupi od mene, oni to nekako valjaju između sebe, trampe se, kao filatelisti. Tako sam načuo da je jedan moj rad koji sam prodao pre 15 godina završio kod drugog kolekcionara...

Šta se dešava kada vam neki muzej traži vaš rad za izložbu, a vi nemate pojma gde je zbog netransparenčnosti našeg dilerskog tržišta?

Nema tog rada, a da nisam sačuvao boji iz istog ciklusa kod kuće. Ja sam vešt trgovac, po majčinoj liniji dolazim iz trgovačke porodice, uvek sam znao da odmerim isplativost onoga što prodajem i kada prodajem. Postoji fama o mojim ranim radovima koji imaju mitski status u zemlji,

a ne vrede gotovo ništa van nje. A radovi koje ludački prodajem napolju nemaju nikakvu vrednost ovdje. Jedan ovdašnji kolekcionar dolazio je da mi traži radove iz studentskih dana. Kažem mu, šta će ti to, upravo su mi stigli radovi iz Frankfurta, najnovija produkcija sa vrlo reprezentativne izložbe, radio ju je jedan od najperspektivnijih mladih kustosa u Nemačkoj koji sada odlazi za direktora Gete instituta u Njujorku. I ovaj mi, kad sam mu izložio komade, kaže: "Nisi mi pokazao ništa senzacionalno." Tim rečima. Dva meseca kasnije mi na Bečkom sajmu EVN kupi iste te radove koji umesto da vise sa zvezdicama lokalnog tržišta, vise s Majkom Kelijem, Elizabet Pejton, Daglasom Gordonom, Mauricijom Katelanom, Monom Hatum, Lajamom Gilikom, dakle, sa autorima teško zamislivog statusa, do kojih ovdašnji kolekcionari za sad ne dobacuju. Moj rad su odmah odabrali za kalendar za sledeću godinu, pitali za dozvolu, da li se slažem... Ove godine kolekcija EVN slavi 20 godina i prave veliku monografiju. Kad sam s pomenutim kolekcionarom nedugo potom prozborio koju o opisanom događaju i komentaru, on se toga nije ni sećao. To je ta naša lokalna priča. Za njih sam mrtav autor još od 1996.

Koliko su institucije važne danas za umetnika vašeg formata? Treba li vama Muzej savremene umetnosti ili ste vi potrebniji Muzeju, koji ne radi?

To je međusobna potreba, rekao bih. Muzej aktivno radi, pravi izložbe u drugim prostorima. Međutim, mi osim Narodnog i Muzeja savremene umetnosti imamo treći veliki muzej o kojem niko ne priča, a koji je *de facto* nepostojeći već 108 godina. Muzej grada Beograda osnovan je 1907, i već 108 godina ovaj muzej nema reprezentativnu zgradu u kojoj može da prikaže svoju kolekciju. Evo, recite vi meni kako je to moguće? Imate instituciju 108 godina, plaćate činovnike u toj instituciji, nešto se zove "muzej grada", a možete li da me odvedete da vidim arheološku zbirku Muzeja grada, srednjovekovnu zbirku Muzeja grada, zbirku savremene umetnosti, čak imaju i moje radove u kolekciji... Voleo bih da jednog dana posetim muzej koji, eto, formalno postoji više od 100 godina, samo ne znam gde.

ZORA DRČELIĆ

The Economist Svet u 2016.

www.color.rs/svetu2016

COLOR
PRESS
GROUP

METROPOL
PALACE
HOTEL
BEOGRAD

DEC
17
2015

Pod
pokroviteljstvom:

Partneri:

PROGRAM KONFERENCIJE

08.30 - 09.45 - Registration and Welcome Coffee

09.45 - 10.45 - Otvaranje konferencije:

Aleksandar Vučić, predsednik Vlade Republike Srbije;
Ivica Dačić, potpredsednik Vlade Srbije i ministar
inostranih poslova;

Zorana Mihajlović, potpredsednica Vlade Republike
Srbije;

Irena Vojackova Sollorano, stalni koordinator UN u
Srbiji - "UN's First 70"

**10.45 - 11.45 - Panel br. 1 - Clandestino: Šta smo naučili
iz migrantske krize**

Uvodničar: Hans Friedrich Schodder, direktor Delegacije
UNHCR-a u Srbiji

Aleksandar Vulin, ministar za rad, socijalna i boračka
pitanja; **Michael Saint-Lot**, direktor Kancelarije
UNICEF-a u Beogradu; **Gordan Markotić**, ambasador
Republike Hrvatske u Beogradu; **Vera Jovanovska-
Tipko**, ambasadorica Republike Makedonije u Beogradu;
Saša Gajin, docent i predavač na Pravnom fakultetu
Univerziteta Union u Beograd;
Jelena Milić, direktor Centra za evroatlanske studije
Moderator: Marina Kosanović

11.45 - 12.05 - Coffee Break

12.05 - 12.30 - Case Study 1 - Ekonomije Balkana u 2016:
Laza Kekić, The Economist Intelligence Unit, London

12.30 - 12.55 - Case Study 2: Srđan Šaper, I&F McCann
Grupa

12.55 - 13.50 - Panel br. 2 - EU budućnost Srbije

Freek Janmaat, Delegacija EU u Beogradu;
Peter Burkhard, ambasador, Misija OSCE-a u Beogradu;
Maja Gojković, predsednica Narodne skupštine Republike
Srbije; **Axel Dittmann**, ambasador Nemačke u Beogradu;
Christine Moro, ambasadorica Francuske u Beogradu;
Hendrik G.C. van den Dool, ambasador Kraljevine
Holandije u Beogradu
Moderator: Srđan Janićijević, MSM

13.50 - 14.40 - Lunch Break

14.40 - 15.05

Case Study 3 - Anthony le Roux, Uber, izvršni direktor za
Istočnu Evropu

15.05 - 15.30

Nebojša Katić, ekonomski analitičar, London

**15.30 - 16.20 - Panel br. 3 - Energetska budućnost
regiona u 2016.**

Dušan Bajatović, generalni direktor Srbijagasa;
Aleksandar Obradović, generalni direktor EPS
Blaž Košorok, direktor Holdinga Slovenske elektrane
(HSE), **Tomaž Berločnik**, predsednik uprave Petrol d.o.o.,
Ljubljana

Moderator: Dejan Ljuština, PwC

16.20 - 16.40 - Coffee Break

**16.40 - 17.30 - Panel br. 4 - Brain Drain
Mladi profesionalci koji su se vratili u Srbiju i oni koji
nisu i neće**

Duško Krsmanović - ekonomski ataše ambasade
Holandije u Srbiji; **Bojan Leković** - CEO/osnivač
kupujemprodajem.com; **Nebojša Matić** - osnivač
Mikroelektronike; **Ivana Gađanski** - Centar za
Bioinženjering-BioIRC
Moderator: Stefan Čulibrk

17.30 - 17.55

Helena Vuković, penzionisana majorka Vojske Srbije o
položaju transrodnih osoba u Srbiji

**17.55 - 18.50 - Panel br. 5 - Kosovo 2016: Očekivanja i
izazovi**

Učesnici: predstavnici NVO i medija iz Prištine, Kosovske
Mitrovice, Gračanice i Beograda
Adriatik Kelmendi, KTV; **Koha Ditore**, Priština;
Momčilo Trajković, SPOT; **Budimir Ničić**, DNKiM
Gračanica; **Valerie Hopkins**, BIRN, Priština;
Gentiana Begolli, RTK, Priština;
Moderator: Vukašin Obradović, NUNS; Beograd

18.50 - 19.00 - Zatvaranje konferencije

19.00 - 19.45 - After Work Cocktail Party

Detalji programa i kotizacije: www.color.rs/svetu2016

KAKO DA BUDEŠ INDIJANAC,
A DA TE NE ISTREBE:
Iz filma *Zagrljaj zmije*

Hrabri Balkan i druge priče

Na 21. Festivalu autorskog filma, koji se u Beogradu održava od 27. novembra do 5. decembra, biće prikazano ukupno 84 filma u 8 programskih celina, od čega u glavnom takmičarskom programu 22 dela koja reprezentuju najautentičnije autorske glasove iz aktuelne svetske produkcije. Ovo je jedan od mogućih izbora filmova iz selekcije FAF-a koji ne bi trebalo propustiti

Ovogodišnji Festival autorskog filma održava se 21. put, a ovo izdanje, kako kažu organizatori, "doneće ekscentričnu svežinu, mističnu dubinu i kreativnu anarhiju". U periodu od 27. novembra do 5. decembra u okviru glavnog programa festivala biće prikazana 22 ostvarenja, pristigla sa značajnih svetskih festivala, od kojih su mnoga ovenčana nagradama. Prošle godine uspostavljen je prateći program "Bande a part", posvećen filmovima autora koji radikalnije prilaze umetničkom filmu

menjajući predstave o tome šta film može da bude. U ovom izdanju program se bavi dominacijom, angažmanom i pobunom, ili, kako urednik ovog programa Vladimir Perišić kaže, "krećući se između prošlosti i sadašnjosti, od starog 'imperijalizma' kao najvišeg stadijuma kapitalizma' do novog 'neokolonijalizma' kao poslednjeg stadijuma imperijalizma", "Bande à part" daje na uvid istorijski kontinuitet opresije, ali i ponovno buđenje otpora". Festival od ove godine pruža podršku i autorima iz regiona

kroz prateći program "Hrabri Balkan", posvećen novim autorskim glasovima i tokovima balkanskih kinematografija. U sklopu pratećih programa su i retrospektive posvećene reditelju i piscu Bori Draškoviću, slovenačkom reditelju Janu Cvitkoviću i reditelju dokumentarnih filmova Krsti Škanati, kao i retrospektiva debitantskih filmova koji su radikalno menjali svest i otvarali nove epohe filma kao medija. Predlažemo nekoliko filmova kako iz glavnog tako i iz pratećih programa.

ZAGRLJAJ ZMIJE

Režija: Siro Gera

Epska priča o prvom kontaktu, susretu, zbližavanju, izdaji i prijateljstvu između Karamakate, amazonskog šamana, poslednjeg preživelog u svom narodu, i dva naučnika koji su putovali kolumbijskim Amazonom tokom prošlog veka u potrazi za lekovitom i retkom biljkom. Film je inspirisan stvarnim zapisima dva istraživača, Teodora Koha – Grunberga i Ričarda Evansa Šaltsa. Mladi kolumbijski reditelj Siro Gera zelene amazonske prašume pretvorio je crno-beli svet, snimljen na 35-milimetarskoj traci. Vizuelno očaravajući, *Zagrljaj zmije* istražuje čoveka, prirodu i razorne moći kolonijalizma.

FRANKOFONIJA

Režija: Aleksandar Sokurov

Miljenik publike FAF-a, ruski reditelj Aleksandar Sokurov, u ovoj dokumentarnoj drami istražuje istoriju jednog od najvažnijih muzeja na svetu, pariskog Luvra. Trinaest godina nakon filma *Ruski kovčeg*, snimljenog u jednom kadru o dvorcu-muzeju Ermitaž u Sankt Peterburgu, Sokurov se vraća temi umetnosti i muzejima kao mestima koja čuvaju umetnost i istoriju i određuju šta to u stvari znači biti čovek. Prolazeći kroz istoriju Luvra od renesanse do današnjice, *Frankofonija* je i slika Francuske i njene uloge na kulturnoj mapi sveta, meditacija o odnosu između umetnosti i moći, i pitanje šta nam umetnost govori o nama samima.

ŠAULOV SIN

Režija: Laslo Nemeš

Oktober je 1944. godine u Aušvicu. Šaul je jedan od zatočenih mađarskih Jevreja koji su izolovani iz logora. Dodeljen im je surovi zadatak da pomažu u nacističkoj mašineriji masovnog istrebljenja. Tokom rada u jednom od krematorijuma, Šaul otkriva leš u kome prepozna svoga sina. Njegova grupa planira pobunu, dok Šaul odlučuje da izvrši nemoguć zadatak – spasi telo deteta od plamena, pronađe rabina i priredi dečaku dostojnu sahranu. Laslo Nemešu ovo je debitantski film kojim je zabeležio ogroman uspeh, a sa dve nagrade u Kanu – nagradom međunarodnog žirija kritike FIPRESCI i Gran prijem

žirija, već se istakao kao jedan od vodećih predstavnika mađarskog talasa mladih reditelja. Ovaj film ne prikazuje holokaust, već jednostavnu priču jednog čoveka koji se našao u teškoj situaciji u ograničenom prostornom i vremenskom okviru. »

AFERIM

Režija: Radu Žude

Istočna Evropa, 1835. godine. Žandar Kostandin i njegov sin kreću u poteru za "robom Ciganinom" koji je pobjegao od svog gospodara, a sumnja se da je imao i ljubavnu aferu s gospodarevom ženom. Tokom potere oni sreću ljude različitih nacionalnosti i religija. Svi oni imaju predrasude jedni prema drugima, kao teret nasleđa koje se prenosilo s generacije na generaciju. Čak i kada pronađu odbeglog roba, avantura je daleko od kraja. *Aferim* je rumunskom reditelju Žudeu donio Srebrnog medveda za režiju u Berlinu. Ova priča sa elementima vesterna nalazi se između tragedije i crne komedije, oslikavajući društvenu hijerarhiju i položaj čoveka čija je individualnost sputana u sistemu društvenih stega.

1001 NOĆ

Režija: Miguel Gomes

"1001 noć" je trilogija portugalskog reditelja Miguela Gomeša (njegov prvi film, *Tabu*, takođe je prikazan u okviru FAF-a), snimljena u međunarodnoj produkciji i prikazana premijerno u paralelnom programu Kanskog filmskog festivala, "Petnaest dana autora". Zasnovana na istoimenom klasiku bliskoistočne narodne književnosti, ova trilogija doziva figuru Šeherezade kako bi napravila hroniku savremenog portugalskog društva koje tone izloženo politici međunarodnih birokratskih i monetarnih institucija. U okviru Glavnog programa festivala prikazuje se prvi deo trilogije, *Nesпокојан*, a druga dva dela, *Opustošen* i *Očaran*, prikazuju se u okviru pratećeg programa "Bande a part".

ZEMLJA I SENKA

Režija: Sesar Augusto Asevedo

Farmer Alfonso je već star čovek u trenutku kada nakon dvadeset godina odlučio da se vrati kući. Njegova porodica pokušava da preživi na plantažama trske, ali borba protiv prirode uzela je svoj danak – Alfonsovog teško obolelog sina. Alfonso je ponovo sa ženom sa kojom je nekada živeo, sa svojom snajom i unukom, pokušava da ispravi svoje greške, ali to nije lako u zemlji prašine, bede i propasti. Kolumbijski reditelj Sesar Augusto Asevedo, čiji su kratki filmovi nagrađivani na festivalima u Berlinu i Roterdamu, nagrađen je za ovaj film Zlatnom kamerom, priznanjem Kanskog filmskog festivala za najbolji debitantski film. Baveći se izbliza porodičnim vezama, Asevedo se i sam vraća svojim korenima. Film govori često bez reči, samo kroz impresivne simboličke slike.

DŽEJMS VAJT

Režija: Džoš Mond

Džejms Vajt je problematični mladić u svojim dvadesetim, rešen da preživi u divljem miljeu Njujorka u kome vreme provodi zabavljajući se do granica autodestrukcije. Njegova majka se bori sa ozbiljnom terminalnom fazom raka. Džejms pored njene samrtničke postelje mora da odraste i preuzme kontrolu nad sopstvenim životom. *Džejms Vajt* je poluautobiografski film, prvi rediteljski poduhvat producenta Džoša Monda (*Marta Marsi Mej Marlin*), premijerno je prikazan na filmskom festivalu u Sandensu, gde je osvojio Nagradu publike. Ova jednostavna, iskrena i upečatljiva indi drama snimljena je za 22 dana, a troškovi postprodukcije finansirani su preko Kikstarter kampanje.

NO HOME MOVIE

Režija: Šantal Akerman

Spojem fikcije, adaptacije, dokumentarnog postupka i filma-eseja, belgijska rediteljka Šantal Akerman (preminula u oktobru ove godine) stvorila je jedno od najoriginalnijih, najsmelijih i najuticajnijih dela u istoriji filma. U svom poslednjem filmu Akerman slika svoj odnos sa svojom majkom, Jevrejkom iz Poljske koja je preživela Aušvic. Ovaj kompleksni odnos oblikovao je i život i rad Šantal Akerman. *No home movie* je trezven, duboko dirljiv portret rediteljkiine majke u poslednjim mesecima njenog života, koji se uglavnom svode na vreme provedeno u njenom stanu u Briselu.

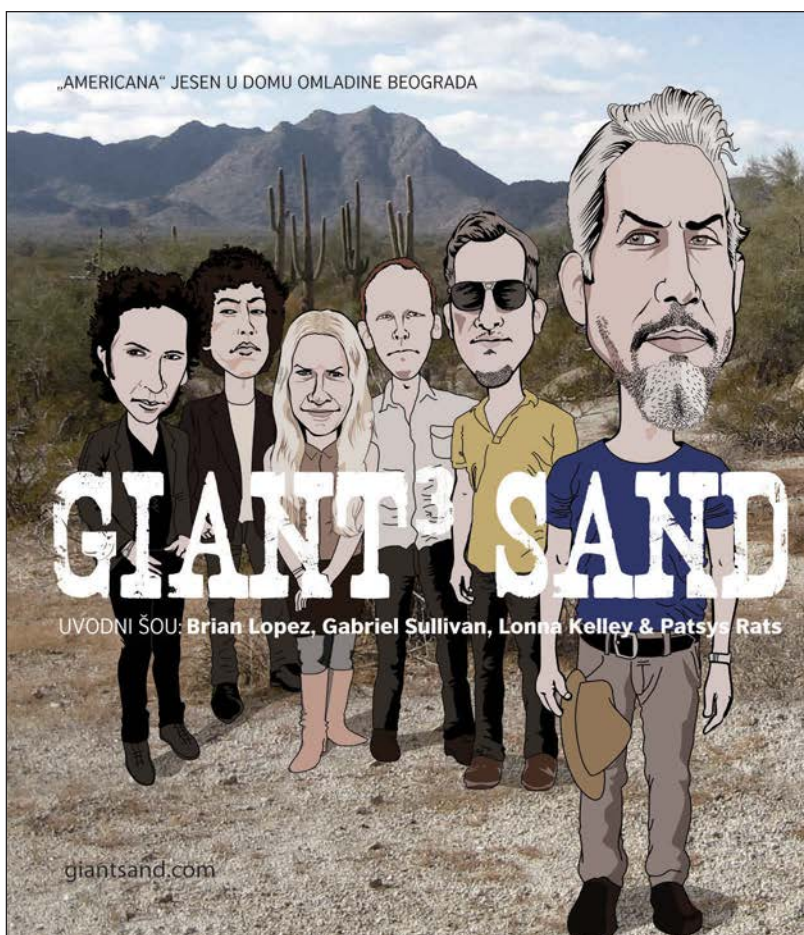

IZ DALJINE

Režija: Lorenzo Vigas

Ovogodišnji Festival autorskog filma otvara pobednik festivala u Veneciji, film *Iz daljine* venecuelanskog reditelja Lorenca Vigasa, kome je ovo prvi dugometražni film. Armando je imućan, sredovečan čovek koji uz pomoć novca mami mlade momke u svoj dom, ne želeći da ih dodiruje, već samo da ih posmatra iz daljine. Upoznaje Eldera, zgodnog tinejdžera grube prirode koji ga na neobičan način fascinira i privlači. Iz finansijskih razloga, Elder nastavlja da posećuje Armanda, i iz njihovog odnosa počinje da se rađa neočekivana intimnost.

TATJANA RISTIĆ

NEDELJA, 29. NOVEMBAR 2015. | 20:30
DOM OMLADINE BEOGRADA

ULAZNICE U PRODAJI NA SVIM EVENTIM PRODAJNIM MESTIMA

Lament nad golim pupkom

Sa komandnog mosta svojih ozbiljnih godina i paradigmatičke biografije, Milan Kundera razmatra stanje jednog umornog, prezasićenog, temeljno ravnodušnog sveta

Charles i ti ste izmislili takvu farsu pakistanskog jezika da biste zabavljali snobove na mondenim koktelima, na kojima niste međutim ništa drugo do jadni lakeji tih snobova. Uživanje u mistifikaciji vas je trebalo zaštititi. To je, napokon, strategija sviju nas. Shvatili smo odavno da je nemoguće preokrenuti ovaj svijet, nemoguće je remodelirati ga i zaustaviti njegovu nesretnu trku prema naprijed. Postoji samo jedan mogući način da se odupre tome: ne uzimati ništa zaozbiljno. Ali primjećujem da su naše šale izgubile svu moć. Ti se trudiš da govoriš pakistanski da bi se oraspoložio. Uzalud. Sve što si od toga dobio, jeste umor i dosada.

Milan Kundera

foto Catherine Helie / Gallimard / Harper

O čemu nam to svedoči novi roman (čić) Milana Kundera, prvi posle trinaest godina, u francuskom izvorniku objavljen u njegovoj osamdeset i četvrtoj godini života? Da je Maestro starački umoran, ili starački mudar, ili da se samo dečaćki i obešnjački igra, zapravo *šali* sa sobom, sa književnošću, sa čitaocem i sa svetom ("kao voljom i predstavom")? Ili možda sve to odjednom?

Ovaj čitalac je najskloniji potonjoj opciji: roman *Svetkovina beznačajnog* (bosanski prevod Jasna Šamić, Buybook, Sarajevo 2015; taj prevod sam čitao) iliti *Praznik beznačajnosti* (hrvatski prevod Vanda Mikšić, Meandarmedia, Zagreb 2015) – uzgred, srpski prevod će, koliko je poznato, objaviti Arhipelag – a u svakom slučaju *La Fête de l'insignifiance*, pomalo je (auto)ironičan "pogovor" opširnoj građevini Kunderinog romanesknog opusa, knjižica čija me (bukvalna) tanušnost – jedva stotinak strana, vrlo prozračno prelomljenih – nekako podsetila na ono kada iz tube sa zubnom pastom

istiskujete ili cedite poslednje ostatke sadržaja, "da ne propadne": ide teško i izlazi malo, pitanje je hoćete li je nakupiti dovoljno da prekrije četkicu po dužini; pa opet, ne treba zaboraviti ni to da je taj poslednji iscedak paste istog hemijskog sastava kao i sve drugo što je bilo u njoj...

Naravno, samo Bog zna da li je ovo poslednji Kunderin roman/novela, a kako je Bog po svoj prilici trajno odsutan, onda to ne zna niko: možda nas ovaj neuporedivi franko-Čeh, ključni pripovedač i (de)konstruktor (srednjo)evropske muškosti srednjeg i kasnog dvadesetog veka, još zapanji nekim novim remek-delom, zašto da ne. Do tada, *Praznik beznačajnog* je coda tog opusa. Možda i njegov komentar, na neki način; jer, moguće da smo zaboravili, Kundera je izvanredan esejista, i to ne toliko u svojim esejima koliko u romanima. Kojima ta dimenzija, opet, ne oduzima baš ništa od narativnosti i punokrvne "romanesknosti", kako bi se inače dogodilo kod nekoga ko je manji pisac – dakle, gotovo kod svako- ga među živima.

Likovi "osnovnog" narativnog toka romana nekolicina su prijatelja koji žive u savremenom Parizu, životom ljudi metropolitanske srednje klase, ljudi sredovečnih, daleko od mladosti i ne baš blizu smrti, daleko od gladi i obespravljenosti ali ništa bliže bogatstvu i moći, ljudi mahom polusređenih i poludosadnih emotivnih, ljubavnih, bračnih relacija, opterećenih tek uobičajenim aberacijama epohe, lične i opšte. Ako ćemo pravo, zapanjujuće je koliko malo bih vam, a tek što sam pročitao knjigu, o njima mogao reći – a to je, podozrevam, i bilo piščeva namera. Jedan od njih je, recimo, Alain, pisac, koji pomalo ispisuje ovaj roman, to jest, ispisivao bi ga kad ne bi bilo onoga koji ispisuje i njega samog, a to je sveznajući narator koji je upravo pisac sam, demijurg koji nam se kao čitaocima povremeno obraća; odavno to nije čudno, no i neki od likova kao da su demijurga svesni, pa utoliko i sopstvenog "ontološkog" statusa, odnosno svog *stanovanja u romanu*. Istovremeno bivajući delom jedne priče, oni i sami stvaraju priče o sebi, poput D'Ardela kojeg prvotno zatičemo

kako se vraća od doktora nakon što je saznao radosnu vest da je zdrav, mada se sumnjalo na najgore; no, naišavši na Ramona saopštiće mu da je smrtno bolestan, a da ni sam ne zna čemu ta bizarna laž. Sledi niz ni po čemu osobito dramatičnih zapletića iz njihovih srednjoklasičnih života, zaobljenih tako da je gotovo nemoguće ozbiljnije se povrediti (ali zgodnih za Kunderinu neposustalu demonstraciju sile, poput briljantnog krokića o jeziku i nerazumevanju, kroz nedijalošku potencijalno ljubavničku tenziju prave Portugalke i lažnog Pakistanca), nego se može spokojno uz čašu crvenog vina filozofirati o sopstvenoj iskorenjenosti iz sudbinskih tokova dok napolju pada veće ili deca grajaju uz rub Luksemburškog parka. Paralelni narativni tok, direktno proizašao iz jedne pariske lake konverzacije, vodi nas ništa manje nego k Staljinu, čije je zaumne lovačke priče ceo sovjetski Politburo slušao otvorenih usta a da se niko nije usuđivao da glasno primeti da su te priče van pameti, nego bi tek kasnije, u pisoaru, glasno olakšavali svoju frustraciju i olajavali Hazajajina,

ne znajući da ih on i tu sluša i dobro se zabavlja... Jer, Staljin se s njima zapravo sve vreme zavatlava, zabavljajući se sa svojom ulogom samodrška bez ograničenja, onoga kome je dato da upotrebljava svoju moć doslovno na svaki način, makar i razumu uprkos.

Ne zaboravimo da je Kunderin relevantan opus započet romanom u kojem ključnu ulogu ima jedna šala o Staljinu i staljinizmu; sada, na njegovom verovatnom kraju, *Staljin je taj koji se šali*. Mada, istovremeno, i istorija se šali s njim na razne načine, ne doduše sasvim bez njegovog uticaja. Dan-danas, svi će sagovornici s pariskih sedeljki znati za Staljina, gotovo niko za nekog bezbojnog i nevažnog Kalinjina – koji je u Kobi izazivao opaku samilost predatora – ali Staljingrada više nema na mapi, a Kalinjingrad je i dalje tu...

Svetkovina beznačajnog, pak, otvara se Alainovim kontempliranjem nad modom otkrivenih pupkova mladih

devojaka koje paradiraju širom Pariza i širom (zapadnog) sveta. U toj novoj tački erotske fiksiranosti na žensko telo (mada, je li baš nova? Svaki ljubitelj drev-

nog trbušnog plesa snažno bi se usprotivio...) Alain vidi znak neke nove epohe. Je li to epoha ležerne beznačajnosti? I da li je to nužno loše? Kundera, naravno, ne nudi ništa ni nalik na odgovor. Pisac samo, sa komandnog mosta svojih ozbiljnih godina i paradigmatičke biografije, detektuje konfuzno i difuzno stanje jednog umor-

nog, prezasićenog, temeljno ravnodušnog sveta, ali bez iluzije da treba pohrliti za prvom utopijom koja nam obećava njegovo dokidanje ili "prevazilaženje". Jer, Kundera je tamo već bio, i to još kao mlad pisac, ispisujući povest jedne lake šale sa teškim posledicama. A tamo, u tom svetu, Staljin gađa jarebice, i po dvanaest ih pogodi jednim metkom. Časna pionirska, tako je bilo!

TEOFIL PANČIĆ

DONIRAJTE MESEČNO

Pošaljite
SMS
poruku
200
na broj
9656

Slanjem SMS poruke "200" na broj 9656 donirate UNICEF-u 200 dinara mesečno. Mesečne donacije možete prekinuti u svakom trenutku slanjem SMS poruke STOP na broj 9656. Cena odjave: 0 dinara. Važi samo za korisnike Telenor mreže.

Rijaliti na jeftinu struju

U Srbiji će tv gledaoci Novu godinu dočekati uz tri rijaliti programa na nacionalnim televizijama. Tada ćemo saznati ko su najotporniji i najomiljeniji takmičari u Velikom bratu, na Farmi i u Parovima. Da li će to biti najbezobrazniji, ili najstrpljiviji i psihološki najstabilniji tek ćemo da vidimo. Ipak, poslednju reč uvek imaju gledaoci koji će putem SMS-ova izglasati svoje favorite. Ipak ćemo, dakle, imati izbore do kraja godine, za sada samo u rijaliti programima.

Nakon višegodišnjeg žmurenja, regulatorno telo za elektronske medije u Srbiji REM, ipak je pod pritiskom javnosti prvi put najavilo ozbiljnije mere prema emiterima rijalitija. Prema njihovom predlogu, ovakvi sadržaji će nositi oznaku 18+ za gledaoce i emitovaće se isključivo u periodu od 23h do 6h izjutra. Time bi se maloletnici potpuno zaštitili od neodgovarajućih sadržaja. Minimalan pomak iz mog ugla predstavlja i blaga packa zbog ne-

nagrade, a možda ćemo imati i prave izbore pa ćemo gledati sasvim drugačiji rijaliti.

Takođe, već sada je jasno da televizije idu nekoliko koraka pre regulative, pa će rijaliti biti emitovani celog dana na kablovskim kanalima. Više od polovine građana ima kablovsku pa je bizarno ovoliko trubiti o zabrani, kada će na sledećem broju na vašem daljinskom sve biti po starom.

A nije da nije bilo javne rasprave, jer je na inicijativu nekoliko studentskih organizacija gotovo 100.000 građana pre nekoliko meseci potpisalo peticiju za zabranu ovakvih programa.

U Beogradu još važi pravilo da posle 22h ne možete kupiti alkoholna pića u prodavnici, dok medijska prohibicija još ne postoji. Ukoliko odredba REM-a postane obavezujuća, rijaliti će biti dostupan tek posle 23h, pa ko je budan neka gleda.

Što se ministra Tasovca tiče, on je izbor i ocenu TV programa

Ministar Tasovac je izbor i ocenu TV programa prepustio demokratskoj svesti gledalaca. Imate daljinski, pa prebacite program i ne gledajte gluposti. Ali da li će građani uopšte imati šta da gledaju osim gluposti i vulgarnosti, a da ne govorim o stvaranju i razvijanju medijske kulture kod novih generacija gledalaca. Naravno da će golo dupe na televiziji uvek pobediti pametnu glavu, ma kakva joj bila frizura

kontrolisane količine marketinga – na kraju svakog prenosa ili dnevnog pregleda stoji upozorenje da program sadrži "plasiranje proizvoda". Šta li to konkretno znači, pitam se, jer satima u kadru imate konzerve sa špricerom, oglase na zidovima, poruke i reklame na majicama učesnika, na nameštaju, ili na pakovanjima hrane. Ovaj vašarski PR neprekidno traje i ničim nije regulisan.

Odluka REM je burno odjeknula u tabloidima, ali smo veoma brzo shvatili da će njeni dometi biti za sada neprimetni. Počnimo od pravnih začkoljica koje izazivaju pridevi "neobavezujuća ili obavezujuća preporuka". REM je došao u situaciju da se ponaša kao medijski forenzičar – koji se bavi posledicama nekontrolisane situacije u medijima. Umesto da definiše okvire i pravila, bavi se razbijenim nosevima, kriminalnim biografijama i pozivima za izdržavanje zatvorske kazne, svedočenjima prostitutki, ili stepenom otkrivenosti aktera pri noćnom prcanju, što bi rekla ukućanka Rada iz Velikog brata.

Snaga medija u našem društvu, paradoksalno, meri se upravo zaštitom profita iz rijaliti programa koja, prema neproverenim informacijama, može da utiče čak i na izbor pravobranilaca.

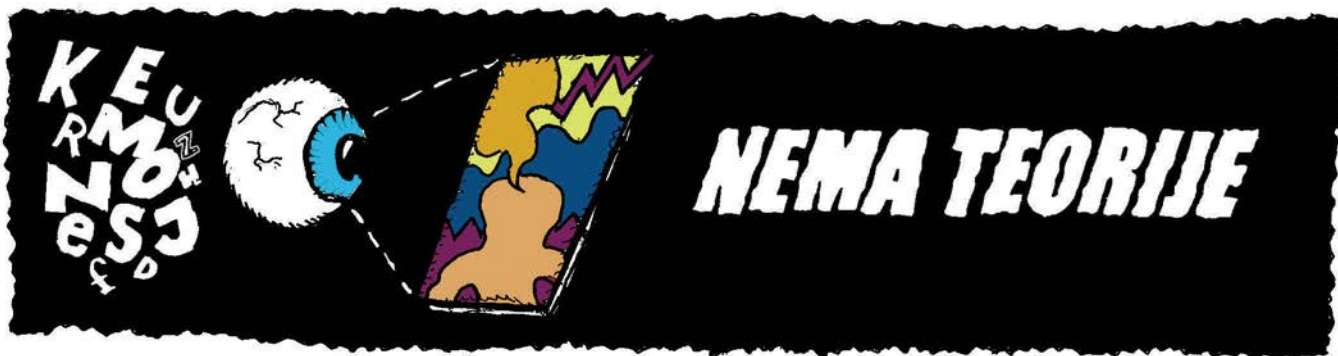
Valjda se zato odluka o pomeranju Farme/vB/Parova posle 23h donosi brzinom donošenja Ustavnih amandmana. REM najavljuje bar dvonedeljnu javnu raspravu o svojoj odluci, pa će je proslediti ministru Tasovcu, pa nek on odluči, pa nek objavi sve to lepo u "Službenom glasniku" – e onda istog momenta stupa na snagu! Do tada će pobednici već potrošiti zarađene

ma prepustio demokratskoj svesti birača/gledalaca. Imate daljinski, pa prebacite program i ne gledajte gluposti. Naravno, tu dolazimo do pitanja da li će građani uopšte imati šta da gledaju osim gluposti i vulgarnosti, a da ne govorim o stvaranju i razvijanju medijske kulture kod novih generacija gledalaca. Naravno da će golo dupe na televiziji uvek pobediti pametnu glavu, ma kakva joj bila frizura!

U međuvremenu je rijaliti koncept poprilično kontaminirao i našu političku scenu. Premijeru je imao Šešelji koji je postao gost Parova, pa zatim i Farme koristeći ih za političko agitovanje. Tako je dobio epitet "rijaliti političara", koji se ovih dana čuo tokom rasprave sa ministarkom Zoranom Mihajlović.

Za razliku od tabloida koji su žestoko zaratili, različite forme rijalitija funkcionišu kao paralelni univerzumi. Postoje neproverene informacije da su čelnici privatnih TV stanica pokušali da postignu dogovor o istovremenom ukidanju rijalitija, ali je savez opstruirao Peconi, vlasnik televizije Happy – i programa Parovi. Pošto ovakav dil funkcioniše samo ako svi istovremeno polože oružje, obračun se nastavlja.

Na kraju, šta je sa učesnicima? Na mnogima od njih su vidljive psihološke posledice izolacije, neredovnog spavanja i stresa zbog napetih odnosa među takmičarima. Paleta simptoma je zaista široka, a kreće se od psihopatije do depresije, pa bilo kakav ugovor sa produkcijom zaista ne može opravdati zloupotrebu čoveka u svrhu "zabave".

Pisci o slikarima: **O Nemanji Mati Đorđeviću**

POTREBNO JE UPOZNATI NOĆ

Piše: **Muharem Bazdulj**

*I have been one acquainted with the night.
I have walked out in rain – and back in rain.
I have outwalked the furthest city light.*

*I have looked down the saddest city lane.
I have passed by the watchman on his beat
And dropped my eyes, unwilling to explain.*

*I have stood still and stopped the sound of feet
When far away an interrupted cry
Came over houses from another street,*

*But not to call me back or say good-bye;
And further still at an unearthly height,
A luminary clock against the sky*

*Proclaimed the time was neither wrong nor right.
I have been one acquainted with the night.*

ROBERT FROST

Ernesto Sabato je govorio kako postoje dva načina mišljenja: *dnevno* i *noćno*. Nije ta ideja zapravo pretjerano drugačija od one u naše vrijeme popularne teze nobelovca Danijela Kanemana, teze za koju kažu da "predstavlja prekretnicu u savremenoj društvenoj misli". Po Kanemanu, u ljudskom mozgu funkcionišu dva ponekad suprotstavljena sistema: s jedne strane intuicija, s druge racionalno

Nyctophilia, 2014.

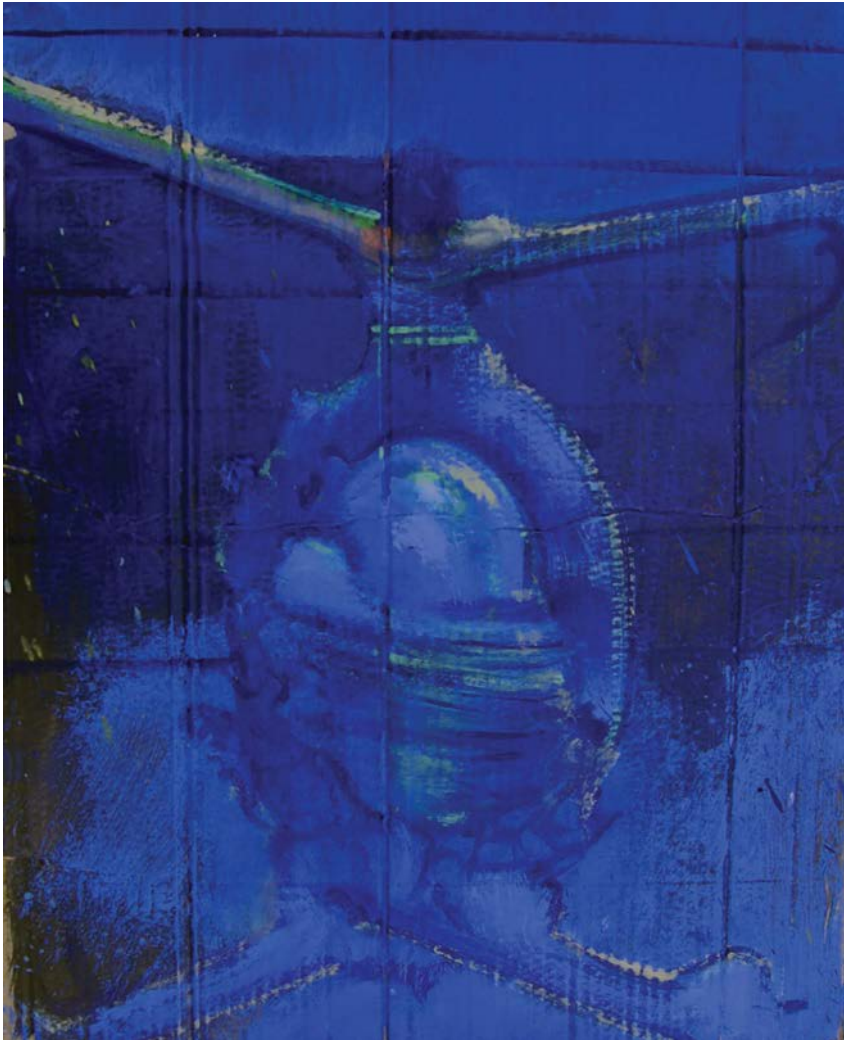
razmišljanje. Prvi sistem je brz, drugi spor (otud naslov njegove slavne knjige: *Thinking, Fast and Slow*).

Pogrešno bi bilo dnevno mišljenje do kraja izjednačiti sa racionalnošću, a noćno sa intuicijom, ali ako bismo grubo generalizovali tu bliskost definitivno postoji. Bilo kako bilo, slikarstvo Nemanje Mate Đorđevića obraća se noćnom dijelu naše psihe, našoj intuiciji, ostajući ravnodušno spram racionalne analize.

Ne pominjem slučajno Sabata. Kroki njegove biografije i *summa* njegovog opusa uvjerljivo demonstriraju snagu *gravitacije noći*. Doktor fizike i jedan od najperspektivnijih naučnika svog vremena, u Parizu će se razočarati u slijepu vjeru u

*Fear of the dark, fear of the dark
I have constant fear that something's
Always near
Fear of the dark, fear of the dark
I have a phobia that someone's
Always there.*

Đorđevićeve nam slike, međutim, šalju ponešto drukčiju poruku:

Bakterija, 2013.

naučni napredak i u moralnu neutralnost nauke. Spas će potražiti u umjetnosti, najprije u književnosti, a onda i u slikarstvu. Ima u tom njegovom postupku nečeg od duha vremena, ali isto tako i nečeg od duha mjesta. Pariz je važan i za Nemanju Matu Đorđevića; to je grad koji u njegovoj biografiji ima "metafizički značaj", a francuski jezik i kultura dragocjena su mu inspiracija u slikarskom radu.

U tom smislu su karakteristični njegovi "tematski radovi posvećeni Sioranu, Lotreamonu, Rableu... takozvanim ljudima sa senkom". Dio tog ciklusa su i ulja na platnu pod naslovom *Nyctophilia*. Etimologija je jasna: radi se o naklonosti prema noći, ljubavi prema noći. Suprotno osjećanje – *Nyctophobia* – mnogo je češće. To je onaj *Fear of the Dark* iz famozne pjesme grupe *Iron Maiden*:

*Love for the dark, love for the dark
I have constant feeling that something's
Always near
Love for the dark, love for the dark
I have a feeling that someone's
Always there.*

I zaista, figure na Đorđevićevim platnima kao da dolaze iz dječijih noćnih mora. A ipak, pred tim platnima ne želimo da skrenemo pogled. Pred tim figurama ne osjećamo strah. I nema to veze sa racionalnim osjećanjem da se nemamo čega bojati. I kad gledamo horor film, lako je samom sebi reći: ovo pred nama je filmsko platno, sve što vidimo je rezultat snimanja, prizori koje gledamo su artificijelni, vještački, snimljeni na

setu, u nekom studiju, uz reflektore, kamere, tehničare, tonce i ostalu menažeriju i skalameriju. Ako je horor *dobar*, što će reći – uvjerljiv, takvi sofizmi ne pomažu. Figure na Đorđevićevim platnima ne izazivaju strah jer slikar ne želi da ih se bojimo. Njegova je ambicija veća. On želi da nas podsjeti. Želi da se prisjetimo kako smo voljeli mrak.

I nije slučajno da se jedan njegov recentni ciklus zove "Dečije sobe". Ta ljubav prema mraku je dječija u izvornom smislu, mladalačka. Ima kod Milana Kundere – još jednog umjetnika

stvari, konačno plava boja je eksploatisana beskrajno u istoriji umetnosti. Prosto sam se oslonio na tu boju, da li je ona mene našla ili ja nju, to je druga stvar. U toj plavoj ima neke suptilnosti, smiraja, ako hoćeš, koji je u kontrapunktu sa temom i ta družba pravi fini, tanani film pod kojim se stvari lakše podnose, ako se podnose?"

Suptilnost i smiraj generalno stvaraju manir s kojim Đorđević prilazi svojim noćnim motivima. On je svjestan da su nam svjetlost i boje nužni da bismo mogli da se zagledamo u noć.

Cadaver, 2013.

La Medecine, 2014.

kome je Pariz izabrani dom – ona sjajna distinkcija između doživljaja smrti kakav imaju mladi Helderlin ili mladi Tomas Man i doživljaja stvarne smrti zrele osobe. Ta metafizička smrt izjednačena ne sa umirenjem nego sa nebivanjem je *modrikasta*: "To je smrt, nježnoplavkasta kao nebivanje, jer je nebivanje beskonačna praznina, a prazan prostor je plav i ništa nije ljepše niti smiruje poput plavoga. Sigurno nije slučajno da je Novalis, pjesnik smrti, volio plavetnilo i tragao samo za njim na putovanjima. Blagost smrti ima plavu boju."

Na toj modrikastoj nijansi insistira Nemanja Mate Đorđević na slikama kakve su *La Medecine* ili *Cadaver* ili *Bakterija*. Odgovarajući u jednom intervjuu na pitanje o *predivnoj plavoj nijansi*, on odgovara: "Hteo sam da u te slike unesem memlu, maglu, melanholiju, ta boja je najbolji amalgam za takve

Obratimo pažnju na dva ulja na platnu što se zovu *Nyctophila*. Okvir tame nas sam od sebe privlači ka *mračnom* središtu. Tamo su figure na koje smo u Đorđevićevom svijetu već navikli. To je onaj kontekst o kojem, unutar Đorđevićevog slikarskog univerzuma, govori Boris Mandić: "Degeneričnost koja hoda, rektumske kreature, noćna gamad, vrišteće glave bez udova, alijeni, pacovi koji se transformišu u ljude (poslednje poniženje pacova?), lignjolički paraziti, harpije, okom vidljive bakterije, kvarni i disfunkcionalni mehanički udovi bez glave, hodajuće genetske pogreške, sablasne lobanje i defektni skeleti, cerekajuće utvare – ponorna bića nastala iz praiсторijskog gliba, prvobitne tamne amorfnosti, čulno konkretna, a ne prazne apstraktne koncepcije, obične metafizičke utvare kao proizvodi jedne pojačane imaginacije ('uostalom, nekada

uobražavam da su moji crteži živi). Letimičan pogled na njih izaziva u nama tektonsku jezu, koja nas čupa iz konformističke užlebljenosti u svakodnevni poredak stvari; ona su sioranovski zajedljiva, keze nam se, cerekaju, plaše nas ćutanjem; nedovršena su, prelaznog i procesualnog karaktera (plutajući delovi organizma odvojeni od celine, raspolućena tela, rasparčani organi itd.), kao i nepoznatog smjera kretanja.“ Mandićeva deskripcija je detaljna i efektna, no s njegovim se zaključcima ne moramo do kraja saglasiti. Izlazak iz “konformističke užlebljenosti u svakodnevni poredak stvari” ne vodi nas nužno isključivo do tektonske jeze; drugi put, *put kojim se rjeđe ide*, vodi nas do prosvjetljenja. I prosvjetljenje, međutim, može da bude “sioranovski zajedljivo”. Đorđevićovo sioranovsko nadahnuće je, naime, nedovršeno, a od nas zavisi kamo će da nas odvede. Destinacija će u svakom slučaju biti vrijedna putovanja.

To travel hopefully is a better thing to arrive – zapisao je, uostalom, Robert Luis Stivenson, još jedan iz plejade onih koji su dubinski osjećali razliku između dnevnog i noćnog mišljenja. Upustimo se, dakle, slobodno u asocijativno putovanje na koje nas vode prizori iz Đorđevićevog slikarstva. *Otvoreni* na-

slovi njegovih djela pomažu nam u tome, usmjeravajući nas, ali ne odveć agresivno i nedvosmisleno. Jer ako je, kako pjesnik kaže, dijete otac čovjeka, onda su i *dječije sobe*, kao motiv, embrion budućeg osjećanja svijeta i prostora, jednom riječju – svemira. Ne biram slučajno termin *embrion*. Ima na Đorđevićevim slikama, kad ih čovjek gleda jednu za drugom, nečeg što istovremeno liči na grafikone razvoja ljudskog bića kao i na snimke fosila što ilustruju stepene evolucije. Na izvjestan način, to djeluje i kao slikareva autokontekstualizacija u okviru “tradicije i individualnog talenta”. Đorđević se, naime, ne oslanja ni na aleksandrijsko-postmodernističko filigransko poigravanje sa stotinu puta već viđenim niti se ufa u neku vrstu barbarogenijskog “žargona autentičnosti” u vidu izvorne (kvazi)genijalnosti. Njegov put je put izabrane tradicije, i kad je riječ o slikarstvu i kad je riječ o svjetonazoru i filozofiji. On zna i u koju slikarsku tradiciju se ugrađuje, a takođe i kako, u širem smislu, umjetničkoj *familiji* želi da se pridruži.

To uvijek počinje sa dječijom sobom, no nju je Đorđević već odavno nadrastao. Njegovo slikarstvo je u određenoj mjeri egzistencijalističko. U Klaićevom *Rječniku stranih riječi* egzistencijalizam se opisuje kao “dekadentna struja u francuskoj literaturi poslije Drugog svjetskog rata (osnivač Ž.P. Sartr) odiše najdubljim pesimizmom, nevjerovanjem u životne snage čovjeka i pomanjkanjem perspektive”. Ima nečeg tipičnog u ovoj prilično pežorativnoj viziji egzistencijalizma. Tu čovjek na prvi pogled zbilja može vidjeti dekadenciju, ali je suština egzistencijalizma zapravo drukčija. Kako kaže jedan od liko-

Nyctophilia, 2014.

va Linklaterovog filma *Waking Life*: egzistencijalizam je ipak škola mišljenja koja veli da čovjek ima slobodu, da je njegova sudbina njegova stvar, ali i da nema slobode bez odgovornosti. Filozofska bit egzistencijalizma, međutim, ne objašnjava do kraja njegovu kulturološku baštinu. Prema jednoj kratkoj televizijskoj istoriji dvadesetog stoljeća, egzistencijalizam je pojam koji obuhvata jako širok dijapazon fenomena: Kamijeve romane, džez, Žilijet Greko, nošenje tamnih naočala i rolki, Antonio-nijeve filmove i komade Semjuela Beketa.

O tome koliko se Đorđevićovo slikarstvo napaja upravo egzistenci-

jalističkom baštinom mogao bi se napisati zaseban tekst. Na kraju ovog, međutim, čini mi se uputnim citirati fragment iz Kamijevog esaja *Mit o Sizifu*. U njemu je zapravo i jedno moguće objašnjenje Đorđevićeve *volje za noć*:

“Nema sunca bez sjene i potrebno je upoznati noć. Apsurdni čovjek kaže ‘da’ i njegov će napor biti neprekidan. Ako postoji lična sudbina, nema više opšte sudbine ili bar postoji samo jedna koju on smatra fatalnom i dostojnom prezira. Što se ostalog tiče, on zna da je gospodar svojih životnih dana. U tom tananom trenutku, u kojem se čovjek iznova okreće svom životu, Sizif, vraćajući se svom kamenu, posmatra slijed tih nepovezanih pokreta koji postaju njegova sudbina, koju je on stvorio, ujedinio pod pogledom svog sjećanja i uskoro zapečatio svojom smrću. Na taj način, ubijeđen u ljudsko porijeklo svega što je ljudsko, slijepac koji želi da vidi i koji zna da noć nema kraja, uvijek je u pokretu. Kamen se još kotrlja.”

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI“ U SRBIJI

Ponesite ovaj primerak „Vremena“ u neku od knjižara „Delfi“ i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje od 20. novembra do 17. decembra 2015.

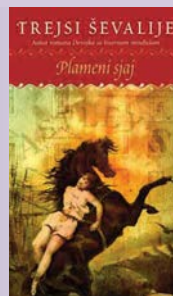
**Tan Tvan Eng
VRT VEČERNJIH MAGLI**

Nakon Drugog svetskog rata žena koja je preživela užase jednog japanskog logora u Malaji, sreće izgnanog baštovana japanskog cara i, dok oko njih besni rat, od njega uči umetnost vrtlarstva. Dobitnik nagrade „Valter Skot“ i „Man Asian Literary Prize“

**Santiago Roncaljolo
CRVENI APRIL**

Krvav detektivski roman sa serijskim ubicama i čudovišnim zločinima u gradu utvara, iz pera nagrađivanog mladog peruanskog pisca koga nazivaju „novim Vargasom Ljansom“. Jedno od najboljih ostverenja novog talasa latinoameričke proze

**Trejsi Ševalije
PLAMENI SJAJ**

London krajem XVIII veka. Dvoje mladih ljudi upoznaju čudnog londonskog štampara, pesnika i revolucionara Vilijama Blejka koji upravo piše svoje „Pesme nevinosti i iskustva“. Izvrsno rekonstruisana epoha i upečatljiv portret čuvenog engleskog pesnika. Knjiga na tragu „Devojke sa bisernom mindušom“

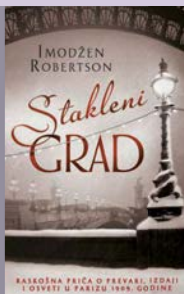

**Dafni Kalotaj
DODIR MUZIKE**

Roman autorke bestselera „Ruska zima“. Lirska i evokativna priča o troje umetnika isprepletanih sudbina, o želji za stvaranjem nečeg originalnog i istinitog, o tajni sviranja, muzici i ljubavi

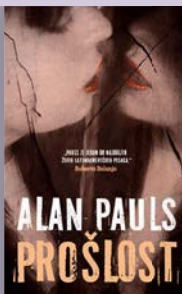
**Imodžen Robertson
STAKLENI GRAD**

Triler smešten u Pariz 1909. godine, o svetu umetnika i modela, o licu i naličju Grada svetlosti u vremenu bel epoka, s junakinjama koje su pripadnice različitih staleža, ambicija i nacionalnosti

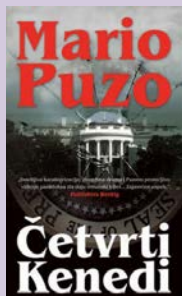
**Alan Pauls
PROŠLOST**

Roman upoređivan sa ostvarenjima Prusta i Nabokova donosi ljubavnu priču zbog koje je Argentinca Alana Paulsa Roberto Balanjo svojevremeno nazvao jednim od najboljih živih latinoameričkih pisaca

**Osne Sejerštađ
PORTRETI IZ SRBIJE**

Putopisna knjiga norveške novinarkе o njena tri boravka u Srbiji između 1999. i 2004. susretima i razgovorima koje je tada vodila kako s akterima političkog i kulturnog života, tako i sa tzv. običnim svetom

**Mario Puzo
ČETVRTI KENEDI**

Politički triler autora „Kuma“ počinje uskršnjim terorističkim atentatom na papu, što izaziva globalne potrese koji će uzdrmati uporišta moći širom sveta, od palate sultana Šerhabena do Bele kuće. Obavezna lektira za sve ljubitelje žanra

**Tea Obreht
TIGROVA ŽENA**

Nagrađivani roman rođene Beogradanke koju je „Njujorker“ uvrstio među dvadeset najboljih američkih pisaca mladih od četrdeset godina. Mlada lekarka, Natalija, pokušava da otkrije istinu o smrti svoga dede negde na Balkanu, što je vodi do čudesnih i neočekivanih otkrića

**Denis Kuljiš
HRVATSKI BOG MERKUR**

Politički triler poznatog hrvatskog novinara. Politička svakodnevnica u Hrvatskoj uzdrmana je ostavkom premijera i sukobima unutar korumpiranog establišmenta. Roman o onome što stoji iza politike i biznisa, o regionalnim odnosima, tajkunima, bankarima, kriminalcima, tajnim službama i medijima

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. „Kod Vuka“ (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „SKC“ (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Terazije“ (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zemun“ (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna“ (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Kragujevac“ (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Niš“ (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Super Vero“ (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Kalča“ (TC Kalča, Imla E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Kod sata“ (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Čačak“ (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Novi Sad“ (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna“ (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Pančevo“ (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)

Delfi knjižare d.o.o. „Rodić“ (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. „Zira“ (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „KNEZ“ (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. „Bulevar“ (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Immo“ (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Subotica“ (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Miljakovac“ (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. „Banovo Brdo“ (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. „27. mart“ (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. „BIG“ (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Jagodina“ (Vivo shopping park, Jagodina)

Poslednje ostrvo

Problem globalnog zagrevanja rešava se pre svega lokalno, ali zašto bi mala zemlja kao Srbija preduzela bilo šta zbog klimatskih promena? Ispostavlja se da je to nužno jer je – jeftinije

Ako ste dobro upućeni, ako posećujete tribine, gledate dokumentarne filmove i pročitali ste puno tekstova o klimatskim promenama, jasno vam je – problem je globalan. Uz to, dobro znate da ako uopšte postoji uspešan način da se sa ovim problemom suočimo, on mora da se rešava lokalno, od kontinenta do kontinenta, od zemlje do zemlje, od grada do grada. Klimatske promene su stvarnost i to ne stvarnost u budućnosti. One već utiču na povećanje broja i jačanje takozvanih klimatskih ekstrema, na suše, padavine, poplave. Uveliko doprinose rastu cena poljoprivrednih proizvoda, a uskoro će izazivati i globalne nestašice nekih omiljenih proizvoda, kao što su kafa ili kakao.

Prema izveštajima Međuvladinog panela o klimatskim promenama (IPCC), koji obuhvataju potpun pregled naučnog znanja o klimi, osnovni uzrok, nekontrolisana emisija ugljen-dioksida (CO₂) izazvana ljudskim delovanjem i spaljivanjem fosilnih goriva zbog dobijanja energije, nije nestao. Čovek i dalje emituje CO₂, on i dalje raste, više Sunčeve energije se zadržava u atmosferi, ona se zagreva, raste globalna temperatura i klima se nepovratno menja, tope se lednici, opada salinitet okeana, raste nivo mora i potapa priobalja, menjaju se vazдушna strujanja, nailaze sve opasnije nepogode.

Samo nekoliko dana je ostalo do redovne godišnje konferencije potpisnica konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama (UNFCCC) koji se ove godine održava u Parizu, tek oporavljenom od krvavog masakra pre dve nedelje. Ovogodišnji skup je dugo najavljivan kao prelomni, budući da bi na njemu mogao biti donet obavezujući dokument za sve zemlje članice UN koje bi potom preduzele korake na smanjenju CO₂. Naravno, ostvarenje ovog globalnog dogovora, koji najpre zavisi od Kine i SAD, može se ostvariti samo lokalnim putem.

DOPRINOS SRBIJE

Sama zamisao za ono što će se desiti u Parizu podrazumeva da se sve zemlje same, na lokalnu, pre konferencije unapred obavežu za koliko procenata su spremne da smanje nacionalne emisije u odnosu na nivo iz 1990. godine. Ovaj broj se naziva INDC – nacionalni klimatski doprinos (*Intended Nationally Determined Contribution*), o kome je bilo više reči u prethodnom broju "Vremena". Kao i sve druge zemlje, Srbija je uoči Pariza iznela svoj plan – da smanji nivo emisija CO₂ za 9,8 odsto.

Ova brojka je rezultat praktičnog plana koji je Srbija smislila da se ne postidi svog uloga, a da to ne košta previše. Naime, smanjenje emisija je ekvivalentno ciljevima iz Nacionalne strategije za energetiku i dobiće se jednostavno – prelaaskom na planirani nivo korišćenja obnovljivih izvora. Koliko je ovaj "lukavi plan" ostvarljiv, druga je tema.

Tome prethodi jednostavno pitanje: zašto bi Srbija preduzela bilo šta zbog klimatskih promena? Ako postoji jasan odgovor na ovo pitanje, ako ga deli apsolutna većina građana, ako mu se institucije priklanjaju, a privreda podstiče da ide u tom smeru, zadati cilj je sasvim ostvarljiv. Bez toga, stvari postaju složenije, a planovi samo plodovi mašte. Možda ste već uvereni da je to nužno, da su klimatske promene zlo koje se mora zaustaviti, a da Srbija mora poneti deo tereta jer nijedna zemlja nije ostrvo.

Međutim, to ne mora biti stav većine građana nekog društva, pa samim tim ni političke elite koja njime manje ili više neuspešno upravlja. Osnovno pitanje koje prethodi ovakvoj odluci je, naravno, koliko će to koštati. Pre tri godine, 2011, Nacionalna strategija zaštite životne sredine, koju je usvojila tadašnja vlada, okasnelo i sa izvesnim nedoslednostima u prikupljenim podacima, procenila je da će samo proces usaglašavanja sa evropskim

zakonodavstvom u oblasti životne sredine koštati oko 10,6 milijardi evra.

Da li smo zaista spremni da ih platimo?

POLJOPRIVREDA

Pokazuje se da, spremni ili ne, klimatske promene već plaćamo. Velike poplave koje su prethodne godine pogodile Zapadni Balkan u Srbiji su odnele mnogi ljudi bez domova i nanele štetu privredi koja je uticala na pad BDP-a od bar 0,5 odsto. Procenjuje se i da su ukupni troškovi, kako direktna tako i indirektna šteta, iznosili barem 1,6 milijardi evra.

Nažalost, ovakve procene su uglavnom spekulativne, čak i kad ne uzimaju u obzir ogromnu, neverovatnu štetu koju će plaćati naredne generacije. Ono što svakako znamo jeste da na lokalnom nivou cena prilagođavanja, odnosno adaptacije, a posebno smanjenja CO₂, odnosno mitigacije, nije niska. I da je nužno pronaći mehanizme da se stvari uredi.

Sa druge strane, ekstremne suše, poplave i druge prirodne nepogode koje se kao pošast učestalo javljaju u Srbiji

i regionu direktno su uslovljene rastom globalne temperature, a one upravo deluju – lokalno. Poljoprivreda, u Srbiji i dalje presudno zavisna od vremenskih prilika, u XXI veku prva je na udaru razornih posledica klimatskih promena. Klimatske promene uveliko su nikle širom Vojvodine, Šumadije, Posavine, Pomoravlja. Globalni fenomen, koji više nije daleko ni u prostoru ni u vremenu, uveliko pogađa svakodnevicu i život sela.

Jedan od tradicionalnih oslonaca nacionalne ekonomije, poljoprivredni sektor, u Srbiji godišnje zauzme skoro 25 odsto svih radnih sati zaposlenih građana. Istovremeno, poljoprivreda u BDP-u učestvuje sa svega 10 odsto, zbog čega spada u najmanje isplative delatnosti. Centralni problem je bez ikakve sumnje neotpornost na vremenske prilike. Štete i troškovi koji nastaju zbog neprilagođenosti na suše i padavine koštaju Srbiju izuzetno mnogo.

Prema podacima Svetske banke, trenutni troškovi zbog vremenskih prilika u Srbiji godišnje iznose između 150 i 480 miliona evra.

ENERGIJA

Troškovi klimatskih promena ne nastaju samo u poljoprivredi. Prema podacima Agencije za energetske efikasnost, najveći potrošač energije u Srbiji su zgrade, bilo da je reč o starim stambenim i poslovnim objektima ili pak novogradnji gde se ne razmišlja previše o efikasnosti. Naime, zgrade godišnje progutaju čak 48 odsto ukupne potrošnje energije u Srbiji. Od toga 65 odsto potroše stambeni objekti, dok ostatak odlazi na industrijske i poslovne zgrade.

Prema podacima iz Programa ostvarivanja strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine, u zgradama u Srbiji se tokom godine potroši dvostruko više energije nego u zemljama Evropske

unije. To je zato što, u odnosu na ostatak Evrope, zgrade u Beogradu troše skoro dvostruko više energije na grejanje i hlađenje – godišnje se potroši više od 228 kWh po kvadratnom metru, dok prosečna godišnja potrošnja u evropskim gradovima iznosi 138 kWh.

Energetski sektor u Srbiji je posebno ranjiv po ovom pitanju. Više od 90 odsto emisije CO₂ u Srbiji dolazi iz energetskog sektora i cena njegovog prestrukturiranja je pitanje koje će se pre ili kasnije otvoriti – kada kroz proces pristupanja EU na dnevni red dođu klimatske promene, elektroenergetski sektor će se naći u središtu zbivanja. Trenutni kapacitet srpske elektroprivrede iznosi oko 8400 MW instalisane snage, što je Srbija izgradila još početkom osamdesetih godina XX veka i što se pokazalo kao značajan resurs.

Nažalost, nije samo energetika već je i ekonomija Srbije oslonjena na uglj. Naime, moć koju ima ova mašinerija već godinama obezbeđuje nisku cenu struje, što privlači investitore i nudi konkurentnost proizvodima koji se prave u Srbiji. Srpski elektroenergetski sistem svakog dana proizvede 90 miliona kilovat-sati energije, a niska cena struje je jedna od retkih prednosti koje pojedini proizvođači imaju kad biraju hoće li nešto proizvoditi u Srbiji ili na nekom drugom mestu. Međutim, mnogo veći problem i od privlačenja stranih investitora jeste kako pronaći novac da se jedan na uglju sagrađen sistem potpuno promeni.

U srpskim elektranama emituje se oko 875 kilograma CO₂ za jednu tonu uglja. Po toj računici, a prema trenutnom kapacitetu elektroprivrede od 8400 MW, Srbija u atmosferu emituje više od 30 miliona tona CO₂. Smanjenje predviđeno INDC-om od 9,8 odsto znači da bi Srbija morala da smanji proizvodnju struje iz termoelektrana i pređe na obnovljive izvore za oko 10 odsto, odnosno za oko 840 do 1000 MW. Ako se pri izgradnji tradicionalne "fosilne" elektrane investira jedan milion evra po megavatu, kod obnovljivih izvora je to bar tri puta više, a to samo po sebi košta investitora 1,5 milijardi evra.

Međutim, vrednost ovakve jedne investicije Srbije je izgubila za samo nekoliko majske dana prošle godine.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SRBIJA, CRNA GORA, KOSOVO
 STAVOVI IZNETHI U ČLANKU NE PREDSTAVLJAJU NUŽNO STAVOVE FONDACIJE "HAJNRICH BELL".

Ne po svaku cenu

“Ne postoje zajedničke karakteristike sportista koji koriste doping. Nkad se dogodi da neko slučajno, uz neki suplement, unese nedozvoljenu supstancu. Međutim, sportista je odgovoran za ono što se nađe u njegovom organizmu, to je pravilo njegove striktnosti odgovornosti. On je kriv i mora da zna šta unosi u organizam. Takođe, mora da zna koje su zabranjene supstance”

U gradu Kanazava na zapadnoj obali japanskog ostrva Honšu, 15. novembra održan je Prvi Kanazava maraton. Oborivši lični rekord, pobedio je Rus Viktor Ugarov sa vremenom 2 sata 17 minuta i 19 sekundi. Kako je kasnije objašnjavao, Ugarov nije bio obavešten da je dva dana pred maraton Međunarodna atletska federacija suspendovala rusku atletska federaciju, sve ruske atletičare i to sa svih takmičenja, na neodređeno vreme. Iako je u Kanazavi bio neosporno najbrži, Ugarov je morao da vrati medalju.

Odluka o suspendaciji svih ruskih atletičara je donesena nakon istrage Svetske antidoping agencije koja je potvrdila sumnje o sistemskom prećutkivanju doping skandala u Rusiji. O ovom skandalu, ali i o domaćoj borbi protiv dopinga, “Vreme” je razgovaralo sa Dr Milicom Vukašinović Vesić, direktorkom Antidoping agencije Republike Srbije.

“VREME”: Zbog čega su tačno suspendovani ruski atletičari?

DR MILICA VUKAŠINOVIĆ VESIĆ: Sve to je plod istraživanja nemačkih, britanskih i francuskih novinara. Oni su 2014. godine snimili film u kome su prikazali određene manipulacije u doping kontrolama u Rusiji. Koristeći taj film, Svetska antidoping agencija (WADA) je krajem 2014. godine osnovala komisiju koja je analizirala novinarske navode. Ove godine, pre nekoliko meseci, emitovan je još jedan film koji je takođe uključen u istragu WADA. Na kraju istražnog postupka, u novembru, WADA je donela niz preporuka i zaključaka. Prvo, Moskovskoj laboratoriji je oduzeta akreditacija.

Šta je Moskovska laboratorija?

U svetu postoji 35 laboratorija koje je WADA akreditovala da rade analize uzoraka urina i krvi sportista uzetih na doping kontroli. Nama je, na primer, najbliža u Sajbersdorfu kod Beča. U okruženju

su nam još laboratorije u Bukureštu, Atini, Lozani.

Osim toga, WADA je Ruskoj antidoping agenciji (Rusada) oduzela status *usklađenosti*, koji podrazumeva da je ta agencija u obavezi da uskladi svoja pravila i rad sa svetskim antidoping kodeksom, odnosno da donese odgovarajuće zakone i pravilnike i da ih primenjuje u praksi. Ruskoj atletske federaciji (ARAF) takođe su oduzeli status usklađenosti sa Svetskim antidoping kodeksom. Zatim su preporučili Internacionalnoj atletske federaciji (IAAF) da atletičarima Rusije zabrani učešće na narednim međunarodnim takmičenjima uključujući i Olimpijske igre (OI) u Riju.

Na sajtu ARAF-a stoji izjava Jelene Išimbajevе u kojoj ona kaže: “Zašto sam ja, koja se nisam dopingovala, stavljena u isti koš sa svima drugima koji su napravili probleme?” S te strane postoji problem zašto su svi diskvalifikovani, a ne samo oni za koje se dokazalo da su se dopingovali...

Rusada se obavezala da u narednom periodu pokuša da popravi ono što je bilo loše i da probleme koji su postojali isprave kako bi se situacija eventualno promenila.

Koliko WADA zaista ima uticaja na borbu protiv dopinga? Ruski slučaj su otkrili zahvaljujući novinarima.

WADA se trudi da postavi pravila, da sve antidoping agencije, nacionalni olimpijski komiteti kao i svi međunarodni i nacionalni sportski savezi koji su u sistemu budu usaglašeni sa svetskim antidoping kodeksom. Na primer, ukoliko mi imamo doping pozitivnog sportistu, taj rezultat iz laboratorije direktno odlazi u WADA i nadležni internacionalni sportski savez. Ukoliko mi ne procesuiramo tog sportistu, imaćemo problem jer to znači da ga krijemo. Ali, nikada ne možete da znate da li se negde nešto krije.

U filmu koji je ARD snimio, takođe je prikazana i Kenija u kojoj se sportisti dopinguju. Novinari su skrivenim kamerama snimali kako “lekar” dopinguje sportistu.

Ja ne mogu da garantujem šta se dešava kod nas. Mogu da pošaljem doping kontrolore da testiraju sportiste i ukoliko je neko pozitivan, rezultat će sasvim sigurno izaći iz laboratorije kao takav. Tu ne postoji kompromis. Postoje pravila po kojima se doping kontrole rade i to sve mora da se poštuje.

Da li se procedura doping kontrola razlikuje od sporta do sporta?

Procedura se ne razlikuje. Doping kontrola može da se vrši na takmičenju i izvan takmičenja. Kada se sprovodi na takmičenju, razlika postoji u načinu na koji se vrši odabir sportista za kontrolisanje. Sportista može da bude targetovan: da odemo na utakmicu ili neko drugo takmičenje i da već znamo koga ćemo testirati. Druga opcija je da odabir bude potpuno slučajna. Izvan takmičenja testiramo sportiste koji su deo registrovane test grupe koja postoji na nivou države i uključuje najbolje sportiste iz pojedinih sportova. Na nivou Srbije u test grupi je oko sto sportista. Oni imaju obavezu da svakog dana odrede sat vremena u kome su u obavezi da budu dostupni za testiranje.

Samo testiranje se sastoji od potpisivanja formulara sa notifikacijom za doping kontrolu. Nakon toga, a do kraja testiranja, sportista je u neprekidnoj pratnji doping kontrolora sa kojim odlazi u doping stanicu – prostoriju u kojoj se daje uzorak. Kada je spreman, ulazi u toalet i daje uzorak urina. Kontrolor je sve vreme sa njim i samo nadzire čitav proces, sportista sve radi sam. Presipa uzorak u dve bočice, zatvara ih i pakuje u odgovarajuću kutiju. Bočice imaju specijalne zatvarače koji nakon zatvaranja ne mogu da se otvore već se u laboratoriji odsecaju.

Foto: Milovan Milenković

Doping kontrolor, na kraju, popunjava formular koji sportista potpisuje i koji zajedno sa uzorkom odlazi u laboratoriju gde se analizira. Rezultat iz laboratorije odlazi direktno u WADA, Internacionalnu federaciju i nama kao nacionalnoj Antidoping agenciji.

Uzima se samo uzorak urina?

Veliki broj supstanci se pronalazi u urinu, ali se uzima i uzorak krvi iz koga se detektuje jedan manji broj supstanci.

Na osnovu čega određujete ko se od sportista nalazi u test grupi?

U obavezi smo da kontrolišemo najbolje sportiste. Kada su naši sportisti u registrovanoj test grupi neke svetske federacije, kao na primer naši teniseri, onda nema potrebe da ih testiramo i mi. Mi u registrovanoj test grupi imamo atletičare, rvače, karatiste, tekvondiste...

Imate li problem sa tim što sportisti moraju da budu dostupni svakog dana?

Ne. Naši sportisti znaju pravila i znaju da doping kontrola može da im zakucna na vrata, da ih testira i spremni su na to. Generalno smo sportiste navikli i naučili da antidoping agencija postoji, da postoji borba protiv dopinga i oni kažu da smo mi prilično striktni u odnosu na neke druge zemlje.

Da li vam se sistem rada menja kako se približavaju or?

Amerikanci

“VREME”: Da li je tačno da američka vlada garantuje da košarkaši NBA nisu dopingovani?

DR MILICA VUKAŠINOVIĆ VESIĆ: To nije tačno i nema nikakve veze sa vladom. NBA je privatna liga, a privatne lige nemaju obavezu da budu deo međunarodnog sistema. Oni imaju svoja pravila i način kažnjavanja. U tome je razlika. Na primer, ukoliko igraču NBA pronađu marihuanu, suspenduju ga na nekoliko utakmica. U sistemu WADA, sportista se kažnjava sa nekoliko meseci neigranja. Ako NBA košarkaši nastupaju na Olimpijskim igrama (or) ili drugim takmičenjima van NBA nivoa, jednako su testirani kao i svi drugi i iste su kazne predviđene za doping pozitivni rezultat kao i za bilo kog drugog sportistu..

To je tako oduvek, tj. od kada se testiraju i svi drugi sportisti – od 1968. u Meksiku kada su prvi put sprovedene doping kontrole na or. Da pomenem, najznačajniji trenutak u antidoping borbi dogodio se 1999. godine, kada je osnovana WADA. Od Meksika pa do 1999. su postojala različita antidoping pravila u različitim internacionalnim federacijama. Od formiranja WADA sve je postalo uniformno i univerzalno, a pravila su postala jednaka za sve sportiste.

Dakle, danas WADA vodi računa o antidoping kontrolama svih sportista, pa i američkih?

WADA pazi na proces, a sama testiranja organizovana su od strane internacionalnih federacija pojedinačnih sportova u zavisnosti od nivoa na kome se takmičenje odigrava. Kada su or u pitanju, doping kontrole se sprovode pod okriljem Olimpijskog komiteta. WADA vrlo retko daje naloge za testiranje nekih sportista, ali svakako kontroliše da li se proces testiranja i kažnjavanja sportista sprovodi na pravi način.

Testiranje će samo biti intenzivnije jer je ovo predolimpijska godina. Nama broj testova zavisi od toga koliko dobijamo novca od države. Mi smo budžetska ustanova koju finansira Ministarstvo omladine i sporta i u odnosu na taj

budžet određujemo broj testiranja. Možemo da se pohvalimo da smo prošle godine u odnosu na ranije periode dobili veći budžet. Trenutno imamo jako dobro razumevanje i posao obavljamo bez ikakvih pritisaka, bez ikakvih problema.

U kojim sportovima najčešće sportisti budu pozitivni na doping kontrolama?

Najviše doping slučajeva imali smo u bodibildingu, rvanju i rukometu. To su, u slučaju naše zemlje, rizični sportovi. Kad je antidoping agencija počela da radi, 2005. godine, u Srbiji nije vladalo mišljenje da doping postoji. U ovom desetogodišnjem periodu imali smo 62 doping pozitivnih sportista iz 27 sportova. To nisu izolovani slučajevi. U toku ove godine imali smo osam doping pozitivnih slučajeva, a do kraja godine sprovedemo još određeni broj doping kontrola. Procenat doping pozitivnih sportista je i kod nas i na svetskom nivou oko jedan odsto od ukupno urađenih testova.

Od čega se najčešće postaje pozitivan na antidoping testovima?

Najviše pozitivnih slučajeva imamo na anaboličke. Više od 50 odsto pozitivnih rezultata su posledica uzimanja steroida. Marihuana se pojavila kao druga po učestalosti. Ona se na listi ne nalazi zato što povećava sportsku sposobnost, već zato što je u sukobu sa etikom sporta i štetna je po zdravlje. Za marihuanu su

manje kazne. Nakon marihuane, sledeći na listi najčešćih supstanci na koje su naši sportisti pozitivni su razni stimulanasi. Za kokain kazna ide i do četiri godine.

Može li se definisati profil sportiste koji koristi doping?

Ne postoje zajedničke karakteristike sportista koji koriste doping. Neka se dogodi da neko, slučajno, uz neki suplement, unese nedozvoljenu supstancu. Međutim, sportista je odgovoran za ono što se nađe u njegovom organizmu, to je pravilo njegove striktnosti odgovornosti. On je kriv i mora da zna šta unosi u organizam. Takođe, mora da zna koje su zabranjene supstance.

Razgovarate li o motivima zbog kojih su se pojedinci dopingovali?

Uzroci su različiti. Osim Nikole Rađen, nikada niko nije javno hteo da priča o svom doping pozitivnom rezultatu, tako da ne mogu otvoreno da govorim o ovome. Sa nama pričaju, ali nikada nisu potpuno iskreni, osim kada zbog suplementa ili leka unesu nedozvoljenu supstancu.

Svakako je pobjeda glavni razlog. Oni svi žele uspeh, a deluje im da sa doping sredstvom uspeh dolazi preko noći. To

je moje mišljenje, ali od njih to nikada ne možete da čujete. Prema njihovim rečima, uvek se desi slučajno.

Da li vam se čini da sportisti uspevaju da se nose sa ogromnim pritiskom trenera, sponzora, publike, medija?

Sve je teže nositi se sa tim. Psihološka priprema sportista je neophodna za njihov napredak i veliku borbu u surovom svetu sporta. Tu agencija ne može mnogo da uradi. Mi možemo sa njima da pričamo, i to i radimo.

Kako sportisti podnose kazne?

To su teške situacije za sve. Sport je njihov posao i život. Ako vam u jednom trenutku zabrane da živite svoj život, nastaje veliki problem. Teško se sažive sa situacijom da ne mogu da se bave sportom.

Da li se nakon isteka kazni većina vraća u sport?

Da. Mi smo tog stava da sportiste ne treba stigmatizovati. To što je jednom bio pozitivan, ne znači da će i ubuduće. Sa druge strane, može da se desi da neko ponovi doping, ali mi nismo imali povratnike.

MIRKO RUDIĆ

Generalni sponzor

NIS BUDUĆNOST NA DELU

9. Festival nauke

ČUDA SU SVUDA

3-6.12.15. Beogradski sajam

Medijski sponzor

VREME

Prijatelj manifestacije

Pokrovitelji i sponzori

festivalnauke festivalnauke.org

mts

ENIC

BEOGRADSKI SAJAM

INSTITUT FRANÇAIS

ERSTE

IZVODAKI

ISRAELI

250 grama slobode

Svojevremeno su kupci novih televizora u SFRJ ostavljali prodavcu lične podatke kako bi ih on prijavio za plaćanje pretplate. Bilo je to vreme kada nije svaka kuća imala televizor, gotovo da je to bila stvar izbora ili pre materijalnih mogućnosti. Koju deceniju kasnije uveden je propis da lične podatke morate dati prilikom kupovine SIM kartice. Tu nije problem plaćanje već kriminal. Neregistrovane pretplatnike policija je teško hvatala kada vrše krivična dela, mada je kretanje tih anonimnih aparata moglo bez problema da se prati pomoću mreže predajnika.

Sada su na red došli dronovi.

Prema novim propisima u Americi, uvedenim u ponedeljak, niko više neće moći da poseduje dron, odnosno teledirigovanu letelicu, a da je ne registruje kod vlasti. Broj takvih neidentifikovanih letećih objekata se dramatično uvećao, a posebno će porasti za božićne praznike. Očekuje se da i ove godine dronovi budu hit poklon, naročito dronovi sa kamerom, a procenjuje se da će do kraja godine biti kupljeno 700.000 komada. Istovremeno je porastao i broj incidenata koje takve letelice izazivaju. Najdramatičniji su bliski susreti sa avionima koji sleću. Malo veći dron mogao bi da ošteti osetljive delove aviona i prouzrokuje nesreću, što se do sada srećom nije dogodilo. Ali letelice bi se mogle iskoristiti i u terorističkom napadu (ne treba puno mašte da smislite kako), posebno ako nad njima nema nikakve državne kontrole.

Sjedinjene Države do sada nisu prepoznavale dronove u zakonu, baš kao ni ostatak sveta.

Primenjuju se čudna pravila. Nije zabranjeno da ga koristite, kao što to čine modelari, ali snimak napravljen dronom ne smete, recimo, da puštate na televiziji. Zato u američkim programima nema atraktivnih, letećih kadrova, sem kada snimaju izvan SAD gde takva zabrana ne važi.

S druge strane, dozvoljeno je ili, bolje rečeno, nije zabranjeno da dronom snimate komšiluk i da se tim snimcima naslađujete ili da ih koristite u neke druge, pa i komercijalne svrhe. Osim da njima prevozite teret, što je planirao Amazon.

Sada se u SAD planira formiranje nacionalne baze podataka o svim dronovima i njihovim vlasnicima, a uvode se i oštrija pravila o prostoru kojim smeju da lete. Smatra se da će tako broj incidenata biti smanjen jer će odgovornost biti odmah prepoznata. Posebno će oštre biti kazne za one koji se propisa ne pridržavaju, odnosno koriste neregistrovani dron.

Od ovog propisa biće izuzete letelice koje nisu teže od 250 grama i smatraju se bezopasnim, dok će proizvođačima biti propisano da u dronove ugrađuju opremu koja će olakšati pronalazanje vlasnika (nekakve primopredajnike) ili će im ograničavati domet do sto metara od mobilnog telefona kojim se najčešće upravlja.

Zainteresovani misle da novi propisi imaju sto mana, ali da jesu neophodni. Onima koji su uživali u slobodnom dronovanju (ako je to glasgolgol) stručnjaci poručuju da je vreme Divljeg zapada upravo prošlo. Propisi će se usklađivati sa napretkom tehnologije i biće sve gori. ¶

PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije, uplatnicom	iz sveta, karticom
1 broj sa PDF-om	—	1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	23 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	30 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	37 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	50 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, sa naznakom za šta je uplata izvršena. **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun broj 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> ili direktno na naš devizni račun (podatke možete naći na istoj veb adresi). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

Usluge internet pretplate na VREME vrši i www.novinarnica.net prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

IZNIKLI

ALEKSANDAR ZOGRAF.

UKOLIKO SAKUPLJATE
FOTOGRAFIJE SA BUVLJIH PIJACA,
VAŽNO JE DA IH KLASIFIKUJETE
PREMA ODREĐENIM TEMAMA.
JEDAN OD MOTIVA KOJEG SU
NAMETNULI SAMI AUTORI
FOTOGRAFIJA, NAZVAO SAM
"IZNIKLI" - TO SU LJUDSKE
FIGURE KOJE KAO DA
IZNUČU IZ BILJNOG
OKRUŽENJA.

TA ŽELJA DA SE STOPI SA
ZELENISEM, VEROVATNO JE
NASLEDENA JOŠ OD PAMTIVEKA,
KAD SU NAŠI PRECI,
LOVCI-SAKUPLJAČI, ČITAV
ŽIVOT PROVODILI MEĐU
KROŠNJAMA...

S DRUGE
STRANE,
SVE TO
PROŽIVLJAVAMO
NEGDE DUBOKO
U PODSVESTI,
ALI NA
POVRŠINI
DIVLJINA
NAS
PLAŠI...

Crveni karmin

Retko kad, u stvari nikad, normalna osoba ne doživi prosvetljenje gledajući Holmarkov film. Ali, šta ću, meni se desilo. Ima neki *Lipstick (Karmin)*. Po istinitom je događaju. Mlada žena, karijera u usponu, idealan mužić, sve pet. I onda – cap! Rak dojke. Da ne davim, sve se srećno završilo, koliko je moguće u datim okolnostima. No, glavna stvar u filmu je to što junakinja nikad u životu nije stavila crveni karmin. Pred operaciju, međutim, protivno svim medicinskim protokolima, dozvoljavaju joj da stavi crveni, najcrveniji karmin. “Ja sam ratnica, idem u borbu, idem da pobedim”, ponavlja junakinja u sebi, i zapaža da to nije samo karmin – to je ratnička boja.

U tom filmu, junakinja kaže kako je uvek želela da bude “žena koja nosi crveni karmin”, ali da to zahteva drskost i veštinu koju ona nema. Kad sam počela da “pod obavezno” nosim crveni karmin, prilično su me iznenadile reakcije okoline.

Od “počela si da se šminkaš” (nikad nisam ni prestajala), preko “ju, vidi, lepo ti stoji, a nisi plavuša” (izvinite, ne razumem), do najfrapantnijeg “stvarno se divim tvojoj hrabrosti”.

Ozbiljno, hrabrosti? Ja mislila da je hrabrost kad se suprotstaviš jačem, kad uradiš nešto iako se plašiš, i sl., a ne kad namažeš usta. Kopkalo me to sa hrabrošću, pa sam, kao da nemam druga posla, uzela da mislim na tu temu. Kad sam počela da koristim crveni karmin? Uh, kad mi je bilo najgore u životu. Kako je do toga došlo? Tjah, spontano. Ili ipak...?

Crvena boja budi niz asocijacija. Boja strasti, boja kardinalskih pojasa, boja krvi, a ima i ona kraljevskocrvena. Crveni alarm – znak za opasnost. Crvena zastava – znak prkosa, otpora, želje za slobodom. Crveno kao znak za zabranjeno, pa sad, dopisati po želji – zaustavljanje, ulaz, parkiranje, pušenje... U onom crtanom filmu *Inside Out*, od svih ljudskih emocija crvenom je predstavljen bes. Mada, u našim krajevima vele “crveno, na rados”.

Krvcrvene usne su arhetip, primordijalna slika. Kad počnu da crtaju ljudska lica, deca obavezno usne boje crvenom bojom. Crvene usne ispadaju, dakle, kao neka platonovska ideja usana. Sve ostale su njena bleđa kopija.

Nema ženstvenije boje od crvene, a opet, nijedna žena u njoj ne deluje čedno i pitomo. Crvena, dakle, prkosi patrijarhatu. Koja bi boja bila kontrast crvenoj? Eksperti za spektar bi sad zagrali: zelena, zelena... Ne mislim na to, bre, nego koja se boja ama baš nikako ne slaže sa crvenom? Odgovor

zavisi od ukusa, mada, probala sam crveni karmin uz crnu, žutu, zelenu, tirkiznu, sivu, električno plavu odeću... Uz cvetni, prugasti, karo dezen i tufne. Išao je uz sve. Samo uz jednu crvena ne ide nikako. Uz svoju mlađu sestru, nastalu pokušajem da se crvena ukroti, razblaži i izbledi. Roze. Roze je sve što crvena nije – nevina, čista, krotka i bezazlena. Nikad nisam videla odeću za žensku novorođenčad u crvenoj boji. Jeste, kaže se da ljudi pocrvene od stida, ali nisu zaista crveni,

nego rumeni, što nas opet vraća na roze. Crvena ne zna za stid.

Rekoh već da sam crveni karmin počela da koristim kad mi je bilo najgore, ali to nije baš sasvim tačno. Počela sam onog trenutka kad sam rešila da mi bude bolje. Jer – to nije karmin, to je ratnička boja. Naravno da mi je uspešno, jer crvena ne zna za neuspeh. Ona služi da se podvuče

ono što je važno i precrta pogrešno. I zaista, crvena usta jesu znak za opasnost – iz njih izlazi i ono što se mnogima ne sviđa da čuju. Crvena usta govore uvek i samo ono što misle.

I tako dođemo do te hrabrosti potrebne za crveni karmin. Ne stavljam ga ako nemaš hrabrosti za drskost i bezobrazluk kojima crveni karmin zrači. Ne stavljam ga ako nećeš da izazivaš – na dvoboj ili parenje – svejedno je. Crveni je karmin izuzetno nezgodan za nanošenje. Potrebna je velika preciznost i sigurna ruka, a linija mora da bude jasno definisana. Poznato je da se preko crvene linije ne prelazi. Dakle, da bi bila spremna za crveni karmin, bez obzira na to da li je plavuša ili crnka, tamnog ili porcelanskog tena, žena mora da bude baš kao i taj karmin: bezobrazna, hrabra, jasno definisana i sigurna. Crveni karmin poručuje: znam ko sam i šta hoću. A, bogami poručuje i: ne ulaziti bez pitanja. Ili: zabranjen ulaz nezaposlenima. Crveni karmin zato onoj koja je spremna da ga nosi štedi mnogo vremena i nerava. Zašto ga tinejdžerke izbegavaju, a žene se usuđuju da ga stave najčešće posle tri-desete? Zato što je za žene, a ne za devojčice.

I na kraju, da se osvrnem na veštinu nošenja crvenog karmina. To je manja misterija od hrabrosti, ali je teže dostižna. Veština je kad satreš porciju jagnjetine, dva piva iz limenke i sve to začiniš cigaretom, a karmin ostane na mestu. Jer si ratnica i ideš u borbu, i ima da pobediš, pa makar ti protivnik bio masna jagnjetina.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

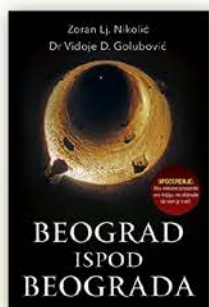

NESVAKIDAŠNJI VODIČ KROZ KNJIŽEVNU I KULTURNU ISTORIJU BEOGRADA

Jedinstveno svedočanstvo
o intimnim i stvaralačkim
sudbinama beogradskih
pisaca.

Književno-istorijski
pregled i vodič kroz Beograd
koji obuhvata vreme od
Dositeja Obradovića
do danas.

**Zoran Lj. Nikolić,
Vidoje D. Golubović**
**Beograd ispod
Beograda**

Neverovatno delo
o zaboravljenim
podzemnim objektima
i tajnama koje se kriju
ispod prestonice.

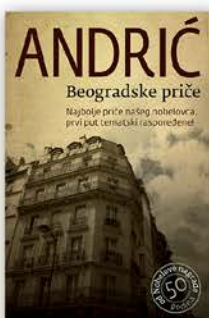
Dušan Miklja
New York, Beograd

Priča o tri mlade
devojke u Njujorku
i Beogradu kada su
mladi ljudi sa naših
prostora nalazili
utočište u svetu.

Mirjana Đurđević
**Kaja, Beograd i
dobri Amerikanac**

Da li je Kaja
budistička
feministkinja, slatka
beogradska šmizla
ili zvezda bulevarskih
magazina?

Ivo Andrić
Beogradske priče

Svedočanstvo o
nemirnim vremenima
i tragičnim okolnostima
kako u spoljašnjem
svetu, tako i u
ljudskim dušama
pojedinaца.

Laguna PREPORUČUJE

Miloš Crnjanski
SEOBE
Nagrada SANU 1930.
za roman veka.

Ivo Andrić
FRATARSKE PRIČE
Fratarska saga u pričama!

Vedrana Rudan
ZAŠTO PSUJEM
Ona govori ono što vi ne
smete!

Vladimir Kecmanović
OSAMA
„Roman otvorenih vena.“
Emir Kusturica

Viktor Peljevin
KRISTALNI SVET
Zbirka najznačajnijeg
savremenog ruskog pisca.

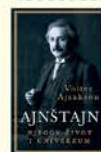
Kraljica Natalija
RUŽA I TRNJE
Knjiga najomiljenije
srpske kraljice.

Maja Trifunović
POVRATAK
Roman koji slavi život.

Kristina Kovač
DRVO ŽIVOTA
Postoji li pogrešno
vreme za pravu ljubav?

Volter Ajzakson
AJNŠTAJN
Prva potpuna biografija
Alberta Ajnštajna!

Srđan Dragojević
**PRE NEGO ŠTO KAŽEM
CRVIMA ZDRAVO**
Ko od drugoga filmove čita,
sam u njih upada!

15 AUTOMOBILA ZA KRAJ 2015.

**UŠTEDITE DO 4.000€.
UZ 3 GODINE BESPLATNOG
REDOVNOG SERVISA.**

Delta Motors, Beograd, Radnička 8, Tel: 011 353 99 00, 353 99 31, 353 99 81
Radulović, Beograd, Dragoslava Srejskića bb, Tel: 011 20 80 180, 20 80 888
Radulović, Novi Sad, Novosadski put 71, Tel: 021 820 888

www.MINI.rs

@MINISrbija

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec